

Lördagen den 14 december

Kl. 9.00

§ 1 Justerades protokollet för den 6 innevarande månad.

§ 2 Ändringar i förmynderskapslagstiftningen

Föredrogs lagutskottets betänkande nr 38 i anledning av propositionen 1974:142 med förslag till lag om ändring i föräldrabalken, m. m. jämte motioner.

I propositionen 1974:142 hade Kungl. Maj:t (justitiedepartementet) föreslagit riksdagen att anta i propositionen framlagda förslag till

1. lag om ändring i föräldrabalken,
2. lag om ändring i ärvdabalken,
3. lag om ändring i giftermålsbalken,
4. lag om avveckling av äldre godmanskap,
5. lag om ändring i lagen (1924:322) om vård av omyndigs värdehandlingar,
6. lag om ändring i lagen (1954:579) om nykterhetsvård,
7. lag om ändring i lagen (1956:2) om socialhjälp.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

"I propositionen föreslås att grunderna för omyndighetsförklaring begränsas. En person skall enligt förslaget kunna förklaras omyndig endast om han på grund av psykisk sjukdom, hämmad förståndsutveckling eller psykisk abnormitet av annat slag är ur stånd att vårda sig eller sin egendom och det inte är tillräckligt att god man förordnas för honom eller att han på annat mindre ingripande sätt får bistånd i vården av sina angelägenheter. Samtidigt föreslås ökade möjligheter att förordna god man för den som behöver bistånd i ekonomiska eller rättsliga angelägenheter eller i vården om sin person.

De processuella reglerna om omyndighetsförklaring och hävande av omyndighetsförklaring föreslås bli ändrade så att den enskildes rätts-säkerhet stärks och man får bättre garantier för att en omyndighetsförklaring blir hävd när skäl för omyndighet inte längre föreligger.

När det gäller förmyndarnas uppgifter betonas att förmyndaren inte bara skall syssla med ekonomisk förvaltning utan också sörja för den omyndiges person. Reglerna om placering av den omyndiges medel föreslås bli ändrade så att förmyndarna får större möjlighet att placera medlen i värdesäkra tillgångar. Vidare föreslås vissa lättnader i förmyndarnas

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
förmynderskaps-
lagstiftningen*

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
förmynderskaps-
lagstiftningen*

redovisningsskyldighet.

Förmynderskap skall enligt propositionen alltså stå under kontroll av överförmyndaren och rätten. Det betonas att tillsynsorganen skall inrikta sin kontroll på sådana förmynderskap där en kontroll är särskilt påkallad med hänsyn till den omyndiges egendomsförhållanden. Vissa ändringar föreslås därför i reglerna om inskrivning av förmynderskap. Ändringarna innebär bl. a. att förmynderskap för underårig med legal förmyndare skall inskrivas endast om den underårige förvärvar egendom av viss angiven omfattning. Rätten får också möjlighet att besluta att inskrivning skall upphöra.

Överförmyndaren föreslås få vidgade uppgifter. Prövning av tillstånd till alla förvaltningsåtgärder läggs sålunda i sin helhet på överförmyndaren. Han skall också, som framgår av det följande, bestämma förmyndares arvode.

Det nuvarande systemet med kommunalvalda överförmyndare behålls. Kommunerna får dock möjlighet att i stället för överförmyndare utse överförmyndarnämnder. Reglerna om ersättning till överförmyndare ändras så att verksamheten inte längre skall bekostas genom avgifter från de omyndiga utan i stället betalas av kommunerna.

Även de nuvarande bestämmelserna om ersättning till förmyndare ändras. Det slås fast att förmyndaren har rätt till arvode inte bara för den ekonomiska förvaltningen utan också för vården av den omyndiges person. Arvodet skall i varje särskilt fall bestämmas av överförmyndaren med ledning av grunder som fastställs av kommunen. Arvodet skall utges av den omyndige i den mån hans beräknade årsinkomst överstiger två basbelopp eller, om ej särskilda omständigheter föranleder annat, han har tillgångar till ett värde överstigande fyra basbelopp. I annat fall skall förmyndararvodet betalas av kommunen.

God man föreslås bli berättigad till arvode med belopp som överförmyndaren bestämmer. Överförmyndaren skall också avgöra i vad mån arvodet skall utges av den för vilken den gode mannen har förordnats eller av kommunen.

Rättens kontroll av överförmyndarna skall i fortsättningen utövas i huvudsak genom inspektion. Skyldigheten för överförmyndarna att ge in årsredogörelse till rätten slopas.

Propositionen innehåller slutligen förslag till ändringar i ärvdabalken som syftar till en förstärkt kontroll över boutredningsmans förvaltning. Det föreslås också en särskild lag om avveckling av äldre godmanskap.

Huvuddelen av de nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 1975. Reglerna om den nya överförmyndarorganisationen skall dock träda i kraft först den 1 januari 1976."

I detta sammanhang hade behandlats
dels de med anledning av propositionen väckta motionerna

riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition 1974:142 beslutade

1. att i föräldrabalken 11:5 infördes ett tillägg av innebörd att till förmyndare ej fick utses någon som hade att på grund av tjänst eller avtal ta befattning med den omyndiges angelägenheter,

2. att förmyndares och god mans tjänster skulle betalas med allmänna medel då det gällde personlig vård och intressebevakning,

3. att förmyndare skulle åläggas att till överförmyndare redogöra för sina insatser beträffande den personliga omvårdnaden och intressebevakning, samt

4. att kommunerna ålades att i samtliga kommuner utse förmyndarnämnd,

1974:1947 av herrar Norrby (c) och Börjesson i Falköping (c) vari hemställets

1. att riksdagen beslutade att bestämmelsen om rätten att indela en kommun i flera överförmyndardistrikt bibehölls,

2. att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde att förslagen till ändring i föräldrabalken trädde i kraft den 1 januari 1976,

3. att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla att förslag förelades riksdagen om införande av statligt ansvar för ekonomiska förluster som omyndig åsamkats genom förmyndares förskingring eller oaktsamhet, samt

4. att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde förslag till övergångsbestämmelser vad beträffade arvodering av avgående överförmyndare under det sista året enligt nuvarande bestämmelser,

1974:1948 av fru Fränkel (fp) och herr Henmark (fp) vari hemställets att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition 1974:142 beslutade

1. ge Kungl. Maj:t till känna vad som i motionen anförts om grunderna för förordnande av god man,

2. om sådan lydelse av FB 12 kap. 1 § att förmynderskap för underårig skulle inskrivas då den underårige annorledes än genom upptagande av lån hade förvärvat egendom, som skulle stå under förmyndarens förvaltning och som till sitt värde översteg ett belopp motsvarande gällande basbelopp enligt lagen om allmän försäkring,

3. om sådan lydelse av FB 15 kap. 12 § att inbetalning hos bank skulle ske i den mån förmånen för kalenderår översteg ett belopp motsvarande basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring, som gällt vid årets början,

4. att de föreslagna lagändringarna skulle träda i kraft den 1 januari 1976,

1974:1949 av fru Kristensson m. fl. (m) vari hemställets att riksdagen skulle

1. avslå förslaget om att 2-4 i 10 kap. 1 § föräldrabalken skulle utgå,

Nr 145

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
förmynderskaps-
lagstiftningen*

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
förmyndarskaps-
lagstiftningen*

2. avslå förslaget om ändring i 11 kap. 5 § föräldrabalken,
3. besluta att i 13 kap. 1 § förslaget till lag om ändring i föräldrabalken förmyndarens skyldighet att förvalta myndlingens förmögenhet och företräda honom i angelägenheter som rörde denna skulle nämnas före skyldigheten att sörja för myndlingens person,
4. besluta att i 19 kap. 8 § föräldrabalken infördes en bestämmelse om att överförmyndare och ersättare för denne skulle vara väl förfaren i de praktiska, ekonomiska och juridiska frågor som var av betydelse för tjänsten,
5. avslå förslaget att slopa bestämmelsen i 19 kap. 8 § föräldrabalken om att överförmyndare skulle vara svensk medborgare,
6. ge Kungl. Maj:t till känna vad i motionen anförts om kommunernas kostnader för förmyndarvården,
7. besluta att de i propositionen föreslagna lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 1976,

dels de vid början av 1974 års riksdag väckta fristående motionerna

1974:20 av herrar Börjesson i Falköping (c) och Norrby (c) vari hemställt att riksdagen beslutade att ersättning till överförmyndare och förmyndare skulle utgå av allmänna medel då den omyndiges tillgångar var ringa,

1974:651 av herr Josefson m. fl. (c) samt

1974:974 av fru Dahl m. fl. (s).

Utskottet hemställde

1. beträffande grunderna för omyndighetsförklaring att riksdagen med avslag på motionen 1974:1949, yrkandet 1, skulle anta 10 kap. 1 § i det vid propositionen 1974:142 fogade förslaget till lag om ändring i föräldrabalken (FB),
2. beträffande slopande av släktskapsbestämmelsen såvitt avsåg förmyndare att riksdagen med avslag på motionen 1974:1949, yrkandet 2, såvitt nu var i fråga, godkände vad utskottet anförde i denna del,
3. beträffande vissa personer som förmyndare att riksdagen med avslag på motionen 1974:1946, yrkandet 1, såvitt nu var i fråga, godkände vad utskottet anförde i denna del,
4. beträffande förmyndare att riksdagen med avslag på motionerna 1974:1946, yrkandet 1, och 1974:1949, yrkandet 2, båda såvitt nu var i fråga, skulle anta 11 kap. 5 § förslaget till lag om ändring i FB,
5. beträffande inskrivning av förmyndarskap att riksdagen med avslag på motionen 1974:1948, yrkandet 2, skulle anta 12 kap. 1 § förslaget till lag om ändring i FB,
6. beträffande förmyndares plikter att riksdagen med avslag på motionen 1974:1949, yrkandet 3, skulle anta 13 kap. 1 § förslaget till lag

om ändring i FB,

7. beträffande förmyndares plikter att riksdagen – med förklaring att propositionen i denna del inte kunnat oförändrad godtas – för sin del skulle anta 13 kap. 4 § förslaget till lag om ändring i FB med av utskottet föreslagen lydelse, innebärande att förmyndaren skulle se till att myndlingens medel i skälig omfattning användes till dennes nytta,

8. beträffande förmyndares förvaltning av omyndigs egendom att riksdagen med avslag på motionen 1974:1948, yrkandet 3, skulle anta 15 kap. 12 § förslaget till lag om ändring i FB,

9. beträffande ersättning till förmyndare att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionen 1974:1946, yrkandet 2, samt i anledning av motionen 1974:20, båda motionerna såvitt nu var i fråga, skulle anta 15 kap. 19 § förslaget till lag om ändring i FB,

10. beträffande förmyndares redovisningsskyldighet att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1946, yrkandet 3,

11. beträffande grunderna för förordnande av god man att riksdagen med avslag på motionen 1974:1948, yrkandet 1, skulle anta 18 kap. 3 § förslaget till lag om ändring i FB,

12. beträffande ersättning till god man att riksdagen med avslag på motionen 1974:1946, yrkandet 2, såvitt nu var i fråga, skulle anta 18 kap. 11 § förslaget till lag om ändring i FB,

13. beträffande överförmyndarnämnd att riksdagen med avslag på motionen 1974:1946, yrkandet 4, skulle anta 19 kap. 2 § förslaget till lag om ändring i FB,

14. beträffande flera överförmyndardistrikt att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionen 1974:1947, yrkandet 1, godkände vad utskottet anfört i denna del,

15. beträffande val av överförmyndare m. fl. att riksdagen – med förklaring att propositionen i denna del inte kunnat oförändrad godtas – för sin del skulle anta 19 kap. 5 § förslaget till lag om ändring i FB med av utskottet föreslagen lydelse, innebärande bl. a. en bestämmelse om proportionella val av ledamöter och ersättare i överförmyndarnämnd,

16. beträffande överförmyndares kvalifikationer att riksdagen – med förklaring att propositionen i denna del inte kunnat oförändrad godtas – för sin del, såvitt avsåg motionen 1974:1949, med avslag på yrkandet 4 och med bifall till yrkandet 5 skulle anta 19 kap. 8 § förslaget till lag om ändring i FB med av utskottet föreslagen lydelse,

17. beträffande vissa processuella regler att riksdagen – med förklaring att propositionen i denna del inte kunnat oförändrad godtas – för sin del skulle anta 19 kap. 13 § förslaget till lag om ändring i FB med av utskottet föreslagen lydelse, innebärande ändring i förtydligande syfte,

18. beträffande delegation att riksdagen – med förklaring att propositionen i denna del inte kunnat oförändrad godtas – för sin del skulle anta 19 kap. 14 § förslaget till lag om ändring i FB med av utskottet föreslagen lydelse, innebärande att – om kommunfullmäktige skulle bestämma det – överförmyndarnämnd fick uppdra åt ledamot, ersättare

Nr 145

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
förmynderskaps-
lagstiftningen*

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
förmyndarskaps-
lagstiftningen*

som inkallats till tjänstgöring eller tjänsteman hos kommunen att på nämndens vägnar avgöra vissa grupper av ärenden, vilkas beskaflenhet skulle anges i fullmäktiges beslut, varvid beslut som fattats på grund av överförmyndarnämnds uppdrag inte behövde anmälas inför nämnden om det avsåg ärende enligt FB,

19. beträffande ersättning till överförmyndare att riksdagen med bifall till propositionen och i anledning av motionen 1974:20, såvitt nu var i fråga, skulle anta 19 kap. 15 § förslaget till lag om ändring i FB,

20. att riksdagen skulle anta förslaget till lag om ändring i FB i vad förslaget ej omfattades av utskottets hemställan under 1, 4-9, 11-13, 15-19 samt i vad förslaget ej heller avsåg ikraftträdande- och övergångsbestämmelser,

21. att riksdagen skulle anta 67 § förslaget till lag om ändring i lagen (1954:579) om nykterhetsvård med av utskottet föreslagen lydelse, innebärande ändring av redaktionell art,

22. att riksdagen skulle anta 63 § förslaget till lag om ändring i lagen (1956:2) om socialhjälp med av utskottet föreslagen lydelse, innebärande ändring av redaktionell art,

23. att riksdagen skulle anta de vid propositionen fogade lagförslagen i övrigt med undantag för förslaget till lag om ändring i giftermålsbalken samt i vad förslagen ej avsåg ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna,

24. beträffande ikraftträdande m. m. att riksdagen skulle - med förklaring att propositionen i denna del inte kunnat oförändrad godtas - för sin del med bifall till motionerna 1974:1947, yrkandet 2, 1974:1948, yrkandet 4, och 1974:1949, yrkandet 7, samt med avslag på motionen 1974:1947, yrkandet 4, anta dels förslaget till lag om ändring i giftermålsbalken, dels ikraftträdande- och övergångsbestämmelser till övriga lagförslag med av utskottet föreslagen lydelse,

25. beträffande kostnadsfrågor att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1949, yrkandet 6,

26. beträffande skydd för omyndigs medel mot förskingring att riksdagen i anledning av motionen 1974:1947, yrkandet 3, hos Kungl. Maj:t skulle anhålla att förslag förelades riksdagen om införande av statligt ersättningsansvar för ekonomiska förluster som åsamkades genom förmyndares och god mans förskingring av huvudmans medel,

27. att motionerna 1974:20, 1974:651 och 1974:974, i vad de ej omfattades av vad utskottet anförde och hemställt, inte föranledde någon riksdagens vidare åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande grunderna för omyndighetsförklaring av herr Lidgard (m) och fru Lindquist (m) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen skulle - med förklaring att propositionen 1974:142 i denna del inte kunnat oförändrad godtas - för sin del med bifall till motionen

1974:1949, yrkandet 1, anta 10 kap. 1 § förslaget till lag om ändring i föräldrabalken (FB) med av reservanternas föreslagen lydelse,

2. beträffande slopande av släktskapsbestämmelsen, såvitt avsåg förmyndare, av herr Winberg (m) och fru Lindquist (m) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:1949, yrkandet 2, såvitt nu var i fråga, godkände vad reservanternas anfört i denna del,

3. beträffande vissa personer som förmyndare av herrar Svanström, Börjesson i Falköping, Torwald och Olsson i Sundsvall samt fru Fredgardh (samtliga c) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1974:1946, yrkandet 1, såvitt nu var i fråga, godkände vad reservanternas anfört i denna del,

4. beträffande förmyndare av herr Winberg (m) och fru Lindquist (m) som – under förutsättning av bifall till reservationen nr 2 – ansett att utskottet under 4 bort hemställa,

att riksdagen skulle – med förklaring att propositionen i denna del inte kunnat oförändrad godtas – för sin del med bifall till motionen 1974:1949, yrkandet 2, och med avslag på motionen 1974:1946, yrkandet 1, båda såvitt nu var i fråga, anta 11 kap. 5 § förslaget till lag om ändring i FB med av reservanternas föreslagen lydelse,

5. beträffande förmyndare av herrar Svanström, Börjesson i Falköping, Torwald och Olsson i Sundsvall samt fru Fredgardh (samtliga c) som – under förutsättning av bifall till reservationen nr 3 – ansett att utskottet under 4 bort hemställa,

att riksdagen skulle – med förklaring att propositionen i denna del inte kunnat oförändrad godtas – för sin del i anledning av motionen 1974:1946, yrkandet 1, och med avslag på motionen 1974:1949, yrkandet 2, båda såvitt nu var i fråga, anta 11 kap. 5 § förslaget till lag om ändring i FB med av reservanternas föreslagen lydelse, innebärande att till förmyndare fick, endast i den mån särskilda skäl förelåg, utses den som på grund av avtal eller tjänst hade att ta befattning med omyndigs angelägenheter,

6. beträffande förmyndare av herrar Svanström (c), Börjesson i Falköping (c), Torwald (c), Winberg (m) och Olsson i Sundsvall (c) samt fru Fredgardh (c) och fru Lindquist (m) som – under förutsättning av bifall till såväl reservationen nr 2 som reservationen nr 3 – ansett att utskottet under 4 bort hemställa,

att riksdagen skulle – med förklaring att propositionen i denna del inte kunnat oförändrad godtas – för sin del med bifall till motionen 1974:1949, yrkandet 2, och med anledning av motionen 1974:1946, yrkandet 1, båda såvitt nu var i fråga, anta 11 kap. 5 § förslaget till lag om ändring i FB med av reservanternas föreslagen lydelse,

Nr 145

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
förmyndarskaps-
lagstiftningen*

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
förmynderskaps-
lagstiftningen*

7. beträffande inskrivning av förmynderskap av herr Henmark (fp) som ansett att utskottet under 5 bort hemställa,

att riksdagen skulle – med förklaring att det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i FB inte kunnat i oförändrat skick antas – med bifall till motionen 1974:1948, yrkandet 2, för sin del anta 12 kap. 1 § i förslaget med av reservanten föreslagen lydelse,

8. beträffande förmyndares plikter av herr Winberg (m) och fru Lindquist (m) som ansett att utskottet under 6 bort hemställa,

att riksdagen skulle – med förklaring att det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i FB inte kunnat i oförändrat skick antas – med bifall till motionen 1974:1949, yrkandet 3, för sin del anta 13 kap. 1 § i förslaget med av reservanterna föreslagen lydelse,

9. beträffande förmyndares förvaltning av omyndigs egendom av herr Henmark (fp) som ansett att utskottet under 8 bort hemställa,

att riksdagen skulle – med förklaring att det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i FB inte kunnat i oförändrat skick antas – med bifall till motionen 1974:1948, yrkandet 3, för sin del anta 15 kap. 12 § i förslaget med av reservanten föreslagen lydelse,

10. beträffande överförmyndares kvalifikationer av herr Winberg (m) och fru Lindquist (m) som ansett att utskottet under 16 bort hemställa,

att riksdagen skulle – med förklaring att propositionen i denna del inte kunnat oförändrad godtas – för sin del med bifall till motionen 1974:1949, yrkandena 4 och 5, anta 19 kap. 8 § förslaget till lag om ändring i FB med av reservanterna föreslagen lydelse,

11. beträffande ikraftträdande m. m. av herr Hammarberg (s), fru Åsbrink (s), herrar Andersson i Södertälje (s), Olsson i Timrå (s) och Israelsson (vpk) samt fru Hjalmarsson (s) och fru Johansson i Hovmantorp (s) som ansett att utskottet under 24 bort hemställa,

att riksdagen skulle – med förklaring att propositionen i denna del inte kunnat oförändrad godtas – med avslag på motionerna 1974:1947, yrkandet 2, 1974:1948, yrkandet 4, och 1974:1949, yrkandet 7, samt i anledning av motionen 1974:1947, yrkandet 4, anta dels förslaget till lag om ändring i giftermålsbalken, dels ikraftträdande- och övergångsbestämmelser till lag om ändring i FB med av reservanterna i förtydligande syfte omformulerad lydelse, dels i propositionen föreslagna sådana bestämmelser till övriga lagförslag,

12. beträffande skydd för omyndigs medel mot förskingring av herr Hammarberg (s), fru Åsbrink (s), herrar Andersson i Södertälje (s) och Olsson i Timrå (s), fru Nilsson i Sunne (s), herr Israelsson (vpk) samt fru Hjalmarsson (s) som ansett att utskottet under 26 bort hemställa,

att riksdagen gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anför i anledning av motionen 1974:1947, yrkandet 3.

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
förmynderskaps-
lagstiftningen*

1. beträffande inskrivning av förmynderskap av herrar Svanström (c), Börjesson i Falköping (c), Torwald (c), Winberg (m) och Olsson i Sundsvall (c) samt fru Fredgardh (c) och fru Lindquist (m),

2. beträffande ersättning till förmyndare och gode män av herr Torwald (c),

3. beträffande förmyndares redovisningsskyldighet av herrar Svanström, Börjesson i Falköping, Torwald och Olsson i Sundsvall samt fru Fredgardh (samtliga c),

4. beträffande hörande av lagrådet av herr Winberg (m) och fru Lindquist (m).

Herr ANDERSSON i Södertälje (s):

Herr talman! Föreliggande förslag till ändringar i förmynderskapslagstiftningen är ett lagförslag som flera ledamöter av riksdagen vid upprepade tillfällen efterlyst. Vid ett närmare studium av innehållet i nu gällande lagstiftning och lagens ålder är det lätt att förstå dessa ledamöters otålighet och missnöje. Nuvarande lagstiftning på förmynderskapsrättens område har sitt ursprung från 1924. Under de 50 år som gått sedan dess har lagens innehåll endast genomgått mindre förändringar. Den relativt snabba utvecklingen i samhället och människors förändrade syn på sociala problem har lett fram till att det nu finns en bred opinion som är beredd att ta emot detta nya lagförslag.

Efter flera års utredningsarbete rörande en modernisering av den aktuella lagstiftningen har riksdagen 1974 ett konkret förslag till ny lagstiftning att ta ställning till. Denna proposition har föregåtts av motioner i riksdagen både 1972, 1973 och 1974 samt av lagutskottets uttalande 1973. Detta bekräftar ytterligare vad jag nyss sade om en bred opinion.

Vad är det då som kritiken i första hand har riktats emot? Det är mot tre punkter, inte minst mot grunderna för omyndighetsförklaring. Många har ställt sig de naturliga frågorna: Är det nödvändigt att omyndigförklara en människa som befinner sig i någon sådan situation som är beskriven i föräldrabalkens 10 kap. 1 §? Skulle det inte vara möjligt för samhället att hjälpa vederbörande utan att behöva ta till en så långt gående inskränkning i den personliga integriteten som en omyndighetsförklaring innebär?

Jag anser att dessa frågor har varit berättigade. Den tillgängliga statistiken stöder också denna uppfattning. För närvarande är det ca 30 000 människor som är förklarade omyndiga. Årligen tillkommer ca 800 nya fall, varav enbart i Stockholm ca 200. Även om man tar hänsyn till dem som själva begärt att bli förklarade omyndiga är siffrorna mycket höga. En jämförelse med statistiken i våra grannländer ger en ytterligare

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
förmynderskaps-
lagstiftningen*

bekräftelse på detta. I Norge och Danmark redovisas ytterst blygsamma siffror över antalet omyndigförklarade.

Vidare har kritik riktats mot ersättningssystemet till förmyndare och överförmyndare samt krav framförts på en förstärkning av förmyndar- och överförmyndarorganisationen för att därigenom ge denna organisation större möjligheter till rådgivning, service och omsorg.

Det nya lagförslag som nu behandlas i lagutskottets betänkande innehåller flera mycket betydelsefulla förändringar:

1. grunderna för omyndighetsförklaring begränsas;
2. vidgade möjligheter ges till att utse god man;
3. även överförmyndaren får rätt att begära en omprövning av nu gällande omyndighetsförklaringar;
4. kommunerna rekommenderas att utse överförmyndarnämnder samt att, där så behövs, förstärka kansliresurserna för överförmyndare och överförmyndarnämnder;
5. kommunerna får till stor del ansvaret för att arvoda förmyndare och överförmyndare.

Från den socialdemokratiska gruppen i utskottet hälsar vi med tillfredsställelse att grunderna för omyndighetsförklaring radikalt förändras. I utskottet har också på denna punkt uppnåtts en bred majoritet.

I 10 kap. 1 § stadgas i det nya lagförslaget att rätten kan förklara en person omyndig om han på grund av psykisk sjukdom, hämmad förståndsutveckling eller psykisk abnormitet av annat slag är ur stånd att vårda sig eller sin egendom.

Sedan kommer ett mycket viktigt tillägg:

”och det icke är tillräckligt att god man förordnas för honom eller att han på annat mindre ingripande sätt får bistånd i vården av sina angelägenheter”.

Först skall alltså prövas möjligheter till att utse god man eller vidta andra lämpliga åtgärder innan omyndighetsförklaring sker. Förändringarna i 18 kap. ger denna vidgade rätt till att utse god man. Samtidigt är det angeläget att särskilt framhålla bestämmelserna i 20 kap. som ger möjlighet även för överförmyndaren att ansöka om hävande av omyndighetsförklaring.

De avsnitt som jag här betonat är för den socialdemokratiska gruppen i utskottet så väsentliga att vi yrkar på ett genomförande från den 1 januari 1975 i dessa delar. Propositionen och departementets utredningspromemoria är redan kända hos domstolarna, varför det inte skall behöva uppstå några oöverstigliga hinder för ett ikraftträdande från den 1 januari 1975.

Med hänsyn till de människor som är berörda och den opinion som sedan länge funnits för en förändring av lagstiftningen i dessa delar är vi inte beredda att vänta ytterligare ett helt år. När det däremot gäller överförmyndarorganisationen, val av överförmyndare, val av ledamöter i överförmyndarnämnd, utarbetandet och antagandet av regler för arvodering får ikraftträdandet anstå till den 1 januari 1976 för att kom-

munerna skall få tid till förberedelser. Detta betyder att nuvarande ersättningsregler, det s. k. sportlersystemet, får gälla även under 1975.

Jag beklagar att utskottsmajoriteten förordar att hela lagförslaget inte skall träda i kraft förrän den 1 januari 1976. Detta förslag innebär negativa konsekvenser för dem som är direkt berörda. Dessutom uppstår svårigheter för de olika befattningshavare som skall handlägga dessa ärenden under 1975. De kan inte tillämpa den nya lagen förrän om ett år trots att de i januari 1975 har tillgång till den. Det måste i många fall kännas som en handlingsförflamning, och det är absolut inte syftet med den nya lagen. Jag hoppas att riksdagen i dag skall visa medkänsla med och omtanke om de människor det gäller och att det här i kammaren skall bli majoritet för reservationen 11. Denna reservation speglar den opinion som tidigare kommit till uttryck i denna kammare från olika partigrupper.

Herr talman! Jag yrkar härmed bifall till reservationen 11.

I anslutning till propositionen har herrar Norrby och Börjesson i Falköping i en motion yrkat att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer att förslag föreläggs riksdagen om införande av statligt ansvar för ekonomiska förluster som omyndig åsamkas genom förmyndares förskingring eller oaktsamhet. Förslaget innebär att riksdagen omedelbart skall ge Kungl. Maj:t i uppdrag att presentera riksdagen ett konkret förslag om ett statligt ansvar. Riksdagen skulle alltså besluta i principfrågan utan att ha tillgång till något beslutsunderlag och utan att kunna bedöma vilka konsekvenser på andra områden ett sådant beslut kan få. Om motionärerna ändå först hade begärt en utredning – men nej, det tycks inte passa den här gången. En motsvarande motion har tidigare behandlats av riksdagen och då avslagits. Det verkar som om motionärerna kör i gamla hjulspår och har väldigt svårt att komma ur dessa. Motionärerna måste väl ändå ha lagt märke till vad det nu aktuella lagförslaget innebär i form av ytterligare kontroll av förmyndare. Det naturliga är då att avvakta erfarenheterna av den nya lagstiftningen innan ytterligare åtgärder vidtas. Jag ber i detta avseende att få yrka bifall till reservationen 12.

Herr talman! I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr SVANSTRÖM (c):

Herr talman! Herr Andersson i Södertälje har som den bäste utskottsordförande talat om de allmänna förutsättningarna för lagstiftningen och om den tacksamhet som många ledamöter känner över att denna nu äntligen kommer till stånd. Jag skall därför och för att tillmötesgå ett, som jag förmodar, i kammaren djupt känt önskemål att talarna i dag i möjligaste mån begränsar sina anföranden inte ytterligare understryka de synpunkter som herr Andersson i Södertälje anført och som vi i utskottet är ense om. Jag vill dock peka på att det får anses tacknämligt att förändringar i lagstiftningen efter tio års överväganden nu verkligen kommer till stånd. Det förefaller emellertid egendomligt att genomförandet måste ske med en sådan brådska att författningen inte ens hinner fram från trycket innan de nya reglerna skall tillämpas. Utskottet anser

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
förmynderskaps-
lagstiftningen*

därför att ett genomförande bör anstå till den 1 januari 1976. Jag ber, herr talman, att senare få återkomma till den saken.

Herr Andersson i Södertälje har berört lagförslagets allmänna innebörd, och jag vill bara påpeka att utskottet ansett att de flesta av förslagen är välgrundade. Jag vill också instämma i herr Anderssons förhoppningar att den nya lagstiftningen, som bl. a. ger möjlighet att i större utsträckning i stället för omyndigförklarande förordna god man, skall bättre sammanfalla med de moderna bedömningar som vi i dag har i vårt samhälle.

Dessutom förefaller det mycket önskvärt att förmyndarnas uppgifter nu vidgas till att omfatta även vården av den omyndiges person. Vi har också konstaterat att överförmyndarorganisationen behöver överses och finner det angeläget att kostnaderna i det sammanhanget kan, på sätt som föreslagits, i viss mån överföras från den omyndige till kommunen – detta så mycket mer som omvårdnaden om den omyndiges person i mycket hög grad är att betrakta som en social omvårdnad.

Grunderna för omyndighetsförklaring framgår, som herr Andersson i Södertälje har påpekat, av lagtexten i 10 kap. 1 §. Punkterna 2, 3 och 4 föreslås försvinna och ersättas av en gemensam punkt, där "psykisk sjukdom, hämmad förståndsutveckling eller psykisk abnormitet av annat slag" anges såsom grunder för att en person är "ur stånd att vårda sig eller sin egendom".

På den här punkten föreligger en reservation – utskottet har således tyvärr inte kunnat bli enhälligt – från moderaterna, som har yrkat att den text som återfinns i punkterna 2, 3 och 4 skall kvarstå i den nya lagen. Utskottsmajoriteten däremot biträder här propositionens förslag.

Jag har redan nämnt att vi i utskottsmajoriteten har den uppfattningen att det inte kan vara rimligt med ett ikraftträdande redan den 1 januari 1975, detta av flera skäl.

Först och främst vill vi påpeka att lagförslaget har varit föremål för övervägande i inte mindre än tio år. Det utredningsförslag som på sin tid lades fram låg under flera år på is, och först sedan lagutskottet år 1973 hemställde om snara åtgärder togs ärendet på nytt upp till en överarbetning i departementet, vilken resulterat i en departementspromemoria som har remissbehandlats i år.

Med tanke på den långa förberedelse tiden förefaller det utskottsmajoriteten mindre välöverlagt att nu på riksdagens sista dag besluta att lagen skall tillämpas redan fr. o. m. den 1 januari 1975. Det skulle ju innebära en hel del bekymmer – bl. a. kan inte domstolar, överförmyndare och kommuner få den tid som erfordras. Herr Andersson i Södertälje säger att de har kännedom om propositionsförslaget och förhoppningsvis även om utskottets ställningstagande, men utskottsmajoriteten hävdar att det är rimligt att lagtexten syns i tryck i Svensk författningssamling innan lagförslaget träder i kraft.

Vidare framhåller vi att enligt vad vi inhämtat torde Kommunförbundets riktlinjer för arvodering av överförmyndarna kunna komma först i april eller maj månad, och vi finner det angeläget att sådana riktlinjer

kan få utarbetas i lugn och ro, så att de kommunala myndigheterna i olika sammanhang får tillfälle att ta ställning till de förändringar som de nya reglerna utan tvivel innebär. De omfattar bl. a. behovet av vidgade kansliresurser för kommunerna. I regel torde kommunerna inte ha räknat med de kostnaderna i sin utgiftsstat för 1975.

Vi hävdar således från utskottsmajoriteten att det är angeläget med sådant rådrum för genomförandet av denna lag så att kommuner, domstolar och andra berörda får möjlighet att göra sina överväganden utan att vara pressade.

Jag vill vidare, herr talman, påpeka att utskottet har funnit anledning att göra några små ändringar utöver de i propositionen föreslagna. I 13 kap. 4 § föreslår vi ett förtydligande. Alla ändringsförslag återfinns i en särskild bilaga. I 19 kap. 5 § föreslår utskottet enhälligt att proportionellt val skall kunna användas när man utser överförmyndarnämnd. I 19 kap. 8 § föreslår utskottet, likaledes enhälligt, att kravet på att överförmyndare skall vara svensk medborgare kvarstår. Vi gör dessutom små förtydliganden i 19 kap. 13 och 14 §§. Övriga ändringsförslag i bilagan beror på utskottets önskan om ett senare ikraftträdande.

Beträffande frågan om svenskt medborgarskap skall vara föreskrivet för överförmyndare anser utskottet att det här gäller en viktig myndighetsutövande funktion som kräver kunskap om svensk rätt och förvaltning. Vi anser därför att kravet på svenskt medborgarskap skall bibehållas.

Herr talman! Med detta anförande, som jag starkt begränsat, ber jag att få yrka bifall till de reservationer där centernamn förekommer och i övrigt till utskottets hemställan.

Herr LIDGARD (m):

Herr talman! Efter de rosor som herr Andersson i Södertälje strödde för regeringen skall jag be att få påminna om att rosor även har sina törnen – och i det här fallet är de inte så särskilt små.

När vi började med hanteringen av detta ärende i lagutskottet, funderade vi inledningsvis mycket noga på om vi skulle börja så att säga i bakändan och – innan vi hade gått igenom sakfrågan – diskutera när lagstiftningen skulle träda i kraft. Det behövdes inte en så förfärligt noggrann genomläsning av det föreliggande lagförslaget för att man skulle sätta inte bara ett och annat utan flera frågetecken i kanten för förslaget, och man visste vilken tid man hade framför sig för att hantera denna fråga.

Jag hörde, herr talman, i utskottet till dem som bestämt förordade att man skulle börja arbeta i den vanliga änden för att se vad man kom fram till och först efteråt ta ställning. Jag tycker att det är en just och normal metod att arbeta efter. Jag vill säga, herr talman, att jag verkligen ångrar mig. Jag hade väntat mig att om vi uppträdde just, så skulle det också föreligga en – låt mig kalla det så – just proposition. Det är klart att man hade sina aningar. Där finns ju de vanliga s. k. Lidbomska tryckfelen som vi har diskuterat tidigare. Vi kunde se att lagförslaget inte

Nr 145

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
förmynderskaps-
lagstiftningen*

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
förmynderskaps-
lagstiftningen*

hade varit föremål för lagrådsgranskning, och det var ändå en rätt viktig proposition – herr Andersson i Södertälje har talat om hur betydelsefull den är. Han har däremot inte talat om hur lång tid det tagit för regeringen att hantera propositionen, men det har ju dröjt åtskilliga år innan den kommit på riksdagens bord, och det borde i all rimlighets namn ha funnits utrymme för en lagrådsgranskning.

Tidigare när jag från kammarens talarstol pläderat för lagrådsgranskningar, har jag litet föraktfullt blivit bemött med frågan: Herr Lidgard menar väl inte att lagrådet skall vara någon kriorättare, att lagrådet skall rätta korrekturfel e. d.? Nej, det menar jag verkligen inte. Men till utskottsbetänkandet finns en bilaga fogad; herr Svanström sade att det var en bilaga med några små ändringar som utskottet har företagit. Jag skall inte värdera ändringarna – om det är små eller stora ändringar. Jag konstaterar att det är en bilaga på sex sidor. Såvitt jag förstått har bilagan tillkommit efter det att utskottets sekretariat ägnat rätt mycket tid åt egna funderingar över hur lagtexten behövde ändras där den var felaktig. Man har väl också, om jag inte tar miste, haft överläggningar med justitiedepartementet eller kommundepartementet för att få fram en lagtext som var bättre, som var riktigare än den som hade förelagts oss i propositionen.

Jag måste säga att jag fick till att börja med en känsla av att när propositionen utarbetades hade man haft väldigt litet kontakt med den kommunala verkligheten eller med dem som känner till hur kommunerna arbetar – annars skulle man inte ha framlagt en del av de förslag som förelåg och inte kört över kommunerna på det sätt som skett.

Ja, det är törnena som jag skulle vilja påminna om. Och jag hade faktiskt trott att efter de diskussioner som vi tidigare fört om s. k. tryckfel skulle man ha gått igenom förslaget litet bättre. Med hänsyn till tiden, herr talman, skall jag inte läsa upp några paragrafer.

Från detta till sakfrågan, och där skall jag begränsa mig till reservationen 1, som gäller grunderna för omyndighetsförklaring. Men jag skall kanske först understryka det som herr Svanström sade, nämligen att vi är eniga om principen. Vi tycker alla i utskottet – även vi som har reserverat oss på enstaka punkter och velat ha inskränkningar eller utvidgningar – att ingen människa som har uppnått myndig ålder skall vara berövad sin rättsliga kapacitet eller sina medborgerliga rättigheter på grund av omyndighetsförklaring en enda dag längre än vad som är nödvändigt för att skydda vederbörande själv. Vi är fullständigt överens på den punkten. Och den djupa tanken i förmynderskapet är ju, herr talman, att bereda en människa, som inte själv kan försvara sig, skydd mot dem som går till attack mot den egendom vederbörande kan ha. Detta är tyngdpunkten i 10 kap. 1 §, som handlar om grunderna för omyndighetsförklaring.

Vi reser vanter från moderat håll har kunnat helt ansluta oss till den föreslagna ändringen i fråga om första punkten i 10 kap. 1 §. Den medicinska forskningen har utvecklats och förändrat synen på grunderna för

omyndighetsförklaring på grund av psykisk sjukdom, hämmad förstånds-utveckling och psykisk abnormitet av annat slag. Att det sätter sina spår när man utformar en ny lagtext har vi ingenting emot. Däremot tycker vi att man med tanke på skyddet för den enskilde borde ha behållit andra, tredje och fjärde punkterna i de gamla bestämmelserna.

Det är inte vi reservanter som hittat på att dessa punkter bör vara kvar. Stockholms överförmyndarnämnd, Överförmyndareföreningen, Bankföreningen, Sveriges advokatsamfund och sociala centralnämnden i Göteborg – institutioner som alla var och en på sitt sätt har en omfattande och bred erfarenhet på området – har givit underlaget för vårt ställningstagande i det här sammanhanget. Det är med ledning av deras yttranden som vi hemställt att 1 § mom. 2 måtte kvarstå, som säger att den skall förklaras omyndig som genom slöseri eller annan grov vanvård av sin egendom äventyrar sin eller sin familjs välfärd. Antag, ärade kammarledamöter, att en person som är fastighetsägare grovt vanvårdar en hyresfastighet. Vad skulle hända då? Skulle man låta det löpa och låsas om ingenting? Nej, i hyresgästernas intresse skulle samhället gripa in med tvångsförvaltning av egendomen. Men någon bestämmelse till familjens skydd kan lagutskottets majoritet inte tänka sig – det är inte särskilt logiskt.

Den tredje punkten enligt den nuvarande lydelsen handlar om missbruk av rusgivande medel som leder till att man inte kan vårda sig själv eller sin egendom. Skall vi verkligen ta bort en sådan bestämmelse i en situation då vi vet hur allvarligt knarkmissbruket är? Kan vi verkligen tro att förordnande av god man skulle innebära någon större hjälp för en knarkmissbrukare? Han upptäcker väldigt snabbt att han inte behöver rätta sig efter de råd han får av den gode mannen, och då är det rätt meningslöst att ha en sådan institution i det sammanhanget.

Den fjärde punkten, som vi också vill ha kvar, handlar om den situationen att en person själv upptäcker att han har vissa svagheter, kanske periodiska sådana. Vid något tillfälle när han inte lider av denna svaghet säger han sig att det nog är i hans eget och familjens intresse att han begär att få bli omyndighetsförklarad. Det tycker jag inte är en så förfärligt hemsk grund för omyndighetsförklaring. Jag tycker dessutom att den är logisk mot bakgrund av det förslag som föreligger om att den beträffande vilken en omyndighetsförklaring ifrågasättes skall få yttra sig i ärendet. Det skall alltså tas vissa hänsyn till hans egen uppfattning. Varför skulle man inte ta samma hänsyn när en människa av egen fri vilja önskar bli omyndighetsförklarad?

Herr talman! Det är de funderingar som vi två moderata reservanter haft på denna punkt. Vi tycker att vår argumentering är bärande, om man ser till att syftet är att skydda den enskilda människan i ett svaghetstillstånd. Därför, herr talman, yrkar jag bifall till reservationen 1, som jag varit med om att avge.

Nr 145

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
förmynderskaps-
lagstiftningen*

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
förmynderskaps-
lagstiftningen*

Herr HENMARK (fp):

Herr talman! Föregående talaras allmänna omdöme om den lagstiftning som nu är aktuell instämmer jag i: Det är bra att denna lagstiftning kommer till stånd.

På tre punkter har jag och Ingegärd Fränkel i en motion gjort vissa ändringsyrkanden, och jag skall beröra dessa tre punkter.

Den första rör det faktum att ett större antal personer som förut varit ommyndigförklarade nu kommer att myndigförklaras. Det finns redan förut människor som är myndiga men som på grund av vissa förhållanden inte har processbehörighet. Detta har berörts av departementschefen, som förklarat hur svårt det är att ställa upp några regler då det gäller att utdöma processbehörighet.

Denna fråga togs förra året upp av justitieombudsmannen i en skrivelse till Kungl. Maj:t. Han anförde där att det framstår som betänkligt att det lagstiftningsvägen inte har sörjts för ett klagörande av under vilka förutsättningar en myndig person skall kunna fränkännas processbehörighet. Än mer otillfredsställande måste det enligt JO:s mening vara att lagstiftningen inte heller anvisar någon ordning enligt vilken en persons talan skall föras då han funnits sakna behörighet att själv föra sin talan.

Vi anser att den som saknar processbehörighet på något sätt måste få det stöd som ett förordnande av god man ger. Om förslaget om utvidgade möjligheter att förordna god man skriver emellertid departementschefen i propositionen att de myndiga personer som fränkänts processbehörighet så gott som alltid torde kunna få en ställföreträdare som kan föra deras talan. Vi anser emellertid att det borde vara ett krav att det förordnas god man då någon fränkänns processbehörighet, så att en person som frändöms processbehörighet inte blir rättslös.

Utskottet har gjort ett ganska starkt uttalande i detta sammanhang. Utskottet säger bl. a.: "Med hänsyn till de olägenheter som detta, enligt vad utskottet nyss anfört, kan innebära utgår utskottet från att utvecklingen på området följs av Kungl. Maj:t och att frågan blir föremål för ytterligare överväganden i annat lämpligt sammanhang." Med denna skrivning låter motionärerna sig nöja. Vi förutsätter sålunda att frågan följs med uppmärksamhet.

Den andra punkten i vår motion rör inskrivning av förmynderskap. För att ett förmynderskap skall komma under kontroll av det allmänna måste det inskrivas hos förmynderskapsdomstolen. Utskottet säger sig inte vilja ha en sådan kontroll om förmyndaren förvaltar endast obetydliga medel för den underåriges räkning. För att minska krångel och byråkrati vill man därför ha en gräns.

Departementschefen har satt gränsen vid två basbelopp. Han har inte motiverat den; han bara anser att gränsen bör gå vid två basbelopp. Vi har reagerat mot gränsdragningen och mot att utskottet skriver att "förmyndaren förvaltar endast obetydliga medel". – Jag vet inte om jag har fått en speciell uppfostran – jag har kommit från en relativt fattig miljö, där man hade stark respekt för pengar – men för mig är, trots den inflation

som råder, de två basbeloppen inte några obetydliga medel; det är ändå fråga om 18 000 kronor. Vi har sålunda reagerat mot att gränsen satts där. Vi tycker att den borde ha gått vid *ett* basbelopp.

Tre myndigheter har yttrat sig på den här punkten, och det är tre myndigheter som alla har nära beröring med just dessa frågor, nämligen Stockholms överförmyndarnämnd, Föreningen Sveriges överförmyndare och Svenska sparbanksföreningen. Samtliga dessa har ansett att gränsen är satt vid ett för högt belopp. Med denna gränsdragning kan sålunda en förmyndare för varje barn – om förmynderskapet gäller underåriga sådana i en familj – utan redovisning disponera 1 500 kronor varje månad.

Någon av remissinstanserna har ansett att åtminstone den begränsningen borde införas, att de två basbeloppen skulle utgöra den sammanlagda summa som vederbörande förmyndare skulle få disponera, om det exempelvis gäller två eller tre barn. För att vårt släkte inte skall dö ut måste enligt statistiken varje svensk familj ha tre barn. Om svenska folket pliktskyldigt rättar sig efter detta i denna familjeplaneringens tid och skaffar sig tre barn, skulle det innebära att en förmyndare i det här fallet skulle kunna disponera 4 500 kronor i månaden utan någon kontroll från samhället.

Det finns en tjänstegrupplivförsäkring som utfaller med 13 000 kronor per barn vid dödsfall. Det innebär i det fall jag tog som exempel 39 000 kronor, som en förmyndare skulle disponera på det sätt som vederbörande själv vill eller anser vara riktigt.

Nu sägs det att man väl bör ha förtroende för föräldrarna och att det som regel är den efterlevande föräldern som blir förmyndare. Ja, det tycker jag att vi skall ha, men vi stiftar ju i regel inte lagar för flertalet. Jag hoppas att jag nu inte talar till alltför många som har haft kontakter med brottsbalken; det är ju bara ett ringa fåtal av svenska folket som gör bekantskap med den, men vi måste ändå ha en brottsbalk. Ser vi praktiskt på problemet måste vi också säga oss att det finns föräldrar som inte har respekt för vad som är rätt och riktigt, och det behövs därför en kontroll när det rör sig om så stora summor.

Jag är speciellt förvånad över några ledamöter i utskottet, som eljest har velat skapa ett starkt rättsskydd åt myndlingen. De säger att eftersom myndlingen ju inte själv utsett sin förmyndare bör han inte lida skada, utan samhället bör ta det ekonomiska ansvaret när han fått en förmyndare, som andra utsett åt honom, som förskingrar medlen. Jag tycker det hade varit mera logiskt, om de då också sagt att de inte vill medverka till att en förmyndare fullt lagligt skall kunna ta hand om en annans inkomster upp till 1 500 kronor i månaden – eller, om det gäller tre omyndiga barn, 4 500 kronor i månaden – och förbruka hela summan på ett olämpligt sätt.

Detta kan faktiskt bli följden av den lagstiftning som vi fastställer här i dag om ni, ärade riksdagsledamöter, inte bifaller reservationerna 7 och 9.

Jag skulle kunna göra andra jämförelser också. Häromåret kom en

Nr 145

Lördagen den
14 december 1974

Ändringar i förmynderskaps- lagstiftningen

utredning som gällde bagatellförseelser. Då sade man att om någon tar högst 20 kronor skulle det inte räknas som en så farlig förbrytelse att man behövde göra ett stort nummer av det. Det väckte rätt stor reaktion hos många som tyckte att nu är den svenska folkmoralen på väg att upplösas, nu skall man få ta 20 kronor utan att det blir någon sanktion. Men här tillstyrker utskottet att dessa mycket stora belopp skall kunna användas på ett sätt som kanske inte är riktigt.

Vi kan också tänka på folkpensionärerna, de som inte har annan inkomst än folkpensionen. Med de förstärkta folkpensioner som införs den 1 januari 1975 kommer två folkpensionärer som bor tillsammans att vardera få disponera, om jag inte minns fel, 95,5 procent av basbeloppet. Det skall de leva på. Vi har ansett att detta är en relativt god förstärkning av deras livsvillkor. Men för ett litet barn skulle man tillåta att 1 500 kronor i månaden får användas utan någon kontroll från samhällets sida. Jag tycker inte att det är riktigt, och jag har blivit starkt engagerad i denna fråga. Om en make har sökt skapa ett visst skydd för sina barn skall väl pengarna användas för barnet.

Om inskrivningsgränsen sätts vid ett basbelopp innebär det inte att en förmyndare inte skulle få använda mer pengar än ett basbelopp om det behövs för barnets bästa. Han kan få använda både två basbelopp och mer, men pengarna skall alltid användas till barnets bästa och samhället bör kontrollera att så sker.

Med detta vill jag sålunda yrka bifall till reservationerna 7 och 9.

Slutligen vill jag säga några ord om datum för lagens ikraftträdande. Jag tycker att propositionens förslag, som reservanterna har biträtt, är oantagbart. Utredningen har pågått sedan 1965, och förmyndarskapsutredningens betänkande har vilat i departementet sedan 1970. Propositionen borde därför ha kunnat komma fram i god tid. Vi är angelägna om att lagen börjar tillämpas så fort som möjligt, men jag tror att det är viktigt att den redan från början tillämpas på rätt sätt. I annat fall kan den förfela sin verkan. Man har nu föreslagit att de nya bestämmelserna om förmyndare skall träda i kraft den 1 januari, om 14 dagar sålunda. Det går inte att få ut lagtexten till dess, utan den kommer säkerligen först en vecka eller 14 dagar senare. Då skall den således redan ha varit i tillämpning. Det är obegripligt att man kan föreslå något sådant.

De delar av lagförslaget som ökar trycket på överförmyndarna och även på förmyndarna skall alltså träda i kraft den 1 januari 1975. Däremot kommer överförmyndarorganisationen enligt förslaget icke att träda i kraft förrän den 1 januari 1976.

Det innebär således att man lägger på överförmyndarna nya och mycket omfattande uppgifter. Ett par överförmyndare har ringt till mig och sagt att detta kan de inte klara. Överförmyndarna skall t. ex. kunna fatta beslut om fastighetsförvärv, fastighetsförsäljning, inteckningar och liknande saker. Sådana ärenden har tidigare avgjorts av rätten, och där finns experter. De som hittills har fungerat såsom överförmyndare har

inte haft anledning att sätta sig in i sådana ärenden, som inte är så enkla att få grepp om. Vi kan inte åta oss detta, sade överförmyndarna till mig.

Överförmyndarna skall alltså nu ta över dessa uppgifter, men den förstärkning av överförmyndarorganisationen som detta förslag innebär skall inte vara färdig förrän ett år senare. Detta är ologiskt och orimligt. Det är inte lyckligt att införa en ny ordning utan att organisationen är rustad härför. Det värsta bekymret blir just att kunna tillämpa de nya bestämmelserna, fastän man alltså skall behålla den gamla och svagare överförmyndarorganisationen.

I utskottet framhöll jag att ett sådant här ärende borde stå över alla partigränser. Det är en lämplighetsfråga och en praktisk sak, som man borde kunna samlas omkring och säga: Visst skall vi genomföra denna ordning, men den skall genomföras på rätt sätt. Av den anledningen yrkar jag att de nya bestämmelserna träder i kraft den 1 januari 1976.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Låt mig allra först uttala min tillfredsställelse över föreliggande förslag till lag om ändring av föräldrabalken. Det utskotts-
betänkande som vi nu behandlar inrymmer förverkligandet av önskemål som gång efter annan framförts här i riksdagen. I motioner, interpellationer och enkla frågor har under årens lopp framförts krav om förändring av gällande förmyndarskapslag. Det har ansetts att den lag som gällt sedan 1924 var i behov av en översyn och en anpassning till en modern samhällsuppfattning, baserad på en förändrad syn på individens ställning i samhället.

Det förslag till en förändring och modernisering av förmyndarskapslagen som vi om en stund kommer att antaga utgör väsentliga förändringar av den gamla lagen, förändringar som innebär avsevärda förbättringar för dem som därav berörs. Jag skall bara beröra några.

I föreliggande lagförslag anges att förmyndaren främst skall sörja för myndlingens person samt förvalta myndlingens förmögenhet och företräda honom i angelägenheter som rör denne. Det framhålles alldeles särskilt att förmyndaren i sin omsorg och nit skall vårda myndlingens rätt och främja hans bästa. Förmyndaren skall – och nu kommer det allra främsta – tillse att myndlingens medel i skälig omfattning användes till myndlingens bästa.

En liten reflexion. Man har en känsla av att det finns förmyndare, som i sin omsorg och sitt nit att främja myndlingens ekonomiska intressen glömt bort att tillse att myndlingen verkligen får glädje av de medel som han äger. Det är gott och väl att bankmedel och övriga tillgångar ökar, men det får inte ske på bekostnad av myndlingens rätt till en meningsfull tillvaro. Myndlingens bästa måste alltid stå i förgrunden.

Frågan om ersättning till förmyndare och överförmyndare har varit föremål för åtskilliga riksdagsmotioner under årens lopp. Jag vill erinra

Nr 145

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
förmyndarskaps-
lagstiftningen*

om de motioner som jag väckt i denna fråga, senast motionen 20 som nu behandlas i detta betänkande och där jag och min medmotionär herr Norrby begärt att ersättning till överförmyndare och förmyndare skall utgå av allmänna medel när den omyndiges tillgångar är ringa. Vi anser att det förhållandet att arvodet utgår ur den omyndiges medel får till följd att omyndig i små ekonomiska omständigheter betungas hårt. Att exempelvis en barnpension skall beläggas med arvode är både orimligt och oskäligt. Den ändring som här föreslås, nämligen att arvodet skall utgå av den omyndiges medel endast i den mån hans beräknade inkomst det år förmyndaruppdraget avser överstiger ett belopp motsvarande två gånger basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring, eller – om inte särskilda skäl föranleder annat – i den mån den omyndige har tillgångar till ett värde som överstiger fyra gånger basbeloppet, är en åtgärd som är acceptabel och skälig inte minst ur rättvisesynpunkt. Förmyndaren föreslås därjämte få en lagfäst rätt till ersättning för de utgifter som varit skäligen påkallade för uppdragets behöriga fullgörande. Vad det gäller ersättningen till såväl förmyndare som till god man skall denna fastställas av överförmyndaren.

Jag vill liksom utskottet uttala min tillfredsställelse över att nu äntligen sportlersystemet därmed kommer att upphöra. Jag behöver väl inte särskilt framhålla att jag är nöjd och belåten över att såväl departementschefen som utskottet har tillgodosett de önskemål som framförts i vår motion nr 20.

Vad det gäller arvodet till överförmyndaren skall detta bestämmas och betalas av kommunen. Därmed kommer den omyndige och den som är satt under god man att befrias från skyldigheten att betala arvodet. Den ersättning som skall utgå till förmyndare och god man bestäms av överförmyndaren, och arvodet skall bestämmas efter skälighetsprincipen och grundas på det arbete som utförts för exempelvis förvaltningen av myndlingens egendom och för hans personliga omvårdnad. Vad det gäller god man skall också det arvodet bestämmas efter skälighetsprincipen. Av såväl propositionen 142 som utskottsbetänkandet framgår att helt nya bestämmelser gäller för erhållandet av arvode. Man har helt gått ifrån vad som tidigare gällt – högst 5 procent till förmyndaren och högst 2 procent till överförmyndaren. Fortsättningsvis – under förutsättning att förslaget, vilket ett enhälligt utskott står bakom, går igenom – skall arvodet bestämmas efter arbetets omfattning och den omsorg som ägnas myndlingen eller den som är satt under god man. Det tillkommer därför överförmyndaren att noga överväga att skäligt arvode utgår till förmyndare och god man. Jag medger gärna att det kan vara svårt för exempelvis en överförmyndare att begära specifikation av förmyndaren för utförda arbetsinsatser, men som framgår av det särskilda yttrande som är bifogat utskottsbetänkandet har vi centerrepresentanter i utskottet understrukit att det bör åligga förmyndaren att i sina redovisningar redogöra för de insatser beträffande den personliga omvårdnaden som ägnas den omyndiga. Därmed erhåller överförmyndaren möj-

lighet att överblicka det arbete som förmyndaren utför. Därmed underlättas överförmyndarens möjligheter att fastställa skäligt arvode.

Herr talman! Till utskottsbetänkandet är fogat en reservation nr 12 från de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet avseende skydd för omyndigas medel mot förskingring.

Herr Andersson i Södertälje har varit uppe i talarstolen och pläderat för reservationen 12 och jag blev litet konfunderad när jag lyssnade på honom. Han talade om att jag plöjer i fasta hjulspår, och jag frågar mig vad det är för en debatt jag har hamnat i. Jag har inte så stor erfarenhet av jordbruk, men jag har i alla fall lärt mig att man skall ha stabilt plöjningsdjup och plöja i raka fåror. Det är den bästa garantin för en god skörd. Men jag tycker inte att detta har i denna debatt att göra.

När det gäller ersättning till omyndiga som förlorat pengar på grund av att förmyndare förskingrat medlen, har reservanterna sagt att det skulle föra för långt att införa statligt ersättningsansvar vid ren förmögenhets-skada. De anser att det inte föreligger skäl för riksdagen att hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning i förevarande fråga.

Som såväl utskottet som motionärerna anført är frekvensen av förluster på grund av förmyndares förskingring ringa. Men man kan ändå inte bortse ifrån att förlusten för den som drabbas av förskingringen likväl kan bli betydande. Det bör vidare beaktas att den drabbade i förevarande fall ofta inte är rättskapabel. Det gäller regelmässigt någon som är handikappad på något sätt och i behov av samhällets hjälp och stöd.

Om man undantar legala förmyndare, dvs. föräldrar till minderåriga, utses förmyndare utan att den omyndige har möjligheter att välja. I vissa fall kan god man också utses utan samtycke från vederbörande.

Jag anser – inte minst ur rättvisesynpunkt – det vara både skäligt och rimligt att om en förmyndare eller god man förskingrar honom anförtrodda medel, skall i första hand förmyndaren stå ansvar och ersätta den uppkomna förlusten, men i andra hand skall staten träda in. Staten skall ha regressrätt.

Utskottsmajoriteten yrkar att riksdagen hemställer hos Kungl. Maj:t att förslag föreläggs riksdagen om införande av statligt ansvar för ekonomiska förluster som i förevarande fall vållas genom förmyndares och god mans förskingring. Detta kan naturligtvis tolkas som en beställning till Kungl. Maj:t, om utskottsmajoritetens förslag segrar, vilket jag hoppas att det skall göra.

Med det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan i denna del.

Avslutningsvis skulle jag vilja uttala min tillfredsställelse över det nya lagförslaget som innebär att grunderna för omyndighetsförklaring begränsas. En person skall förklaras omyndig endast om han på grund av psykisk sjukdom, hämmad förståndsutveckling eller psykisk abnormitet av annat slag är ur stånd att vårda sin egendom. Om det inte är tillräckligt att god man förordnas för honom samtidigt föreslås ökade möjligheter att förordna god man för den som behöver bistånd i eko-

Nr 145

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
förmynderskaps-
lagstiftningen*

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
förmynderskaps-
lagstiftningen*

nomiska eller rättsliga angelägenheter eller i vården av sin person.

Vi har i vårt land ca 30 000 omyndigförklarade personer. Säkert är det åtskilliga som fortsättningsvis, i stället för att omyndigförklaras med vad därav följer – exempelvis förlorande av rösträtt – skulle kunna få en god man som tillvaratar deras intressen och personliga angelägenheter.

Jag vill gärna ha sagt att det för mig är en verklig julglädje att intentionerna i motionen 62, som jag tillsammans med några kamrater i andra kammaren väckte år 1963 och som efter mycken tvekan från första lagutskottets sida ledde till att riksdagen gav Kungl. Maj:t till känna vad som i motionen anförts, nu förverkligas. Motionen gick ut på tillskapandet av en form av ekonomiskt förvaltare som alternativ till omyndigförklaring, liknande den form som nu tillskapats i det utskottsbetänkande som vi om en stund kommer att ta ställning till. De tankar som uttrycktes i motionen 62 år 1963 har därmed förverkligats. Jag och mina medmotionärer har anledning att känna oss glada i förvisning om att den glädjen delas av många ute i vårt land som på ett eller annat sätt är i behov av hjälp men inte vill bli satta under förmyndare. De kan ändå få stöd och hjälp i form av att en god man tillsättes för bevakandet av deras intressen. För dem är de föreslagna ändringarna av förmynderskapslagen en möjlighet att slippa känna sig diskriminerade, inte minst vid vältillfällen etc.

Herr ANDERSSON i Södertälje (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Börjesson i Falköping började sitt inlägg med att säga att det är myndlingens bästa som skall stå i centrum, och det är riktigt. Där har vi inga delade meningar. Men det som herr Börjesson tar upp i sin motion är att staten skall gå in och ta ett ansvar vid förskingring eller förmyndarens oaktsamhet. Då kommer vi in på frågan om statens ersättning för förmögenhetsbrott. Vad jag vänder mig emot är att herr Börjesson begär att riksdagen skall ta ställning i denna principiella fråga utan att riksdagen har fått något större beslutsunderlag för att kunna bedöma konsekvenserna av ett sådant principiellt ställningstagande.

Vad jag avsåg när jag sade att herr Börjesson i Falköping ständigt återkommer med samma motioner var att dessa motioner har varit uppe till behandling 1971 och 1973. Då var de på ett sätt mer motiverade, eftersom vi inte hade den nya lagen framme. Men nu har riksdagen på sitt bord ett konkret förslag till ny lagstiftning som innebär en större kontroll av förmyndaren, och det är då rimligt att avvakta utvecklingen.

Herr Börjessons argument har hela tiden varit att den omyndige själv inte kan välja sin förmyndare. Nej, det är riktigt. Men, herr Börjesson, även om den omyndige skulle kunna välja sin egen förmyndare är det fullt tänkbart att förskingringar kan inträffa ändå. Detta argument har herr Börjesson fört fram i några år, men det är inte hållbart hur länge som helst. Jag tycker att vi nu kan avvakta och se vad det blir för utveckling.

Vi skriver också i reservationen 12 att det skall förutsättas att Kungl. Maj:t noga följer utvecklingen. Visar det sig senare att det finns behov att vidta några åtgärder är vi inte motståndare till det på något sätt.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Andersson i Södertälje är orolig för att riksdagen nu skall ta ställning i denna viktiga fråga utan att det finns beslutsunderlag presenterat för riksdagen. Vi var i utskottet eniga om att det rör sig kanske inte om så många människor som drabbas av förluster på grund av förskingring av förmyndare. Det kan i och för sig vara ett argument, men det är i varje fall icke ett argument som är hållbart. För den person som drabbas av ekonomiska förluster är det oväsentligt om det är många eller få. Skadan är lika stor för var och en även om det är få som drabbas. Om riksdagen ger en viljeyttring till känna genom att klart säga ifrån att den anser att staten skall svara för de ekonomiska förluster som kan uppkomma om en förmyndare förskingrar myndlings medel tillkommer det självfallet Kungl. Maj:t att utfärda detaljanvisningar om hur det hela skall fungera. Det är här bara fråga om att riksdagen ger Kungl. Maj:t en beställning av innebörd att riksdagen önskar att Kungl. Maj:t utfärdar regler om att de som drabbas av ekonomiska förluster i samband med förmyndares förskingring skall få ersättning av statliga medel.

Herr WINBERG (m):

Herr talman! Låt mig till att börja med, i likhet med herr Lidgard, något beröra handläggningen av det här viktiga lagstiftningskomplexet. Jag gör det med anknytning till det särskilda yttrande som fru Lindquist och jag fogat till betänkandet. När det gäller historiken kan jag hänvisa till vad tidigare talare har sagt. Jag bara konstaterar att tidspressen nu i slutskedet har varit påfrestande både för utskottets ledamöter och kansli. Att betänkandet kan behandlas i dag har blivit möjligt endast tack vare arbetsinsatser av utskottets kansli som väsentligt överstiger vad man har rätt att begära. Arbetet med det här lagförslaget karakteriseras av långsamhet i början och hets i slutskedet.

Vi har många gånger tidigare i kammaren diskuterat konsekvenserna av de ändrade regler beträffande lagrådsgranskning som kom till 1970 och som innebar att den tidigare obligatoriska lagrådsgranskningen försvann. Vi har inte så sällan sett exempel på viktiga lagförslag där granskning inte har skett hos lagrådet. Det är ingen tvekan om att en lagrådsgranskning utgör, för att citera ett uttalande i grundlagberedningen, "en garanti för rättssäkerhetsintresset och enhetlighet, konsekvens och klarhet i rättssystemet". I grundlagspropositionen säger justitieministern att lagrådets verksamhet otvivelaktigt ofta är värdefull som ett led i arbetet att få fram fullgoda lagstiftningsprodukter. Tyvärr syns regeringen använda de fakultativa reglerna om lagrådsgranskning så att granskning mycket ofta underlåts.

Nr 145

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
förmynderskaps-
lagstiftningen*

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
förmynderskaps-
lagstiftningen*

Vi har nu i det särskilda yttrandet påpekat att en lagrådsgranskning skulle ha underlättat behandlingen både i utskottet och i kammaren av det här i och för sig rätt komplicerade ärendet.

För några dagar sedan behandlade vi ett lagförslag om inrättande av bostadsdomstol. Fru Jacobsson ställde då frågan till statsrådet Lidbom varför det lagförslaget inte hade lagrådsgranskats. Något svar lämnades inte. Just nu kan jag inte se statsrådet Lidbom här i kammaren, och det spelar kanske inte så stor roll om han är här eller inte, för om jag hade riktat motsvarande fråga till honom beträffande detta ärende hade jag väl heller inte fått något svar.

Jag skall sedan, herr talman, beröra en av frågorna i betänkandet, nämligen den om vilka krav man bör ställa på en överförmyndare. För närvarande skall överförmyndaren vara en i praktiska värv väl förfaren, myndig, svensk medborgare. Kravet på svenskt medborgarskap har behållits både av förmynderskapsutredningen och i den upprättade departementspromemorian. Det är då anmärkningsvärt att propositionen utan någon som helst motivering föreslår att kravet på svenskt medborgarskap skall slopas. Det enda som sägs i propositionen är att enligt statsrådets mening bör kravet på svenskt medborgarskap inte behållas. Det måste vara orimligt att i ett seriöst framlagt förslag inte ange skälen, och jag tycker att det är otillständigt gentemot riksdagen. Jag tillåter mig, herr talman, att fråga hur kammaren skulle uppfatta motioner väckta av enskilda ledamöter som inte på något sätt motiverade sin hemställan eller som endast motiverade den med att "enligt motionärens mening" bör det och det genomföras. En sådan motion skulle naturligtvis med rätta bli beryktad. Jag kommer bara ihåg ett exempel och det gällde då en så pass speciell fråga att motivering inte behövdes. Jag tänker på herr Turessons motion 1971 om att det skulle finnas en flaggstång i anslutning till detta riksdagshus.

Ett enigt utskott avvisar nu föredragande statsrådets propåer på den här punkten och biträder i stället moderatmotionen med fru Kristensson som första namn. Utskottet konstaterar med rätta att man inte vet vad som ligger bakom statsrådets förslag. Utskottet betonar i stället att överförmyndaren har en viktig myndighetsutövande funktion. Han måste ha goda insikter i svensk rätt och svensk förvaltning, och det kan därför inte finnas någon anledning att slopa bestämmelsen att överförmyndaren skall vara svensk medborgare.

I reservationen 10 framhåller fru Lindquist och jag att med hänsyn till de viktiga uppgifter som överförmyndaren i dag har och än mer i framtiden får, så bör han vara väl förfaren i praktiska, ekonomiska och juridiska frågor som är av betydelse för hans tjänst. Reservationen ansluter sig till det ställningstagande som förmynderskapsutredningen gjorde. Utskottsmajoriteten följer här propositionen och tar t. o. m. bort den nuvarande inriktningen i lagtexten, nämligen att överförmyndaren skall vara en i praktiska värv väl förfaren person. Jag vill påpeka, att reservationen inte går ut på att det för val till överförmyndare skulle uppställas

*Ändringar i
förmynderskaps-
lagstiftningen*

krav på formell kompetens i något avseende men att man skall ange behov av kunskaper och erfarenhet inom de här områdena. Utskottsmajoritetens ställningstagande är så mycket mera anmärkningsvärt som den utförligt påpekar vilka utomordentligt viktiga uppgifter som överförmyndaren kommer att ha. Ett enigt utskott gör det i och för sig självklara konstaterandet att överförmyndaren måste vara väl kvalificerad för sitt uppdrag. Han kommer att med den nya lagstiftningen få ytterligare viktiga uppgifter till dem han har i dag. Det fordrar god kännedom om tillämpliga lag- och författningsbestämmelser. Särskilt viktigt är, säger utskottet, att han känner till föräldrabalkens bestämmelser rörande förmyndarvården och den lagstiftning som anknyter härtill. Men lagutskottet nöjer sig inte med det. Man nämner en mängd andra områden som en överförmyndare måste ha insikt i. Det gäller arvs- och testamentsrätt, boutredning och arvsskifte, det gäller sociallagstiftningen och den kommunalrättsliga lagstiftningen. Överförmyndaren måste kunna ta ställning till frågor om försäljning och pantförskrivning av fast egendom. Han måste på ett helt annat sätt än tidigare kunna bedöma frågor om tillgångars placering, värdepappers säkerhet och räntabilitet. Överförmyndaren måste ha sådana kunskaper att han kan tillse att förmyndaren väl handhar en omyndigs tillgångar som kan bestå av affärsrörelse eller en jordbruks- och skogsbruksfastighet. Utskottet konstaterar att överförmyndaren får nya uppgifter när det gäller att bestämma arvodet till förmyndare och gode män och avgöra om dessa arvoden skall betalas av allmänna medel.

En utomordentligt viktig ny uppgift som läggs till överförmyndaren är att han skall bedöma om skäl för omyndighetsförklaring inte längre föreligger, och han skall också kunna uppträda i domstol och föra talan i ärenden som rör förmynderskapet.

Mot den här bakgrunden anser jag att det vore ganska naturligt att man, som vi reseranter och förmynderskapsutredningen hävdar, angav i bestämmelserna beträffande överförmyndare att det skall vara en person väl förfaren i praktiska, ekonomiska och juridiska frågor som är av betydelse för tjänsten.

Överförmyndaruppdraget är viktigt och det får inte användas exempelvis som politiska belöningsuppdrag.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till reservationen 10.

Enligt propositionen skall huvuddelen av de nya bestämmelserna träda i kraft den 1 januari 1975. Mot bakgrunden av vad jag och tidigare talare sagt om den långa tid man tagit på sig för att utreda dessa frågor – tio år i dagarna – är den hets med vilken man kräver att propositionen nu skall träda i kraft mycket egendomlig. Låt mig bara i korthet peka på de viktiga uppgifter som kommer och det helt förändrade arvodes-system som inträder. Jag skulle nästan vilja kalla det nonchalans mot kommuner, överförmyndare och enskilda som är berörda av den här ändringen, när man fortfarande kräver att den skall träda i kraft två veckor efter det att riksdagen fattar sitt beslut. Det är oförsynt att kräva att ett lagförslag skall vara gällande fast lagen inte har kunnat komma

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
förmynderskaps-
lagstiftningen*

ut i Svensk författningssamling. Även de socialdemokratiska och kommunistiska reservanterna anser att ikraftträdandet av lagstiftningen på i propositionen föreslagen tidpunkt kommer att medföra svårigheter, men de finner inte anledning att senarelägga ikraftträdandet. Då frågar jag mig, herr talman: Skall man verkligen sätta en lag i kraft vid en tidpunkt som man vet medför svårigheter? Jag tycker att reservanterna skall gå ut till kommunerna och fråga vad de som är berörda av saken säger om tidpunkten för ikraftträdandet. Fråga Kommunförbundet, fråga dem som står mitt i arbetet – överförmyndarna!

Herr talman! Utöver mitt redan framställda yrkande hemställer jag om bifall – eller biträder tidigare yrkanden härom – till de reservationer där moderata samlingspartiets representanter förekommer. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Fru HJALMARSSON (s):

Herr talman! Det förslag till ny förmynderskapslagstiftning som vi nu behandlar innebär, som flera talare tidigare påpekat, en efterlängtat och angelägen reform.

Varje år omyndigförklaras 800–900 personer. De flesta omyndighetsförklaringar sker på grund av psykisk sjukdom, utvecklingshämning eller psykiska åldersförändringar, då berörda är ur stånd att ta vård om sig och sin egendom. Under årens lopp har även ett relativt stort antal alkoholskadade personer omyndigförklarats.

Som socialarbetare kommer man i kontakt med många av dessa människor både före och efter omyndighetsförklaringen. Man upplever ofta åtgärden som mycket drastisk och även tragisk, då den alltid innebär ett allvarligt ingrepp i människans liv. Under många år har vi därför önskat ett mer humant ingripande, som ej skulle behöva få så långtgående verkningar på områden som ligger utanför de ekonomiska angelägenheterna.

I propositionen föreslås nu en utbyggnad av godmaninstitutet som innebär att största flertalet av dem som i dag omyndigförklaras i stället får god man och därigenom behåller sin rättsliga kapacitet och personliga frihet.

Varje år kommer härigenom 500–600 människor att slippa omyndighetsförklaring, men kan ändå få den hjälp de behöver med sin personliga omvårdnad och ekonomiska förvaltning.

Herr talman! Det är förvånansvärt att utskottets borgerliga majoritet ej anser sig kunna tillstyrka propositionens förslag om ikraftträdande den 1 januari 1975 utan i stället föreslår ikraftträdande den 1 januari 1976. Detta gör utskottsmajoriteten med motiveringen att domstolar, förmyndare, överförmyndare och kommuner får den nya lagtexten alltför sent för att kunna sätta sig in i den och tillämpa den. Nu är det en grov överdrift när herr Henmark säger att lagtexten ej skulle vara ute förrän 14 dagar efter nyår. Enligt departementet kommer lagtexten att vara ute före nyår.

*Ändringar i
förmynderskaps-
lagstiftningen*

De borgerliga tar större hänsyn till organisation och administration än till de människor som på grund av olika handikapp är utlämnade till samhället för att få den hjälp de behöver med sin personliga vård och sin ekonomiska förvaltning.

Jag har haft kontakt med lagmän vid domstolar, och de uppger att visserligen kommer lagtexten sent, men de har tidigare erhållit propositionen och är inte främmande för de nya grunderna i förmynderskapslagstiftningen. De anser att det ej blir någon större olägenhet med ikraftträdandet den 1 januari 1975. Att det för förmyndare och gode män skulle vara några större problem att successivt även ägna sig åt den personliga omvårdnaden är svårt att förstå.

Överförmyndarorganisationen skall enligt propositionen ej träda i kraft förrän den 1 januari 1976, varför överförmyndarna har god tid att sätta sig in i sina verksamhetsområden.

I de flesta kommuner är man förberedd på att den nya lagstiftningen skall komma, och man är där ej ovan vid att snabbt tillämpa nya lagar.

Här skall vi i dag fatta beslut om ikraftträdande av en lag för tillvaratagande av handikappade människors intressen. Den borgerliga utskottsmajoriteten föreslår ett senareläggande av ikraftträdandet till den 1 januari 1976. Socialdemokraterna och vpk anser att ikraftträdandet bör ske den 1 januari 1975, detta för att undvika fler onödiga omyndighetsförklaringar och för att ge de handikappade möjlighet till andra, humanare åtgärder då de behöver hjälp med sin personliga omvårdnad och ekonomiska förvaltning.

Herr talman! Jag yrkar därför bifall till reservationen 11.

Herr HENMARK (fp) kort genmäle:

Herr talman! Eftersom fru Hjalmarsson speciellt apostroferade ett uttalande som jag gjorde, vill jag bara säga att det var ett referat av den ordinarie tågordningen då det gäller en sådan här sak. Jag har således fått det från kvalificerat håll. Om det nu görs en extra ansträngning här, så är det ju bara att uttala sin tillfredsställelse över det.

Men i det här sammanhanget skulle jag ändå vilja rätta till ett par saker som fru Hjalmarsson sade. Hon sade att huvuddelen av dem som nu är omyndigförklarade kommer att i fortsättningen förses med god man. Vi har fått den uppgiften i utskottet att huvuddelen av dem som nu är omyndigförklarade har blivit detta enligt den första punkten som nu gäller. Det är ett mycket litet antal som är omyndigförklarade efter de andra och tredje punkterna. Något fler – men fortfarande ett mycket litet antal i förhållande till den stora gruppen – är omyndigförklarade enligt den fjärde punkten. Jag undrar därför om det kan vara riktiga uppgifter som fru Hjalmarsson har, att huvuddelen kommer att bli förklarade myndiga.

Sedan vill jag också fråga henne om det inte är sant som jag sade, att överförmyndarna får sina uppgifter ålagda nu från den 1 januari 1975, medan överförmyndarorganisationen inte blir färdig förrän den 1 januari

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
förmynderskaps-
lagstiftningen*

1976. I regel är det ju logiskt, när man fastställer en uppgift, att man först sätter dit den som skall ha uppgiften. Men här är det tydligen logiskt att man först lägger på uppgiften utan att det finns någon som kan ta hand om den – och ett år senare kommer de som skall handha den. Jag tycker inte att detta är riktigt logiskt, och jag undrar om det kan fungera så bra när man gör på det sättet.

Jag tror att det är bättre att man låter överförmyndarna först få sin organisation och lära sig sina saker. Denna synpunkt har jag fått från människor som jag tror är ännu mera praktiskt verksamma än fru Hjalmarsson. Jag har nämligen fått den från överförmyndare som är i tjänst och som säger att de inte kan klara detta nu, för de är inte utbildade för det. Det måste till både utbildning och organisation för att klara den här saken, och jag tycker inte att det förslag är riktigt som fru Hjalmarsson här yrkar bifall till.

Herr WINBERG (m) kort genmäle:

Herr talman! I reservationen 11 anføres av bl. a. fru Hjalmarsson att det förhållandet att riksdagen behandlar detta utskottsbetänkande i dag den 14 december kan föra med sig att lagtexten inte kommer ut från trycket i Svensk författningssamling förrän lagstiftningen redan har trätt i kraft. Det är en uppgift som också har lämnats i lagutskottet. I dag säger fru Hjalmarsson att den skall komma ut före ikraftträdandet. Jag skulle gärna vilja fråga fru Hjalmarsson: Hur skall det kunna gå till? Om den ändrade lagen träder i kraft den 1 januari 1975, hur skall författningstexten hinna komma ut, spridas och bli känd för berörda parter? Det ställer jag mig mycket frågande inför.

Jag vill också fråga fru Hjalmarsson: Hur skall den domstol bete sig som med största sannolikhet inte kommer att få den nya lagtexten i tid, när den t. ex. skall avgöra ett mål om omyndighetsförklaring där en person själv har begärt sig omyndigförklarad? Målet är sådant att det kan avgöras den 2 januari 1975. Skall det vara något slags moratorium i lagtillämpningen, därför att man vet att riksdagen har antagit en lag som det dock inte finns någon författningstext till?

Fru HJALMARSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag tycker att herr Henmark skulle läsa propositionen litet bättre, för det står faktiskt där att om det ifrågasätts att en person skall omyndigförklaras enligt första grunden skall man först ta ställning till om god man kan tillvarata intressena, och omyndighetsförklaring skall tillgripas i sista hand. Man skall alltså i första hand se efter om inte god man kan tillvarata intressena, och det är därför antalet förmynderskap kommer att reduceras så kraftigt när lagen träder i kraft. Det står också klart och tydligt att överförmyndarorganisationen skall träda i kraft den 1 januari 1976.

Till herr Winberg vill jag säga att lagtexten kommer att vara ute till nyår. Då är det väl helt klart att den även finns på domstolarna, så

att de kan läsa den och, om de har ett mål den 2 januari, kan sätta sig in i grunderna för omyndighetsförklaring den dagen.

Herr WINBERG (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag konstaterar att fru Hjalmarsson jämte medreservanter lämnar en felaktig uppgift i reservationen 11.

Herr OLSSON i Sundsvall (c):

Herr talman! Lagutskottets ordförande herr Svanström har i sitt anförande bl. a. behandlat centerledamöternas positiva inställning till den föreslagna moderniseringen av förmynderskapslagstiftningen, inte minst vad gäller grunderna för omyndighetsförklaring, men han har även poängterat vårt klara ställningstagande mot att en lag som beslutas i dag skall träda i kraft redan den 1 januari 1975.

Jag vill något beröra en del andra frågor där enighet ej kunnat uppnås i utskottet. En av dessa frågor är utformningen av föräldrabalkens 11 kap. 5 § som innehåller bestämmelser om vilka personer som kan eller bör utses till förmyndare.

I motionen 1946 kräver herr Mattsson i Lane-Herrestad att i lagen skall införas bestämmelse om att till förmyndare icke skall utses någon som på grund av sin tjänst eller avtal har att ta befattning med den omyndiges angelägenheter. Därmed ansluter sig motionären till vad Riksförbundet för utvecklingsstörda barn framhöll i sitt remissyttrande över promemoriaförslaget.

I motionen nämns bl. a. den intressekollision som kan komma att föreligga om t. ex. en utvecklingsstörd person av landstings omsorgsstyrelse placeras hos någon i – som det heter – annat enskilt hem. Det framhålls i motionen att den person som den utvecklingsstörde placerats hos inte skall kunna ifrågakomma som förmyndare eftersom – om förhållandena i hemmet skulle bli mindre tillfredsställande – det behövs en förmyndare som kan tillvarata den omyndiges intresse och bl. a. verka för att annan placering kommer till stånd.

I motionen framhålls även att det är olämpligt att arbetsgivare förordnas som förmyndare för en anställd. Vidare påpekas att förmyndaren inte bör stå i beroendeförhållande till någon myndighet som har att handlägga ärenden rörande den omyndige. Därför bör tjänsteman vid sådan myndighet inte ifrågakomma som förmyndare. Sociala centralnämnden i Göteborg – för övrigt den enda socialnämnd som bereddes tillfälle att yttra sig över promemoriaförslaget – framhöll i sitt yttrande att mot bakgrund av nämndens erfarenhet borde till förmyndare utses personer utanför socialarbetarnas krets.

Utskottsmajoriteten, bestående i detta fall av alla utom centerns representanter, avstyrker bifall till nämnda motion men skriver att "utskottet finner det självfallet angeläget att till förmyndare inte utses någon som har intressen som strider mot myndlingens intressen". Utskottet framhåller även vikten av att myndlingen har förtroende för sin för-

Nr 145

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
förmynderskaps-
lagstiftningen*

myndare. Försiktighet bör därför, enligt utskottet, iakttas när det gäller att till förmyndare utse person som den omyndige kan komma att uppleva stå i motsatsförhållande till honom. Utskottsmajoriteten finner dock tyvärr icke att skäl föreligger för att i lagen införa det begärda förbudet.

Vi centerpartister i utskottet har reserverat oss på denna punkt. Vi har stor förståelse för motionskravet. Missförhållanden kan uppstå med nuvarande bestämmelser. Jag vill som exempel påminna om ett fall som nyligen blivit mycket uppmärksammat i massmedia.

Ett uttryckligt förbud att utse vissa personer till förmyndare på grund av intressekonflikt med myndlingen kan synas vara den säkraste vägen att tillförsäkra alla omyndiga sådana förmyndare som i alla situationer kan företräda just myndlingens intressen, men det förbudet skulle i vissa fall kunna innebära att det blev svårt att över huvud taget få någon som vill åta sig förmynderskap. I vissa fall kan t. ex. en socialarbetare vara lämpligast. Därför har inte heller vi kunnat helt tillstyrka motionskravet, men i anledning av motionen föreslår vi i reservationerna 3 och 5 att nämnda 5 § skall tillföras ett andra stycke med följande lydelse: "Till förmyndare får endast i den mån särskilda skäl föreligger utses den som på grund av avtal eller tjänst har att ta befattning med en omyndigs angelägenheter." Observera endast om "särskilda skäl" föreligger. En sådan bestämmelse borde bli en garanti för att till förmyndare inte utses någon som har motstridiga intressen gentemot myndlingens. Tyvärr nöjer sig utskottsmajoriteten med den relativt välvilliga skrivningen. Vi anser dock att en lagbestämmelse i frågan vore en betydligt bättre garanti för de omyndiga.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 3 och 5 av herr Svanström m. fl.

Moderaterna i utskottet har i reservationerna 2 och 4 yrkat på en annan ändring av den nämnda paragrafen i förhållande till propositionen och utskottets förslag. Moderaterna vill behålla den hittillsvarande bestämmelsen om att till förmyndare helst bör utses någon släkting eller den omyndige eljest närstående person. Ingen remissinstans har begärt detta, och enligt centerns åsikt bör denna bestämmelse tas bort. Det viktigaste måste vara att varje omyndig får en lämplig person som förmyndare, som verkligen tillvaratar hans intressen. Om det är en släkting eller en annan person är av underordnad betydelse, men som både föredragande statsrådet och utskottet framhåller torde en släkting många gånger vara den lämpligaste, särskilt ur synpunkten att förmyndarens uppgifter enligt förslaget i hög grad skall präglas av omsorg om den omyndiges person. Att bibehålla en fakultativ släktbestämmelse i lagen förefaller dock föga motiverat. Rätten bör ha full frihet att i varje särskilt fall utse lämplig förmyndare, oberoende av släktskap med myndlingen.

Herr talman! Av tekniska skäl innehåller reservationen 6 både moderaternas krav på bibehållande av släktskapsbestämmelsen och vårt i anledning av motionen 1946 ställda krav, trots att de båda partiernas representanter avstyrker det andra partiets förslag. Det är emellertid en-

bart i händelse av bifall till både reservation 2 och reservation 3 som reservation 6 kommer under kammarens prövning. Under den förutsättningen ber jag, herr talman, att få yrka bifall även till reservationen 6.

I reservationen 7 yrkar herr Henmark på att gränsen för inskrivning av förmynderskap skall sättas till ett basbelopp i stället för två som föreslås i propositionen och utskottsbetänkandet. Han har under överläggningen motiverat sitt ställningstagande. Motsvarande sänkning jämfört med utskottets förslag vad gäller krav på att pension etc. skall inbetalas till bank yrkar samma reservant i reservationen nr 9.

Inskrivning av förmynderskap skall alltid ske när särskild förmyndare förordnats. Det finns inget säkert underlag för bedömning av den föreslagna beloppsgränsen två gånger basbeloppet, utan man måste göra en skälighetsprövning och avväga kravet på skydd för den enskildes egendom mot önskemålet att samhället inte i onödigt stor utsträckning kontrollerar den enskilde.

Centerns ledamöter i utskottet har anslutit sig till förslaget i propositionen, men tillsammans med de båda moderata ledamöterna har vi avgivit ett särskilt yttrande. I detta poängterar vi att det är viktigt att utvecklingen på denna punkt följs med särskild uppmärksamhet. Om de praktiska erfarenheterna ger anledning därtill måste frågan om gränobeloppets storlek snabbt tas upp till förnyat övervägande.

I reservationen 10 av moderaterna begärs vissa kvalifikationskrav för överförmyndare. Herr Winberg har i sitt anförande uppehållit sig vid detta. Jag vill bara peka på att överförmyndare och ledamöter av förmyndarnämnd är att betrakta som kommunala förtroendemän, och allmänt hållna kvalifikationskrav för sådana brukar ej anges i lagen. Vi bör räkna med att kommunerna till dessa mycket viktiga uppdrag – liksom när det gäller övriga kommunala förtroendeuppdrag – utser för uppgiften lämpliga personer utan att det av lagen framgår vilka kunskaper eller erfarenheter som kan vara erforderliga för vederbörande.

Genom utskottets initiativ föreslås, som framgår av betänkandet, vissa ändringar av lagtexten. Jag vill med anledning av detta uttala min speciella tillfredsställelse över att 19 kap. 5 § genom sådant initiativ nu kommer att få en otvetydig bestämmelse om att överförmyndarnämnd skall utses genom proportionellt val, om sådant begärs.

Herr talman! Jag har redan yrkat bifall till reservationerna 3 och 5 samt under viss förutsättning även till reservationen 6. Med undantag av punkterna 3 och 4, som berörs av nämnda reservationer, vill jag yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Fru LINDQUIST (m):

Herr talman! I propositionen har man slopat bestämmelsen om att anhöriga eller andra närstående helst bör utses till förmyndare. Det förefaller högst inkonsekvent, eftersom man samtidigt föreslagit en lagbestämmelse om att förmyndaren skall vårda sig om myndlingens person.

Nr 145

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
förmynderskaps-
lagstiftningen*

Nog är det väl så att man i de flesta fall har all anledning att utgå från att den som redan står den omyndige nära blir en omtänksam och intresserad förmyndare?

Genom att utse en närstående förhindrar man också att förmyndarskapet blir ett slags tjänsteåliggande för vissa befattningshavare och att alltför många förmyndarskap samlas hos en och samma person.

I propositionen framhåller också föredragande statsrådet att det många gånger torde vara lämpligast att utse släktingar och liknande till förmyndare. Något skäl att ta bort bestämmelsen om denna fakultativa möjlighet föreligger enligt vår uppfattning inte. Som framgår av reservationerna 2, 4 och 6 anser jag därför att lagtexten skall ha kvar sin ursprungliga lydelse i detta avseende.

Företrädarna för centern i utskottet har, som herr Olsson i Sundsvall redogjort för, i reservationen 3 begärt att i lagtexten skall intas ett uttryckligt förbud mot att till förmyndare utse den som på grund av avtal eller tjänst har att ta befattning med den omyndiges angelägenheter. Som utskottet anfört är det viktigt att man till förmyndare inte utser person, t. ex. socialtjänsteman, som på grund av andra tjänsteärenden kan komma i motsatsförhållande till myndlingen. En sådan avvägning ingår enligt utskottets uppfattning i kravet på prövning av förmyndarens lämplighet, och något speciellt tillägg i lagtexten behöver därför inte göras.

I reservationen 7, som herr Henmark talat för, föreslås att inskrivning av förmyndarskap i normalfallet skall ske då omyndig får egendom till ett värde som överstiger gällande basbelopp. Mycket talar för herr Henmarks synpunkter. I ett särskilt yttrande har emellertid centerpartister och moderater i denna fråga framhållit att ovisshet råder om var värdegränsen bör sättas och att det är fråga om en skälighetsbedömning. Herr Olsson i Sundsvall har just redogjort för detta yttrande. Jag ansluter mig till vad han sagt om det.

Jag har tidigare nämnt att det föreslås en lagbestämmelse om att förmyndaren har att sörja för myndlingens person. Att en sådan skyldighet blir lagfäst anser jag vara en fördel. Vad vi i reservationen 8 vänder oss mot är att denna skyldighet inte får skymma det faktum att den förordnade förmyndarens uppgift i första hand är att förvalta den omyndiges egendom. Hela systemet med överförmyndare och inskrivning av förmyndarskap anknyter till den tanken.

Förmyndarens skyldighet att förvalta den omyndiges egendom borde därför i lagbestämmelsen ha satts före skyldigheten att ägna sig åt myndlingens personliga omvårdnad. Den ordningsföljden skulle också ha medfört att man uppnådde konsekvens i lagen. I andra paragrafer där dessa uppgifter anges nämns de i den ordning som herr Winberg och jag har förordat i vår reservation nr 8.

Härmed yrkar jag bifall till de reservationer där mitt namn förekommer och i övrigt till utskottets hemställan.

Herr talman! Med några ord vill jag ytterligare beröra två frågor.

Den första frågan gäller vilka förutsättningarna skall vara för att myndig

person skall fränkännas processbehörighet. JO har i den skrivelse, som herr Henmark nämnde, begärt ett klarläggande i den frågan. Svea hovrätt och Stockholms tingsrätt har under remissbehandlingen allvarligt understrukit behovet av att frågan blir föremål för ingående överväganden. Stockholms tingsrätt har med detta framhållit att problemet är av stor praktisk betydelse. Nuvarande förhållanden medför rättsosäkerhet för den enskilda människan och förorsakar ofta enskild part och samhället stora kostnader. Det är därför förvånansvärt att statsrådet efter några korta synpunkter på ungefär en halv sida avfärdar frågan med att det är svårt att uppställa generella regler.

Jag vill därför understryka vad ett enigt utskott på s. 49 anfört om att utskottet utgår från att utvecklingen på området följs av Kungl. Maj:t. Jag förutser därför att det snart yppas tillfälle att återkomma i denna fråga.

Till sist vill också jag nämna något om tiden för ikraftträdandet.

Jag uppfattar det som en upprörande nonchalans mot den enskilda människan och de svenska domstolarna att stifta lagar som domstolarna skall tillämpa utan att ha tillgång till någon lagtext eller i vart fall inte har fått tid att sätta sig in i den. Jag ser detta som en fara för ingrepp i domstolarnas grundlagsfästa rättigheter. Att sådana förhållanden kan försvaras av någon förefaller mig otroligt.

Redan i Olaus Petri domarregler, som fortfarande finns intagna i vår lagbok, slås fast: "Domaren skall grant veta lagen där han efter döma skall, ty lagen skall vara honom för en rättelse."

Jag frågar: Hur skall domaren kunna rätta sig efter lagen, när han inte har någon lag att tillgå?

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Lidgard och fru Lindquist, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lidgard begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i betänkandet nr 38 punkten 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Lidgard och fru Lindquist.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lidgard begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

*Ändringar i
förmynderskaps-
lagstiftningen*

Fröken Eliasson (c) anmälde att hon avsett att rösta ja men av misstag nedtryckt nej-knappen.

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Winberg och fru Lindquist, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lidgard begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i betänkandet nr 38 punkten 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Winberg och fru Lindquist.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lidgard begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 273
Nej - 47
Avstår - 2

Punkten 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Svanström m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Olsson i Sundsvall begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i betänkandet nr 38 punkten 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Svanström m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Olsson i Sundsvall begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 238
Nej - 83
Avstår - 2

Punkten 4

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av herr Henmark, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Henmark begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i betänkandet nr 38 punkten 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av herr Henmark.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Henmark begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	290
Nej	–	31
Avstår	–	4

Punkten 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av herr Winberg och fru Lindquist, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Winberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i betänkandet nr 38 punkten 6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av herr Winberg och fru Lindquist.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Winberg begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	274
Nej	–	48
Avstår	–	2

Punkten 7

Utskottets hemställan bifölls.

Nr 145

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
förmynderskaps-
lagstiftningen*

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
förmynderskaps-
lagstiftningen*

Punkten 8

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 9 av herr Henmark, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Henmark begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i betänkandet nr 38 punkten 8 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 9 av herr Henmark.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Henmark begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	290
Nej	–	32
Avstår	–	3

Punkterna 9–15

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 16

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan,

dels reservationen nr 10 av herr Winberg och fru Lindquist och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Winberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i betänkandet nr 38 punkten 16 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 10 av herr Winberg och fru Lindquist.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Winberg begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	273
Nej	–	48
Avstår	–	2

Punkterna 17–23

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 24

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 11 av herr Hammarberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Andersson i Södertälje begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarén bifaller lagutskottets hemställan i betänkandet nr 38 punkten 24 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammarén bifallit reservationen nr 11 av herr Hammarberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 162
Nej - 161
Avstår - 2

Punkten 25

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 26

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 12 av herr Hammarberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Andersson i Södertälje begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarén bifaller lagutskottets hemställan i betänkandet nr 38 punkten 26 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammarén bifallit reservationen nr 12 av herr Hammarberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 161
Nej - 161
Avstår - 2

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, nedlade herr talmannen i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, varefter på herr talmannens anmodan herr Elmstedt (c) ur urnan upptog den ena av dessa båda sedlar,

Nr 145

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
förmynderskaps-
lagstiftningen*

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

och befanns denna innehålla ja.

Kammaren hade alltså i enlighet med ja-propositionens innehåll bifallit utskottets hemställan.

Punkten 27

Utskottets hemställan bifölls.

§ 3 Ändringar i naturvårdslagen och skogsvårdslagen, m. m.

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande nr 52 i anledning av propositionen 1974:166 med förslag till ändringar i naturvårdslagen (1964:822) och skogsvårdslagen (1948:237), m. m. jämte motioner.

I propositionen 1974:166 hade Kungl. Maj:t (jordbruksdepartementet) föreslagit riksdagen att anta förslagen till 1. lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822), 2. lag om ändring i skogsvårdslagen (1948:237), 3. lag om upphävande av förordningen (1939:188) med vissa bestämmelser angående utrotande av berberis inom nationalparker och såsom naturminnesmärken fridlysta områden.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen föreslås vissa ändringar i naturvårdslagen. Enligt förslaget skall strandskydd råda vid havet, insjöar och vattendrag. Strandskyddet skall omfatta land- och vattenområdet vid alla stränder som har betydelse för allmänhetens friluftsliv intill 100 meter från strandlinjen eller när det behövs högst 300 meter från strandlinjen. Allmänt tillståndstvång införs för täkt av matjord och torv. Ett nytt institut, naturvårdsområde, föreslås ersätta nuvarande s. k. landskapsskyddsförordnande. Det avses bl. a. användas i stället för naturreservat i fall då aktiva skötselåtgärder behövs för vård av ett visst landskapsområde och skyddsbehovet kan tillgodoses utan ersättningsgrundande restriktioner i pågående markanvändning. Privata förbudsskyltar som kan leda till inskränkning i allemansrätten förbjuds. Den som satt upp en affisch utomhus skall vara skyldig att avlägsna den inom viss tid. Kommunens ställning inom naturvården föreslås stärkt bl. a. genom att vissa beslutsfunktioner skall kunna delegeras till kommunen.

I propositionen föreslås också vissa ändringar i skogsvårdslagen. Dessa innebär dels att det i lagen slås fast att naturvårdens intressen skall beaktas i skogsbruket, dels att skogsvårdsstyrelsernas uppföljning av återväxtåtgärder underlättas.”

I detta sammanhang hade behandlats

dels de vid riksdagens början väckta motionerna

1974:327 av herr Strömberg i Botkyrka m. fl. (fp),

1974:808 av herr Dahlberg m. fl. (s),

1974:827 av herr Olsson i Sundsvall (c),

1974:1117 av fru Åsbrink m. fl. (s) vari hemställt att riksdagen beslutade att hos Kungl. Maj:t anhålla om utformande av sådana bestämmelser att täkt från slagmassor och liknande "industrilämningar" liksom matjordsintäkt i fortsättningen skulle falla under § 18 i naturvårdslagen,

dels de i anledning av propositionen väckta motionerna

1974:2003 av herr Olsson i Edane m. fl. (s),

1974:2004 av herrar Andersson i Ljung (m) och Nisser (m) vari hemställt att riksdagen skulle avslå förslaget till ny lydelse av § 14 naturvårdslagen (NVL) med undantag av de ändringar som var av formell natur,

1974:2005 av herr Bohman m. fl. (m) vari hemställt att riksdagen skulle

1. avslå förslaget till ny lydelse av 15 § NVL,

2. besluta att 19 § NVL skulle ha av motionärerna föreslagen lydelse, innebärande att frivillig, med markägaren träffad överenskommelse – som registrerades hos länsstyrelsen och fick bindande karaktär för fastigheten – kunde träffas för att skapa skydd för begränsade områden av speciellt naturvårdsintresse,

3. avslå förslaget till ny lydelse av 17 § första stycket NVL,

4. besluta ändra 40 § andra stycket av lagförslaget så, att även besvär i ärenden enligt 19 § skulle anföras hos kammarrätten,

5. besluta ge Kungl. Maj:t till känna vad i motionen anförts om besvär över kommunal myndighets beslut enligt 43 § andra stycket,

6. uttala att färd med motordrivet fordon utanför vägområde ej inefattades i allemansrätten,

7. avslå förslaget till 8 a § i skogsvårdslagen,

1974:2006 av herrar Dahlgren (c) och Elmstedt (c) vari hemställt att riksdagen uttalade dels att markägares rätt att uppehålla sig på sina ägor inte fick inskränkas så att vederbörandes yrkesutövning försvårades, dels att anläggning som erfordrades för jordbruket, fisket, skogsskötseln eller renskötseln undantogs från strandskyddsbestämmelserna,

1974:2007 av herr Enlund (fp),

1974:2008 av herr Fälldin m. fl. (c) vari hemställt att riksdagen beslutade

1. om sådan utformning av naturvårdslagen att förordnande om strandskydd skulle beslutas av kommunen,

2. att 19 § naturvårdslagen skulle erhålla av motionärerna föreslagen lydelse, innebärande att område skulle avsättas till naturreservat i de fall åtgärd som borde vidtas var så ingripande att pågående markan-

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

vändning i icke ringa grad försvårades,

3. att talan mot länsstyrelsens beslut om bildande av naturvårdsområde skulle föras i domstol i enlighet med vad som i motionen anförts,

4. att i avvaktan på förslag i anledning av 1973 års skogsutredning avslå Kungl. Maj:ts förslag till införande av ny paragraf, 8 a §, och därav föranledda följdändringar i skogsvårdslagen,

1974:2009 av herr Karlsson i Huskvarna m. fl. (s, c, fp),

1974:2010 av herr Sellgren (fp) samt

1974:2011 av herrar Wirtén (fp) och Enlund (fp) vari hemställdts

1. att riksdagen som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad som i motionen anförts beträffande formerna för anmälan av skogsavverkning,

2. att riksdagen beslutade om sådan ändring av 40 § naturvårdslagen att talan mot beslut om naturvårdsområde i enlighet med vad som anförts i motionen skulle föras hos kammarrätten genom besvär, samt

3. att riksdagen som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad som i övrigt anförts i motionen.

I sitt betänkande 1974:45 behandlade jordbruksutskottet motioner angående ändringar av miljöskyddslagen. Sedan kammaren den 20 november 1974 återförvisat ärendet till utskottet för ytterligare beredning, avgav utskottet i nu förevarande sammanhang nytt yttrande i ämnet. Ärendet avsåg de vid riksdagens början väckta motionerna

1974:326 av herr Strömberg i Botkyrka m. fl. (fp) vari hemställdts att riksdagen skulle besluta om en sådan ändring i miljöskyddslagen att tillståndsplikt infördes för byggande av vägar och flygplatser samt

1974:508 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari, såvitt nu var i fråga (yrkande 1), föreslagits att riksdagen hos regeringen hemställde om omarbetning, precisering och förslag beträffande miljöskyddslagen med en sådan inriktning att ekologiska miljöaspekter beaktades och att en objektiv beslutsprocess i miljöärendena eftersträvades med samhällsekonomisk optimering som målsättning.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

1. lämna motionerna 1974:327 och 1974:808 utan åtgärd,

2. med förklaring att motionen 1974:2005, yrkande 6, fick anses besvarad med vad utskottet anförde anta 1 § i det vid propositionen 1974:166 fogade förslaget till lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822),

3. med förklaring att motionerna 1974:2004 och 1974:2006, första delsatsen, fick anses besvarade med vad utskottet anförde anta 14 § i förslaget till lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822),

4. med avslag på motionerna 1974:2005, yrkande 1, 1974:2008, yrkande 1, och 1974:2009, de båda sistnämnda motionerna såvitt nu var i fråga,

anta 15 § i förslaget till lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822),

5. avslå motionen 1974:2008, yrkande 1 såvitt avsåg överförande av beslutanderätten rörande strandskyddsförordnande till kommun,

6. med avslag på motionerna 1974:2006, andra dels-satsen, och 1974:2009, såvitt nu var i fråga, anta 16 § i förslaget till lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822),

7. med avslag på motionen 1974:2005, yrkande 3, anta 17 § i förslaget till lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822),

8. – med förklaring att 18 § i förslaget till lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822) inte kunnat oförändrad antas – med avslag på motionen 1974:2009, såvitt nu var i fråga, för sin del anta nämnda paragraf i den lydelse utskottet föreslagit,

9. anse motionen 1974:1117 besvarad med vad utskottet anfört,

10. med avslag på motionerna 1974:2005, yrkande 2, 1974:2008, yrkande 2, och 1974:2009, såvitt nu var i fråga, anta 19 § i förslaget till lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822),

11. med avslag på motionen 1974:2007 anta 22 § i förslaget till lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822),

12. med avslag på motionerna 1974:2005, yrkande 4, 1974:2008, yrkande 3, och 1974:2011, yrkande 2, anta 40 § i förslaget till lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822),

13. med förklaring att motionen 1974:2005, yrkande 5, fick anses besvarad med vad utskottet anfört anta 43 § i förslaget till lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822),

14. med avslag på motionen 1974:2009, såvitt nu var i fråga, anta övergångsbestämmelserna i förslaget till lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822),

15. anta förslaget till lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822) i de delar som inte berörts i utskottets hemställan i det föregående,

16. avslå motionen 1974:827,

17. avslå motionen 1974:326,

18. avslå motionen 1974:508, yrkande 1,

19. anta 1 § i det vid propositionen 1974:166 fogade förslaget till lag om ändring i skogsvårdslagen (1948:237),

20. avslå motionen 1974:2003,

21. med avslag på motionerna 1974:2005, yrkande 7, 1974:2008, yrkande 4, och 1974:2011, yrkande 1, anta 8 a § i förslaget till lag om ändring i skogsvårdslagen (1948:237),

22. lämna motionen 1974:2011, yrkande 3, utan åtgärd,

23. lämna motionen 1974:2010 utan åtgärd,

24. anta förslaget till lag om ändring i skogsvårdslagen (1948:237) i den del som inte berörts i utskottets hemställan i det föregående,

25. anta det vid propositionen 1974:166 fogade förslaget till lag om upphävande av förordningen (1939:188) med vissa bestämmelser angående utrotande av berberis inom nationalparker och såsom naturminnesområden fridlysta områden.

Nr 145

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

Reservationer hade avgivits

angående allemansrätten (1 § NVL)

1. av herr Wachtmeister i Johannishus (m) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen skulle i anledning av motionen 1974:2005, yrkande 6, avslå i propositionen 1974:166 framlagt förslag till ändrad lydelse av 1 § första stycket naturvårdslagen (1964:822) men i övrigt anta 1 § i förslaget till lag om ändring i förenämnda lag,

angående införande av generellt strandskydd (15 § NVL)

2. av herrar Larsson i Borrby (c), Krönmark (m), Jonasson (c) och Johansson i Holmgården (c), fru Fredrikson (c) samt herr Andersson i Ljung (m) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa,

att riksdagen skulle med bifall till motionen 1974:2005, yrkande 1, och i anledning av motionen 1974:2008, yrkande 1 såvitt nu var i fråga, avslå i propositionen 1974:166 framlagt förslag till ändring i 15 § i naturvårdslagen (1964:822) ävensom motionen 1974:2009 i förevarande del,

3. av herrar Larsson i Borrby, Jonasson och Johansson i Holmgården samt fru Fredrikson (samtliga c) som – under förutsättning av riksdagens bifall till reservation nr 2 – ansett att utskottet under 5 bort hemställa,

att riksdagen skulle i anledning av motionen 1974:2008, yrkande 1 såvitt nu var i fråga, som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört angående överförande av beslutanderätten rörande strandskyddsförordnande till kommun,

angående strandskyddets innehåll (16 § NVL)

4. av herrar Larsson i Borrby (c) och Jonasson (c), fru Anér (fp), herrar Wachtmeister i Johannishus (m) och Johansson i Holmgården (c), fru Fredrikson (c) samt herr Andersson i Ljung (m) som ansett att utskottet under 6 bort hemställa,

att riksdagen skulle – med förklaring att 16 § i förslaget till lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822) inte kunnat oförändrad antas – i anledning av motionen 1974:2006, andra dels-satsen, och med avslag på motionen 1974:2009, såvitt nu var i fråga, för sin del anta nämnda paragraf i den lydelse som reservanterna föreslagit, innebärande att från strandregleringen skulle undantas för jordbruk, fiske, skogsskötsel eller renskötsel behövliga anläggningar eller åtgärder som ej tillgodosåg bostadsändamål,

angående stängselgenombrott (17 § NVL)

5. av herrar Wachtmeister i Johannishus (m) och Andersson i Ljung (m) som ansett att utskottet under 7 bort hemställa,

att riksdagen

skulle med bifall till motionen 1974:2005, yrkande 3, avslå i propositionen 1974:166 framlagt förslag till ändrad lydelse av 17 § första stycket

i naturvårdslagen (1964:822) men i övrigt anta 17 § i förslaget till lag om ändring i förenämnda lag,

angående naturvårdsområde (19 § NVL)

6 a. av herrar Krönmark (m) och Wachtmeister i Johannishus (m) som ansett att utskottet under 10 bort hemställa,

att riksdagen skulle – med förklaring att 19 § i förslaget till lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822) inte kunnat oförändrad antas – med bifall till motionen 1974:2005, yrkande 2, samt med avslag på motionerna 1974:2008, yrkande 2, och 1974:2009, såvitt nu var i fråga, för sin del anta nämnda paragraf i den lydelse som reservanterna föreslagit,

6 b. av herrar Larsson i Borrby, Jonasson och Johansson i Holmgården samt fru Fredrikson (samtliga c) som ansett att utskottet under 10 bort hemställa,

att riksdagen skulle – med förklaring att 19 § i förslaget till lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822) inte kunnat oförändrad antas – med bifall till motionen 1974:2008, yrkande 2, samt med avslag på motionerna 1974:2005, yrkande 2, och 1974:2009, såvitt nu var i fråga, för sin del anta nämnda paragraf i den lydelse som reservanterna föreslagit,

talat mot beslut om bildande av naturvårdsområde m. m. (40 § NVL)

7. av herrar Larsson i Borrby (c), Krönmark (m) och Jonasson (c), fru Anér (fp), herrar Wachtmeister i Johannishus (m) och Johansson i Holmgården (c) samt fru Fredrikson (c) som ansett att utskottet under 12 bort hemställa,

att riksdagen skulle – med förklaring att 40 § i förslaget till lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822) inte kunnat oförändrad antas – med bifall till motionerna 1974:2005, yrkande 4, 1974:2008, yrkande 3, och 1974:2011, yrkande 2, för sin del anta nämnda paragraf i den lydelse som reservanterna föreslagit,

angående miljöskyddslagen

8. av herrar Larsson i Borrby (c), Krönmark (m) och Jonasson (c), fru Anér (fp), herrar Wachtmeister i Johannishus (m) och Johansson i Holmgården (c) samt fru Fredrikson (c) som ansett att utskottet under 17 bort hemställa,

att riksdagen skulle som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna i anledning av motionen 1974:326 anfört rörande tillståndsplikt enligt miljöskyddslagen i fråga om vägar och flygplatser,

9. av herr Takman (vpk) som ansett att utskottet under 18 bort hemställa,

att riksdagen skulle i anledning av motionen 1974:508, yrkande 1, som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad reservanten anfört beträffande översyn och omarbetning av miljöskyddslagen (1969:387), m. m.,

Nr 145

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

angående skogsvårdslagen

10. av herrar Larsson i Borrby (c), Krönmark (m) och Jonasson (c), fru Anér (fp), herrar Wachtmeister i Johannishus (m) och Johansson i Holmgården (c) samt fru Fredrikson (c) som ansett att utskottet under 21 bort hemställa,

att riksdagen skulle – med förklaring att 8 a § i förslaget till lag om ändring i skogsvårdslagen (1948:237) inte kunnat antas – i anledning av motionerna 1974:2005, yrkande 7, 1974:2008, yrkande 4, och 1974:2011, yrkande 1, som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anført.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande angående 22 § NVL av fru Anér (fp).

Herr LARSSON i Borrby (c):

Herr talman! När vi nu skall diskutera naturvård och miljöpolitik vill jag först uttala min ambition att med hänsyn till den inre miljön något avkorta mitt anförande. Det medför alltid risken att man brister i fullständighet eller perfektionism; men en blick på den långa talarlistan säger mig att det i alla fall finns goda förutsättningar för att det mesta kan bli sagt i den här debatten. Dessa förutsättningar torde kvarstå även om någon ytterligare på talarlistan skulle föredra att icke göra en fullständig föredragning i ämnet.

Det är mig mycket angeläget att först och främst säga att den proposition som är anledningen till vår debatt i dag dels kommer litet sent – om det skall vara möjligt att i lugn och ro överväga och diskutera så viktiga ändringar i lagförslaget – dels kommer för tidigt: propositionen har nämligen lagts trots att det sitter en lång rad utredningar som skall överväga frågor som hör samman med den här problematiken.

Låt mig sedan, herr talman, i botten för mina bedömningar lägga som mycket väsentligt och positivt att en ambitiös lagstiftning, som syftar till att skydda vår naturmiljö, är mycket välkommen. En sådan ambitiös lagstiftning skall alltid, i varje fall från vårt håll, välkomnas och betraktas som tillfredsställande.

Med detta i botten vill jag uttrycka den förhoppningen att man skulle kunna undanröja försök till misstänkliggöranden mellan olika grupper i detta sammanhang. Låt mig också säga att de förslag till ändringar i propositionen som har redovisats i form av reservationer till utskotts-betänkandet är, om inte helt och hållet så dock i allra högsta grad avsedda att leda till en mera hanterlig och funktionell utformning av lagstiftningen.

För centerns del vill jag säga att våra reservationer är helt betingade av ambitionen att förändra lagen så att den blir meningsfull och hanterlig. Denna ambition bygger på genom generationer grundmurad kunskap och känsla för naturen och dess egna lagar. Vi har full förståelse för att man i kanslihuset omöjligen kan ha blick för det praktiska handlag

som behövs för att undvika alla misstag i ett sådant här sammanhang, särskilt när man inte heller har kunnat ge sig tid att invänta bedömningen från sakkunskap som Kungl. Maj:t själv har tillsatt. Jag tänker då särskilt på 1973 års skogsutredning, på i någon mån bygglagutredningen och även på den nytillsatta utredning som skall se över skogsstyrelsens arbetsuppgifter.

Låt mig så, herr talman, kommentera reservationerna.

I reservationerna 2 och 3 som hänför sig till strandlagen har vi sagt att i motsats till propositionsförslaget skulle ett gott strandskydd kunna uppnås om man uppdrog åt kommunerna att göra en genomtänkt inventering och att man därefter tog ställning till strandskydd av de områden som kommunen föreslår. Bakgrunden till det kravet är att vi inte kan se att i något sammanhang länsstyrelsen skulle vara mer lämpad att själv ta hand om uppgifterna än kommunen och dess förtroendemän. Vi tror att kommunens förtroendemän har den bästa möjligheten att bedöma vad som är angeläget. Låt mig bara ta som exempel, vilket också påpekas i någon motion, att det för ett län i vårt land rör sig om 47 000 sjöar – och vattendrag därutöver. Mot den bakgrunden anser vi att kommunens folk måste ha den bästa lokalkännedomen och den största möjligheten att göra de överväganden som behövs.

Vad gäller reservationen 4 förs vissa resonemang beträffande allemansrätten, och reservanterna har följt lantbruksstyrelsens förslag till formulering av lagen så att den inte hindrar naturlig yrkesutövning. Den andra delen av en motion där det uttrycks oro på denna punkt har vi inte tagit med i reservationen. Man hade i vissa motioner reagerat mot formuleringar i den föreslagna lagstiftningen som skulle kunna innebära ett hinder för markägaren att beträda sin egen mark under vissa omständigheter. Litet skämtsamt sades det därför i utskottet att eftersom man på samma gång talar om en förstärkt allemansrätt så kunde markägaren, om han fick svårigheter med att beträda sin egen mark, åberopa allemansrätten.

Reservationen 6 b behandlar en avvägning mellan två uttryck i lagstiftningen. Det har varit en del diskussioner i utskottet beträffande uttrycken "avsevärt" och "i icke ringa grad". I 19 § naturvårdslagen föreslår Kungl. Maj:t följande lagtext: "Är åtgärd som bör vidtagas så ingripande att pågående markanvändning avsevärt försvåras, skall området dock avsättas till naturreservat." Vi föreslår i reservationen 6 b att ordet "avsevärt" skall ersättas med "i icke ringa grad".

Det kan tyckas vara en liten skillnad, men vi anser att den är rätt väsentlig. Sakfrågan bakom resonemanget är att vi har accepterat naturvårdsområden och vi tror att det är riktigt och välkommet, men om lagen i icke ringa grad försvårar vanlig markanvändning bör man enligt vårt resonemang i reservationen överväga att tillskapa naturreservat i stället för naturvårdsområden med därav följande former och bestämmelser för ersättning.

Reservationen 7 avser vår bedömning att talan mot åtgärd som för-

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

anleds av 19 § bör föras i domstol och inte som propositionen föreslår i förvaltningssammanhang.

I reservationen 8 har vi behandlat miljöskyddslagen. Det ärendet känner riksdagen igen; för några veckor sedan återförvisade man det till jordbruksutskottet. Vi har i reservationen redovisat att vi inte anser att någonting så väsentligt föreslås i propositionen att någon ändring av utskottets tidigare ställningstagande till frågan om vägars och flygplatser anläggande med hänsyn till miljöskyddslagen behöver göras. Vi har avstått från de krav som framfördes förra gången och som nu redovisas i reservationen 8.

Reservationen 10 handlar om anmälningsplikten. Jag vill inte sticka under stol med att det har varit den svåraste punkten i den föreslagna lagstiftningen. Propositionen föreslår att man skall införa en mycket allmän och mycket omfattande anmälningsplikt när det gäller avverkning av skog. Vi har kunnat konstatera att det skulle röra sig om cirka 150 000 anmälningar per år, som skulle komma in till skogsvårdsstyrelserna. Med hänsyn till att föryngringsåtgärderna kanske tar sju åtta år kommer ungefär en miljon sådana handlingar att behöva förvaras och hanteras i skogsvårdsstyrelserna.

Detta ter sig för oss reservanter som ganska opraktiskt, inte minst mot den bakgrunden att skogsvårdsstyrelsen själv har tydligt sagt ifrån att man inte varit inkopplad i något samråd innan detta föreslogs och att man inte har resurser för att hantera detta stora nya byråkratiska material. Framför allt – och det är det mest väsentliga – eftersom det inte heller finns någonting i den föreslagna lagstiftningen som föreskriver en uppföljning av denna anmälningsplikt, ter den sig ännu mer egendomlig i sin utformning. Ingenting i lagstiftningen visar på att en skogsägare skulle behöva avvakta något besked till följd av anmälan, och därmed är också uppföljningsåtgärderna helt borta från resonemanget.

Jag har faktiskt i något sammanhang tidigare tillåtit mig att erinra om historien om den ledare för en folkstam någonstans i världen som hade beslutat sig för att hans folk skulle övergå till den kristna religionen. Denne ledare, som var rätt praktiskt lagd, tyckte att enskilt dop skulle vara en smula omständligt och tog därför i anspråk den brandutrustning som han hade tillgång till och lät spruta vatten ut över hela byn. På det sättet blev alla döpta på en gång.

Man har i detta sammanhang tänkt sig ett system som skulle vara allmängiltigt på ett liknande sätt. Jag vill dock inte säga att det är lika praktiskt som förfarandet med brandsprutan.

Vi som står bakom reservationen 10 har försökt att finna en väg att tillgodose naturvårdsintresset minst lika, för att inte säga ännu mera, meningsfullt och på samma gång praktiskt och hanterligt. Vi har sagt oss att den generella anmälningsplikten, som inte är kombinerad med någon praktisk uppföljning, inte leder till något bättre tillgodoseende av naturvårds- eller miljövårdsintressena än vad som föreslås i reservationen 10. Vi har där uttalat att man inom de i förväg av länsstyrelsen utpekade

känsliga områdena må ha denna anmälningsplikt. Där må man tillskapa naturvårdsområden som enligt vår mening är intressanta och riktiga ur naturvårdssynpunkt. I övrigt kan man avstå från anmälningsplikten. Det är denna konflikt som reservationen 10 egentligen handlar om.

Jag har med det anförda, herr talman, velat säga att de meningsskiljaktigheter som ligger bakom de i förhållande till propositionen alternativa förslagen är föranledda av ambitionen att göra propositionens förslag hanterliga och meningsfulla, så att de kan leda till det som vi alla syftar till: en god naturvård.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till de reservationer som undertecknats av mig och i övrigt till utskottets hemställan.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr HEDSTRÖM (s):

Herr talman! För nästan på dagen tio år sedan hade riksdagen att ta ställning till en proposition med förslag till naturvårdslag. Det lagförslaget innebar en milstolpe i miljövårdsarbetet. Vi fick för första gången i vårt land en lag med bestämmelser som skulle göra det möjligt att bevara och vårda värdefulla naturområden och att trygga tillgången till platser för bad och friluftsliv genom kontroll av strandbebyggelse. Skärpta regler infördes i fråga om möjligheterna att öppna täkter eller på annat sätt göra ingrepp av olika slag i landskapet. De nya lagregler som 1964 antogs av riksdagen kunde ses mot bakgrund av den allt starkare opinion som framträtt med krav på en god naturvård. Ett väsentligt inslag i denna opinion, som också fick sitt uttryck i lagen, var den sociala inriktningen av naturvården. Denna sociala inriktning, som skulle tillgodose allmänhetens behov av mark för rekreation och friluftsliv, kom att jämföras med de kulturella och vetenskapliga intressena som tidigare hade i viss mån dominerat naturvården.

Men det är klart att med den snabba samhällsutveckling som äger rum måste all lagstiftning bli föremål för en successiv anpassning till denna utveckling. Naturvården är inget undantag i detta hänseende. Vi har också i riksdagen vid flera tillfällen haft att ta ställning till regeringsförslag om ändringar i naturvårdslagen. Jag tänker i första hand på de ändringar i ersättningsreglerna som riksdagen antog år 1972 med anledning av propositionen om hushållning med mark och vatten och de ändringar i täktbestämmelserna som gjordes år 1973.

Om behovet av en effektiv naturvårdslagstiftning och det väsentliga innehållet i den har i huvudsak rätt enighet. Men det är klart att det funnits vissa meningsmotsättningar som inte kunnat överbryggas helt. När vi nu efter tio år har att ta ställning till en på flera viktiga punkter reformerad naturvårdslag så är situationen densamma. I utskottet har vi varit eniga om angelägenheten i att vårda vår natur och göra den tillgänglig för allmänheten. Däremot råder det på vissa punkter oenighet

Nr 145

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

om hur detta skall omsättas i praktiken. Jag vill hävda att utskotts-
majoriteten intagit en mera bestämd attityd till förmån för naturvårds-
intressena.

När det gäller de särskilda punkterna vill jag börja med skogsfrågorna
och naturvården.

Skogen är en av våra viktigaste naturtillgångar. Till skillnad från flera
andra naturtillgångar är skogen förnyelsebar. Men att skogen är förny-
elsebar innebär inte att den förnygrar sig enbart genom att få växa fritt
och av sig själv. Det fordras en effektiv skogsvård så att skogen kan
ge arbete och utkomst åt dem som arbetar där och i skogsindustrin och
vara till glädje för vårt land i form av exportinkomster. Det är därför
angeläget att vi sköter våra skogar på ett sådant sätt att vi till kommande
generationer lämnar över skogar som är bättre än dem som finns i dag.
Kortsiktiga intressen får inte styra vårt handlande. Den skogspolitiska
målsättningen måste även i fortsättningen vara långsiktig.

Samtidigt måste vi komma ihåg att skogen är en viktig källa för re-
kreation och avkoppling. Dessa olika intressen går emellertid bra att för-
ena. Det framgår också av de förslag till ändringar som vi skall ta ställning
till här i dag. Det är detta förhållande som majoriteten i utskottet har
velat framhålla.

En effektiv skogsvård innebär bl. a. att avverkning sker i sådan ut-
sträckning att värdet av vårt lands skogsmark inte försämras och att
tillräckliga återväxtåtgärder vidtas. Dessa frågor skall ju behandlas av
den sittande skogsutredningen. De åtgärder som behövs i dessa hän-
seenden får tas upp i det sammanhanget.

Inom vissa avgränsade områden kan skogsbruket behöva ta särskild
hänsyn till den bofasta befolkningen och till speciella naturvårdsintressen.
Jag tänker då på områden i närheten av tätorter och i anslutning till
bebyggelse. Sådan hänsyn skall normalt rymmas inom ramen för ett ra-
tionellt skogsbruk. Detta synsätt har fått sitt uttryck i förslaget till tillägg
i 1 § skogsvårdslagen.

I förhållandet mellan skogsbruket och naturvården innebär de före-
slagna ändringarna i skogsvårdslagen inte någon motsatsställning. Det
är självklart att hänsyn skall tas till naturvården. Den anmälningsskyl-
dighet som föreslås bli införd är till nytta både för skogsbruket och för
naturvården. På detta sätt kan ju tillgodose skogsvårdsstyrelsernas behov
av information om att nödvändiga skogsvårdsåtgärder skall vidtas lika
väl som naturvårdsmyndigheternas intresse av att påverka i första hand
trakthuggningen, dvs. kalhyggenas utformning. Att som sker i vissa sam-
manhang generellt utdöma kalhuggning som avverkningsmetod är inte
försvarbart. Men å andra sidan skall ju allting brukas med måtta. Det
är också fallet med kalhuggning. Samma sak gäller markberedning genom
hyggesplöjning. Utskottets skrivning är ett uttryck för detta.

Herr Olsson i Edane m. fl. har i sin motion uttalat farhågor för att
skogsägarna skulle underlåta att skogsodla i de fall enstaka trädgrupper
eller trädridåer lämnas kvar av naturvårdshänsyn. Så får naturligtvis inte

bli fallet. Mot bakgrund av vad jag tidigare sagt är det angeläget att skogsvården intensifieras ytterligare. Av stor betydelse i detta sammanhang är det statliga stöd till intensifierad skogsvård i norra Sverige som vi beslutade om i våras. Skogsvårdsstyrelsernas ansvar är stort även på detta område. De senaste återväxttaxeringarna visar t. ex. att rådgivning i dessa frågor måste sättas in på ett mycket tidigt stadium och effektivare än hittills.

Genom de föreslagna ändringarna i skogsvårdslagen blir de olika tressena tillgodosedda i rimligaste mån. Härtill kommer de möjligheter som naturvårdslagen skall kunna ge genom bestämmelserna om naturvårdsområde och samrådsskyldighet. De nya reglerna förutsätter samarbete mellan skogsvårdsstyrelserna och länsstyrelserna.

När det gäller naturvårdslagen är det viktigt att betona skyldigheten att visa hänsyn i sitt umgänge med naturen. Det gäller både markägare och allmänhet. Möjligheterna att färdas fritt inom den ram som allemansrätten ger är en omistlig tillgång. Det är därför bra att en erinran om allemansrätten har tagits in i naturvårdslagen.

Tillgången till våra stränder är en mycket viktig fråga. Efter hand har synsättet där skärpts. Det är enligt utskottsmajoritetens sätt att se väsentligt att allmänhetens tillträde till landets kuster och stränder inte hindras av okontrollerad bebyggelse. Erfarenheterna har visat att en skärpning av bestämmelserna är motiverad. Man skall då komma ihåg att det generella strandskyddet normalt skall omfatta endast en sträcka av 100 meter från strandlinjen. Dessutom är avsikten att länsstyrelsen skall göra inventeringar och på grundval av dessa bestämma vilka områden som *inte* skall omfattas av strandskyddet. På det sättet kan man göra de avvägningar som måste göras.

Jag har förståelse för de synpunkter som framförts i motionen av herr Karlsson i Huskvarna m. fl. om utvidgning av strandskyddet i vattnet. Enligt utskottets mening är det ändå mest praktiskt att behålla nuvarande avståndsregler. I reservationen 4 har de borgerliga reserverat sig mot att jordbrukets ekonomibyggnader skall omfattas av strandskyddsregleringen. Jag kan inte finna att bestämmelsen innebär något hinder mot att bedriva jord- och skogsbruk i normal omfattning.

En fråga som har tagits upp i en motion av herr Karlsson i Huskvarna m. fl. rör det ökande antal fritidshus som nu tas i anspråk som permanentbostäder. Det är givet att detta förhållande från flera synpunkter kan medföra besvärligheter, inte minst för den kommunala planeringen. Bestämmelserna i naturvårdslagen på denna punkt har dock till syfte att trygga allemansrätten. Detta går att klara med gällande bestämmelser.

Det är viktigt att de olika skyddsformer som vi behöver för att skydda naturen anpassas till nya behov. Förslaget om naturvårdsområde är ett led i denna utveckling. De uttalanden som departementschefen har gjort i propositionen bör understrykas i sammanhanget. Möjligheten att utfärda föreskrifter som förutsätter tillståndsprövning av länsstyrelsen gör att de avgörande besluten om inskränkningar inte behöver träffas

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

förrän de aktualiseras. Först vid denna prövning blir det möjligt att definitivt avgöra hur betydande inskränkningarna blir för markägaren att förfoga över sin fastighet. Departementschefen har också uttalat, att om tillstånd vägras gäller samma begränsning i fråga om intrång i pågående markanvändning som om ett absolut förbud utfärdats redan från början. Detta har också understrukits i utskottets betänkande.

Den ändring i fråga om omfattningen av begreppet pågående markanvändning som föreslås i reservationen 6 b av herr Larsson i Borby m. fl. skulle, som utskottet uttalar, innebära ett principiellt avsteg från den grundsats som 1972 års riksdag antog i fråga om rätten till ersättning enligt naturvårdslagstiftningen.

En sak som jag tycker är väsentlig är att samråd sker med markinnehavaren, när ett naturvårdsområde skall inrättas. Detta understryks av departementschefen, i motionen av herr Karlsson i Huskvarna m. fl. och i utskottets betänkande. Det är i sådan anda naturvården i första hand skall verka.

I reservationen 7 föreslås att talan mot länsstyrelsens beslut om inrättande av naturvårdsområde skall föras hos kammarrätten. Utskottet har här gått på departementschefens linje och menar att besvär skall anföras hos regeringen. Naturvårdsområde får inte förbindas med föreskrifter som avsevärt försvårar pågående markanvändning. Någon rätt till ersättning skall då inte heller komma i fråga. I de allra flesta fall måste överklagandena komma att gälla ändamålet och lämpligheten när det gäller länsstyrelsens beslut i fråga om naturvårdsområden. Här måste regeringen vara den rätta instansen att gå till. Är rättsfrågan i något fall dominerande finns ju, som utskottet säger, alltid möjligheten att inhämta regeringsrättens yttrande.

När det sedan gäller den föreslagna utvidgningen av samrådsskyldigheten i 20 § naturvårdslagen bör det vara möjligt att åstadkomma en smidig handläggning. På så sätt bör länsstyrelsen i god tid kunna ta ställning till vilka åtgärder som kan behöva vidtas för att skydda naturmiljön. Sålunda kommer bl. a., enligt vad departementschefen uttalar, obligatoriskt samråd att föreskrivas i fråga om markberedning genom hyggesplöjning. Dessutom kan husbehovstakter regleras genom samrådsföreskrifter. Detta kan i många fall vara värdefullt.

Det är angeläget att länsstyrelserna och skogsvårdsstyrelserna samarbetar i de fall som gäller samråd i fråga om åtgärder inom skogsbruket. I propositionen gör också departementschefen uttalanden som pekar i denna riktning. Härigenom kan man få en praktisk tillämpning av bestämmelsen om samråd.

I detta sammanhang har utskottet också behandlat ett av kammaren återförvisat ärende, som bl. a. gäller ett motionsyrkande av herr Strömberg i Botkyrka m. fl. om att obligatorisk förprövning skall ske enligt miljöskyddslagens regler när det gäller vägar och flygplatser. Som utskottet anför har denna fråga varit uppe varje år sedan miljöskyddslagen kom till 1969. Riksdagen har varje år avvisat förslaget med hänvisning

till de möjligheter som redan finns att bevaka miljösynpunkterna i samband med dessa trafikanläggningar. Det enda som inträffat sedan frågan var uppe senast i riksdagen är att den nu föreliggande propositionen, som ger ytterligare möjligheter att bevaka miljöfrågorna, har framlagts. Jag tänker på den obligatoriska samrådsplikten enligt 20 § naturvårdslagen. Ett bifall till reservationen 8 skulle såvitt jag förstår endast leda till en dubbelprövning eller kanske t. o. m. en tredubbel prövning av ärendena. Jag kan inte inse värdet av en sådan byråkratisk omgång.

Avslutningsvis vill jag understryka att vården och skyddet av vår natur är en angelägenhet som angår oss alla. De ändringar i naturvårdslagen och skogsvårdslagen som vi nu har att ta ställning till är ett uttryck för detta.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Herr KRÖNMARK (m):

Herr talman! Även om det finns tio reservationer fogade till jordbruksutskottets förevarande betänkande vill jag ändå redan från början deklarera att jag och det parti som jag representerar med tillfredsställelse hälsar att det har skett en överarbetning av naturvårdslagen, som nu har tio år på nacken. Den överarbetningen var nödvändig. De erfarenheter vi gjort av den utveckling som skett har motiverat detta. Eftersom jag senare kommer att framsöra en del kritik vill jag nu också uttala ett beröm till jordbruksministern för att han har lagt fram ett förslag som på väsentliga punkter är bättre än det som på sin tid framlades av naturvårdskommittén. Jag tänker då närmast på kommitténs förslag att man också skulle införa tillståndsplikt för husbehovstäkt, vilket skulle ha medfört ett mycket omfattande administrativt merarbete för myndigheterna. Jag hälsar med tillfredsställelse att jordbruksministern här har haft en mera realistisk syn på frågorna. Jag hoppas att de problem som kan vara förenade med konflikter mellan husbehovstäkt och naturvård skall kunna lösas på annat sätt.

Men det är beklagligt att propositionen har avlämnats så sent att behandlingen i jordbruksutskottet och här i kammaren har fått forceras så som nu skett. Jag beklagar att debatten i dag måste föras så nära slutet på kammarens arbetsår att vi inte kan diskutera frågorna så ingående som vore önskvärt.

Förslaget, som jag ser det, har ju som grundton att man i stor utsträckning tar parti för det rörliga friluftslivet gentemot det fasta friluftslivet. Det är två slag av fritidsaktiviteter av vilka samhället inte bör prioritera det ena eller det andra. Vi vet inte vad människorna vill ha. Vi vet att många människor vill idka ett rörligt friluftsliv, och vi tror – åtminstone gör jag det – att allt fler människor vill ha ett fast friluftsliv. Man kan väl säga att det förslag som nu ligger på riksdagens bord icke är ägnat att underlätta möjligheterna för människorna att skaffa sig fritidsbostäder och disponera markområden i naturen.

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

Jag vet inte om herr jordbruksministern har den uppfattningen att markägare i och för sig ofta är ointresserade och ansvarslösa. Jag vill hävda att det är de inte. All den naturvård som vi har haft i vårt land under århundraden har i stor utsträckning bedrivits av enskilda markägare.

Det kulturlandskap som vi är så glada över att vi har är skapat av privata markägare. Det finns ingen anledning att ifrågasätta deras ansvarskänsla och deras ambitioner.

Av tidsskäl skall jag, herr talman, bara summariskt ta upp några problem.

När det gäller strandskyddet kan jag i stora delar instämma i vad utskottets ordförande tidigare har sagt. Här föreslår man ett generellt strandskydd och att länsstyrelserna sedan skall kunna ge dispens. Vi vill hävda att det finns stora strandområden som icke är lämpliga för det rörliga friluftslivet men som kanske i vissa fall kan användas för fast fritidsbebyggelse. Därför menar vi att nuvarande strandlag är till fyllest, i all synnerhet som man i de olika länen har gjort strandinventeringar. Det bör vara ganska enkelt för länsstyrelsen att inom mycket kort tid utfärda strandskyddsförordning för de områden som är angelägna för allmänheten. Jag vill bara deklarera att även jag är mycket angelägen om att människor skall ha tillfälle att disponera tillräckliga markområden och tillräckliga strandområden för det rörliga friluftslivet. Men jag tycker det är att välja en administrativt krånglig väg och ett onödigt stort ingrepp att göra strandlagstiftningen generell.

När det gäller 19 § accepterar vi inom moderata samlingspartiet icke det nya institut om naturvårdsområden som propositionen innebär. Jag har vissa funderingar om motiven till att man vill införa ett sådant institut. I gällande lag finns det beträffande naturreservat en bestämmelse om ersättning till markägare. Vi vet att man från regeringens sida egentligen inte vill betala ut sådan ersättning. En rad lagar som antagits under 1970-talet har inneburit att markägares rätt att förfoga över sin egendom successivt har inskränkts, och i de fall där samhället har kommit i konflikt med den enskildes intressen har den enskilde fått ge vika och är icke längre berättigad till ekonomisk ersättning. Misstanken ligger nära att det föreslagna institutet naturvårdsområde kommer att kunna användas som ett substitut för naturreservat för att samhället skall slippa ifrån att betala den intrångsersättning som kan utgå i vissa fall. Jag har den uppfattningen att det nya institutet icke är nödvändigt.

Som jag sade förut har jag en stark tilltro till markägarnas vilja att bedriva aktiv naturvård. Jag är övertygad om att det i flertalet fall finns möjligheter för samhället att genom frivilliga avtal uppnå precis samma syfte som regeringen avser med sitt lagförslag. I många fall tror jag också att det finns markägare som icke kräver någon ersättning. Därför föreslår vi från vårt partis sida att man inför ett frivilligt institut, och vi benämner det naturvårdsområde. Det innebär i praktiken att en sådan överenskommelse blir registrerad hos myndighet, lämpligen länsstyrelsen, och därigenom får nära nog servitutskaraktär och blir bindande för fastigheten.

Vi tror att det vore en lämplig väg, och vi tycker i varje fall att man skall pröva den möjligheten och se vad resultatet blir innan man går fram tvångsvis som regeringen nu vill göra. Om riksdagen – vilket är sannolikt – fattar beslut om 19 § enligt propositionens förslag vill jag instämma i vad utskottets ordförande sagt, nämligen att det bör vara domstolsprövning i detta slag av ärenden liksom beträffande ärenden som behandlas enligt en rad andra av naturvårdslagens paragrafer. Vi måste verkligen slå vakt om rättssäkerheten. Herr Hedström sade att regeringen i fall som är rättsligt komplicerade alltid har möjlighet att inhämta regeringsrättens uppfattning. Vi tycker det är fel. Det skall inte finnas någon specialbestämmelse utan ärenden enligt 19 § naturvårdslagen skall behandlas precis efter samma mönster som andra besvär-ärenden.

Miljöskyddslagen tas upp i reservationen 8. I det ärendet, som återremitterades för ett par veckor sedan från kammaren till utskottet, har det inte skett någon som helst ändring, och ärendet har knappast sakbehandlats i utskottet. Den enda skillnaden är att majoritet och minoritet har växlat plats. Med hänvisning till den argumentering som jag förde i kammaren för två veckor sedan vill jag yrka bifall till reservationen i det stycket.

Sedan har vi den stora och intressanta frågan angående ändringar i skogsvårdslagens § 8 a. Där föreslås obligatorisk förhandsanmälan av skogsavverkningar. I det fallet har jag klart för mig – det har väl alla i den här kammaren och över huvud taget alla människor i det här landet som tänker – att det är nödvändigt att aktivera skogsvården ytterligare. Skogsvården sköts i dag i det här landet av det absoluta flertalet skogsägare bra, men det behövs ökade resurser. Inom hela skogsnäringen finns i dag en medvetenhet om skogsvårdens betydelse. De prognoser som nu finns i fråga om virkesbalans gör att förståelsen bland skogsägarna för betydelsen av skogsvårdande åtgärder har blivit ännu större än tidigare. Den policyförklaring som avlämnats av skogsbrukets företrädare när det gäller skogsvård, hyggesbruk osv. ligger helt och hållet i linje med vad jordbruksministern har föreslagit. Det finns ingen som helst skillnad i den principiella uppfattningen. Därför finner vi att det föreliggande förslaget är onödigt administrativt betungande. Vi tror inte att det finns reella möjligheter att åstadkomma så mycket resultat, och i viss mån tror jag att det hela blir ett slag i luften.

Jag vill hänvisa till förslaget till ny 20 § i naturvårdslagen. Där föreslås samrådsområden, dvs. att man i de områden som är av alldeles speciellt intresse skall ha anmälningsplikt och samråd. Tillämpar man samråd och anmälningsskyldighet inom ett visst begränsat område finns det också möjlighet för myndigheterna att administrativt klara av det hela. Man löser inte problem genom att öka byråkratin. Vi vet att det årligen tas upp 150 000 hyggesytor i det här landet, och ingen kan väl hävda att skogsvårdsstyrelserna – som det sägs i handlingarna – skall klara av de tillkommande uppgifterna utan ökade resurser utan att det påverkar deras

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

arbete. Det är orimligt, och skogsvårdsstyrelserna kommer antingen att kräva ökade resurser eller också tvingas eftersätta andra angelägna uppgifter.

I ett läge när skogsvårdsutredningen arbetar med just dessa problem och, förmodar jag, avser att lägga fram förslag inom inte alltför avlägsen tid, kan vi inte finna något skäl till att föregå utredningens arbete. Därför tycker jag att den linje som finns utförligt motiverad i reservationen 10 från oppositionspartierna är väl dokumenterad. Vi tycker att vårt förslag är till fyllest. Slutresultatet blir i stort sett detsamma vare sig man följer den linje som propositionen och utskottsmajoriteten förordat eller man väljer den linje som reservanterna företräder. Skillnaden blir närmast på det administrativa planet – på krångelplanet. I praktiken kommer det inte att innebära så stora ändringar.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till reservationerna 2, 4, 5, 6 a, 7, 8 och 10 samt i övrigt till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar Andersson i Ljung, Johansson i Vrångebäck och Nisser (samtliga m).

Herr ENLUND (fp):

Herr talman! Jordbruksutskottets betänkande nr 52 gäller ändringar i två lagar – naturvårdslagen och skogsvårdslagen. I båda fallen är syftet att åstadkomma ett starkare skydd för naturen och landskapsbilden än vad lagarna för närvarande medger och att förbättra allmänhetens möjligheter att vistas i naturen.

För att göra mitt anförande så kort som möjligt skall jag i huvudsak uppehålla mig vid de avsnitt i betänkandet, där det råder delade meningar inom utskottet. Men jag vill ändå först av allt konstatera att det inom utskottet finns en gemensam grundsyn på hur människan bör vårda, utnyttja och röra sig i naturen. Jag vill särskilt stryka under några rader i utskottets betänkande, som jag förresten tror är tagna ur departementschefens skrivning. Det talas där om att naturen i vårt land sedan urminnes tider varit tillgänglig för alla. Där står: "I detta ligger ett stort värde men också ett stort ansvar, i första hand för den som äger marken att vårda och sköta den på ett sådant sätt att den kan utnyttjas både av nuvarande och kommande generationer. Men det åvilar också den som utnyttjar marken för rekreation och friluftsliv att visa omsorg och hänsyn till markens känslighet."

Det är värdefullt att det blir fastslaget både att den som äger och ekonomiskt utnyttjar marken skall ta hänsyn till miljöeffekterna av sin verksamhet och att den som under fritid för rekreation rör sig i naturen är skyldig att visa hänsyn och inte göra skada. Jag tror att man beträffande båda dessa intressegrupper kan komma ganska långt genom upplysning och information, särskilt i en tid då människorna blivit alltmer miljömedvetna, mer och mer vaksamma mot skador i naturen. Detta gäller kanske i särskilt hög grad ungdomen.

Det är bra att allemansrätten nu föres in i naturvårdslagen genom ett tillägg i 1 §. Det är också bra att skogsvårdslagens 1 § kompletteras med krav på hänsyn till naturvårdens intressen. Beträffande dessa två punkter är utskottet i stort sett enigt.

Vad beträffar strandskyddet är det värdefullt att naturvårdskommitténs arbete och önskemål nu följs upp genom en lagändring som bättre skyddar strandområden mot oreglerad bebyggelse och ingrepp som kan påverka mark och vattenförhållanden. Vi stöder här propositionens och utskottsmajoritetens förslag utom på en punkt, den som beröres i reservationen 4 och som gäller anläggningar för jordbruk, fiske, skogsbruk och renskötsel. Från strandskyddet bör undantas anläggningar för dessa näringar såvida det inte är fråga om bostadsändamål.

Genom ändringar i 19 § naturvårdslagen skapas ett nytt institut, naturvårdsområde. När det gäller innehållet i de bestämmelser som skall gälla för naturvårdsområde har två reservationer fogats till utskottsbeslutet. I reservationen 6 a av utskottets moderata ledamöter har föreslagits en utformning av 19 § naturvårdslagen, som ur naturvårdssynpunkt knappast ger ett bättre skydd än paragrafens nuvarande text. I reservationen 6 b av centerledamöterna föreslås, som herr Larsson i Borby redan har sagt, en liten justering i lagtexten, som jag inte tror har någon större betydelse. Folkpartiets representant i utskottet, fru Anér, har följt utskottsmajoriteten när det gäller utformningen av 19 § naturvårdslagen. I den motion som herr Wirtén och jag har väckt framhåller vi, att det ibland kan vara svårt att fastställa i vilken grad ett naturvårdsförordnande försvårar pågående markanvändning. Vi har understrukt att föreskrifterna bör få den utformning som naturvårdskommittén har avsett, dvs. att begreppet naturvårdsområde skall tillämpas på område där skyddsbehovet är mindre intensivt och kan tillgodoses genom sådana vård- och kontrollåtgärder som kan förenas med ett normalt jord- och skogsbruk.

Jag kan för min del ansluta mig till utskottsmajoritetens skrivning på den här punkten. Men jag tycker inte att man skall sticka under stol med att konflikter många gånger kan uppstå mellan å ena sidan intresset för ett rationellt skogsbruk och å andra sidan naturvårdsintresset och att det ofta kan bli svårt att avgöra om en vård- och kontrollbestämmelse låter sig förena med ett normalt jord- eller skogsbruk. Jag anser att utskottet i sin skrivning har låtit båda dessa intressen komma till sin rätt, bl. a. genom att citera 1972 års riksdagsbeslut, som gällde rätt till ersättningar med anledning av dispositionsinskränkningar enligt byggnads- och naturvårdslagen. Där sägs bl. a. att trakthyggesbruk måste betraktas som en normal driftsmetod i skogsbruket, men det sägs också att man bör kunna genomföra begränsningar i kalhyggenas storlek eller jämkningar i hyggenas förläggning i tid och rum. Jag tror att vi inom de områden det här kan bli fråga om från skogsbrukets sida måste ta de hänsyn som här beskrivs.

När det gäller talan mot beslut om bildande av naturvårdsområde fö-

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

religger en gemensam reservation – nr 7 – från centerns, moderata samlingspartiets och folkpartiets företrädare i utskottet. Reservationen har redan berörts i debatten, och jag nöjer mig med att påminna om att den utgör en uppföljning av den reservation som samma partiers företrädare avlämnade i naturvårdskommittén, där folkpartiet företrädades av herr Wirtén.

Reservationen 8 har också kommenterats i debatten, och det är tänkbart att herr Strömberg i Botkyrka senare under diskussionen tar upp de problem som där behandlas. Jag går därför förbi den reservationen.

Vad slutligen, herr talman, gäller ändringarna i skogsvårdslagen har utskottet inte kunnat enas. Jag vill ytterst kortfattat motivera varför vi från folkpartiets sida inte kan tillstyrka utskottsmajoritetens förslag utan anslutit oss till reservationen 10. Det är kalhyggena som ur naturvårdssynpunkt kommit i blickpunkten på senare tid. Vi vet att kalhyggen inte kan undvaras. Gammal granskog t. ex. kan inte glesas ut och successivt förnygras. När den är mogen måste den totalavverkas. Vad vi här kan göra är att genom hyggenas begränsning i storlek och placering i tid och rum ta så stor hänsyn som möjligt till växt- och djurliv och naturligtvis även till allmänhetens önskemål. Det är också viktigt att en förnygring sker snabbt.

I propositionen föreslås en generell anmälningsplikt för alla avverkningar. I motiveringen anförts tre skäl: bättre kontroll av förnygringsåtgärderna, planering av sysselsättningen inom skogsbruket och naturvårdshänsyn. Att de tre sakerna är viktiga råder det inga delade meningar om. Men vi tror inte att den generella plikten att förhandsanmäla skulle bli särskilt effektiv när det gäller att uppfylla de här önskemålen. Mellan 120 000 och 150 000 anmälningar skulle varje år strömma in till skogsvårdsstyrelserna. Vi tror inte att en meningsfull hantering av alla dessa anmälningar kan äga rum utan att den byråkratiska apparaten byggs ut högst avsevärt. I den motion som herr Wirtén och jag har väckt förordar vi att uppmärksamheten inriktas på just de områden i landet där konflikter mellan skogsdriftens och naturvårdens intressen kan befaras.

Utskottsmajoriteten har emellertid hållit fast vid att alla avverkningar skall förhandsanmälas enligt bestämmelser som regeringen senare utformar. Eftersom det på många väsentliga punkter är mycket oklart hur reglerna om förhandsanmälan skall utformas, t. ex. den som herr Larsson i Borby redan nämnt om tillstånd skall inväntas innan avverkning får påbörjas även inom andra områden än de som avses i 19 och 20 §§ naturvårdslagen, har vi ansett det rimligt att 1973 års skogsutredning får klara ut hur man bäst skall tillgodose de önskemål som ligger bakom förslaget till ändring i 8 § skogsvårdslagen.

Till sist, herr talman, bara några ord om det särskilda yttrande som fru Anér har fogat till utskottsbetänkandet. Det gäller den olagliga affischeringen. Under några år har jag för min del intresserat mig för detta, och jag hade en motion i ämnet för två år sedan. I några fall har jag också försökt följa myndigheternas möjligheter att beivra den olagliga

affischeringen – särskilt från ett välkänt cirkusföretag. Jag har några exempel på hur myndigheterna på egen bekostnad tagit ned affischerna och efteråt konstaterat att det inte finns några möjligheter att på laglig väg få företaget att betala. Man har ibland använt metoden att anlita utländska reklamfirmor, som förbundit sig att affischera enligt landets lagar.

Jag tror alltså inte att den utformning som 22 § naturvårdslagen har fått ger möjligheter att riktigt komma till rätta med det här problemet. Men vi får väl se vad den skärpning som ändå har skett – och som är värdefull – kan åstadkomma. Därför avstår jag från att yrka bifall till min motion i det här ärendet.

Herr talman! Med det jag nu har sagt ber jag att få yrka bifall till reservationerna 4, 7, 8 och 10. Under övriga punkter yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr JONASSON (c):

Herr talman! Herr Larsson i Borrbj har talat om utskottsbetänkandet i allmänhet. Jag vill gärna instämma i vad han har sagt och i hans yrkande. För att förkorta mitt anförande skall jag bara uppehålla mig vid reservationen 10, som avser skogsvårdslagen. Reservationen bygger bl. a. på centerns partimotion 2008.

Propositionen upptar ju ändringar i naturvårdslagen men kommer också in på skogsvårdslagen. Propositionens förslag till ändringar i skogsvårdslagen innebär att all avverkning av skog kan bli anmälningspliktig. Märk väl att jag säger *kan* bli.

Låt mig från början få säga att eftersom skogsvårdsfrågorna utreds av 1973 års skogsutredning, borde inga förslag i de skogsvårdande frågorna ha framlagts förrän utredningen blivit klar. Fördenskull har också motionen 2008 yrkat avslag på förslaget i detta avseende. Vi säger ofta här i riksdagen att motioner är av ondo på de områden där utredningar pågår, och riksdagen avslår sådana motioner. Jag vill här gärna säga att propositioner som föregriper en utredning också borde avslås.

Vi är helt överens om att vi på allt sätt måste söka oss fram till en högre skogsproduktion. Skall vi lyckas med detta, måste vi ha en bättre skogsvård. Industrin skriker efter råvara, och virkesbrist hotar om några år. Vi är också överens om att de stora kalhyggarna inte är önskvärda. Vi måste bekämpa dessa. Som framgår av kalhyggeskommitténs arbete kan vi behöva kalhyggen, men vi behöver inte ha så stora sammanhängande ytor. De stora kalhyggarnas avigsidor har diskuterats. Men jag tror inte att någon skogsägare eller ens något bolag tar upp så stora kalhyggen framöver. Den tiden borde nu vara förbi.

Departementschefen motiverar förslaget om anmälningsplikt just från skogsvårdssynpunkter. Jag vill ändå i förbifarten erinra om att vi redan har en skogsvårdslag. Men det är också klart att 1973 års skogsutredning kan göra den bättre, och därför borde vi invänta den.

Med nuvarande skogspriser gör man allt som är möjligt beträffande

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

skogsvård med de personalstyrkor som står till förfogande. På enskilda skogar sker kanske det mesta genom självverksamhet, men än kan givetvis mycket åstadkommas.

Vi är överens om att ta den här anmälningsskyldigheten på de områden som omfattas av 19 och 20 §§. Det gäller områden av allmänt intresse, där friluftslivet kräver denna anmälningsskyldighet. Men allt annat anmälningsskyldigt skulle innebära en alltför stor byråkratisk apparat enligt vår mening. Skogsvårdsstyrelserna har själva sagt att de har varken ekonomiska eller personella resurser för ett sådant system. Det är 240 000 anmälningsskyldiga i det här fallet. Alla skogsägarkategorier har ansett en allmän anmälningsskyldighet onödigt och betungande, och detsamma anser skogsvårdsstyrelserna.

Som vi reservanter ser det bör en allmän anmälningsskyldighet inte införas. Om skogsvårdsstyrelserna blir nedtyngda av ett stort antal anmälningar kan de inte arbeta med det som är viktigast – skogsvården. Och även om man bara tar kalhyggena har det talats om att det skulle röra sig om över 100 000 anmälningar.

Det måste vara bättre att arbeta för praktiska skogsvårdsåtgärder än att bli nedgrävd i ett stort antal anmälningsskyldigheter, som skogsvårdsstyrelserna kanske inte hinner med att behandla. Skogsägarnas intresse för skogsvård kommer att avtrubbas om byråkratiskt krångel och pappersexercis skall införas. Och det har kommit mycket nu på en gång för skogsägarna. Jag tänker på det som vi just diskuterar, men jag tänker också på insättningstvånget vid skogsförsäljningar.

Det kan gå därhän att den enskilde markägaren blir för mycket inskränkt i bestämmelser. Om vi kommer med nya pålagor skall de vara välmotiverade – eljest skapar de motvilja. Ett förtroendefullt samarbete som ger den verksamme skogsägaren ro att själv sköta sin skog är det effektivaste och det billigaste.

Det har sagts här att allemansrätten är en omistlig tillgång. Det är helt klart. Allemansrätten bör också innefatta allemansskyldighet – man skall kunna umgås med naturen. Skogsägarna är positiva under sådana förhållanden, men de vill inte ha en onödig byråkrati.

Herr talman! Jordbruksministern är inne i kammaren, och jag har vid andra tillfällen sagt att vi har en mycket förnuftig jordbruksminister. Får jag bara vädja till jordbruksministern att han, om majoritetsförslaget vinner gehör, ändå försöker så långt som möjligt minska skyldigheten för människor att anmäla sådana här ting och försöker nedbringa byråkratin så mycket det går.

Herr WACHTMEISTER i Johannishus (m):

Herr talman! Jag ansluter mig till den kritik som tidigare har framförts mot departementets sätt att handlägga den här frågan genom att komma med en så viktig proposition så sent att utskottet tvingats hasta igenom den utan den grundliga behandling som ärendets vikt hade krävt. Då hade det varit bättre att vänta till nästa år. I den mån vi lyckats prestera

ett något så när acceptabelt betänkande är det att tillskriva utskottskan-
sliet, som nu fått arbeta på ett sätt som nättopp hade renderat en privat
arbetsgivare en anmälan till yrkesinspektionen. Och inte har det hela
just underlättats av att propositionen – som vanligt numera – varit ytter-
ligt illa skriven med suddiga formuleringar. Men den saken är ju så
genomgående att det väl tyvärr är ganska hopplöst att yrka på bot och
bättring i det avseendet.

Det erkännande för en välskriven proposition som tredje lagutskottet
år 1964 vid behandlingen av den nu gällande naturvårdslagen gav de-
partementet har vi alltså dess värre ingen anledning att upprepa i dag.
Det är synd, då propositionen innehåller så många bra saker som utskottet
gärna hade velat utveckla litet vidare i sin skrivning, vilket vi nu inte
fått tid till.

Och så till sak!

På flera ställen i propositionen talas fullt riktigt om att vårt landskap,
vår landskapsbild, som vi med all rätt vill slå vakt om, är ett *kultur-
landskap*. Det innebär att det är ett ungt landskap med – bortsett från
en del gamla fäladsmarker – anor ej längre tillbaka i tiden än till 1827
års lag om laga skifte.

Sedan det skiftet genomförts har genom våra förfäders vidtagna eller
underlåtna åtgärder landskapsbilden successivt utvecklats till den om-
växlande natur som bjuds oss i dag.

De där åtgärderna, vidtagna eller inte vidtagna, har oupplösligt hängt
samman med den förda jordbrukspolitiken och gör det än i dag. Det
är inte många år sedan man på socialdemokratiskt håll absolut vägrade
att inse det sambandet, men det är glädjande att märka hur man i det
avseendet har tänkt om. Vår jordbruksminister – jag kommer inte ihåg
om det var vår nuvarande eller hans företrädare – uttryckte för en del
år sedan sin förvåning över uppståndelsen kring den landskapets för-
mörkelse som vållades av hagmarkernas övergång till skog. Det innebure
ju, menade han, bara en återgång till vad som varit. Däri hade han na-
turligtvis fullkomligt rätt, men jag kan inte instämma med honom ändå,
eftersom den återgången ju skulle innebära ett övergivande av en sällsynt
vacker utvecklingsprodukt.

Propositionen som vi nu behandlar tycks i det här avseendet helt över-
ensstämma med mina tankegångar. Liksom hagmarken genom 1964 års
naturvårdslag kan sägas ha fått sitt existensberättigande bekräftat, så kan
man väl påstå att dagens proposition innebär samma erkännande av kul-
turlandskapet i stort, där hagarna bara är en liten del. Naturvårdsom-
rådena är precis vad jag efterlyste i 1964 års debatt, och det är klart
att jag personligen gläder mig åt att de äntligen införlivats med svensk
naturvårdspolitik, även om jag inte kan tillskriva mig någon del av äran
därför.

Men har vi gjort klart för oss vad naturvårdsområdena innebär? Varje
skede i kulturlandskapets utveckling är – självklart med en ganska stor
eftersläpning – betingat av den förda jordbrukspolitiken och av den därur

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

framsprungna nödvändigheten att gestalta bruksformerna på bästa sätt. En fastlåsning av kulturlandskapet vid dagens standpunkt innebär därför ett hinder för jordbrukaren att genom att anpassa sina metoder till jordbrukspolitiken bruka sina marker på för honom bästa sätt.

Departementschefens förslag att för den saken inte bara ingen inträngsersättning skall utgå utan markägaren dessutom skall vara skyldig tåla en massa utifrån inspirerade, för den historiska utvecklingen främmande åtgärder på sina marker kan vi i moderata samlingspartiet inte acceptera. Vi hälsar med tillfredsställelse naturvårdsområdenas tillkomst, men vi kan inte vara med om att låta *en* medborgarkategori så gott som ensam bära de ekonomiska bördorna av denna så att säga djupfrysning av landskapsbilden.

Man har varken i naturvårdskommittén eller i propositionen gjort sig besväret att räkna ut till vilka belopp man skulle komma, om man försöker översätta intrånget i kronor och ören. Jag har roat mig med den saken. Jag har valt ett mycket omväxlande område i södra Sverige om 1 200 hektar. Det visar sig då, under förutsättning att hela detta skulle falla inom ett naturvårdsområde, med godtagna värderingsnormer, med dagens kostnadsnivå och utan att på något vis ta till i överkant, att engångsersättningen för intrång genom att hagar hålls öppna liksom småtegarna här och där och genom att ägaren avstår från att plantera skog i hagmarker som inte längre betas, ligger vid i genomsnitt 50 öre/m². Som var och en förstår, skulle det med sådan ersättning inte bli många naturvårdsområden bildade, men jag har velat nämna beloppet för att vi åtminstone skall ha en aning om vad det gäller.

Man kan inte både äta kakan och ha den kvar. Man kan inte fortsätta med att på alla sätt klämma åt markägaren och samtidigt tro att han skall fortsätta att sörja för den landskapsvård som för honom hittills har varit självklar. Det måste upprepas: Det är de enskilda jordbrukarna, de må ha 2 eller 20 000 hektar, som generation efter generation har skapat och hävdat kulturlandskapet som vi lever i i dag. Man blir därför närmast besviken, när man tar del av den kompakta misstro mot dem som genom-syrar hela propositionen, och det är svårt att frigöra sig från intrycket att regeringen i det den gröna vägen medföljande intresset för naturen funnit ett medel att fortsätta den socialisering som numera inte ens sker i smyg.

Vi menar i moderata samlingspartiet att man bör söka samarbete i stället för strid och att, om man gör det, skäligen inträngsersättningar inom naturvårdsområdena kan nedbringas till ett minimum. Vi har nu på kort tid fått vara med om så många ingrepp i den enskilda äganderätten utan rätt till ersättning därför, att vi inte kan vara med om att plocka ett enda blad av den kronärtskockan till. Därför har vi i reservationen 6 a föreslagit bl. a. att markägarens godkännande skall inhämtas vid bildningen av naturvårdsområde. Eftersom vi inte vill vara med om *några* ytterligare intrång utan ersättning, kan vi tyvärr inte ansluta oss till reservationen 6 b. Jag yrkar därför bifall till reservation 6 a och vill i

detta sammanhang också yrka bifall till reservation 7.

Medan jag är i farten vill jag också säga några ord om reservation 8. Som vi reseranter anført räcker inte samrådsplikten enligt 20 §, utan vi vill att miljöskyddslagen skall träda in. Jag skall här inte ta upp någon allmän debatt om vägbyggen, bara framhålla vikten av att naturvårdsenheter vid länsstyrelserna kopplas in på ett tidigt stadium och inte bara får yttra sig när arbetsplanen föreligger och det blivit betydligt svårare att ändra på sträckningarna. Det finns väl inte något enda vägbygge som inte på ett eller annat sätt berör från natur- eller miljövardssynpunkt ömtåliga områden. Då gäller det att planera arbetena så att minsta möjliga skador uppstår, precis så som påpekats redan i 1 § i propositionens lagförslag, och den saken måste givetvis även gälla staten. Vad jag är ute efter är att man när det är fråga om AMS-byggen – som ju av naturliga skäl blir ännu ryckigare än de säsongarbeten som alla vägbyggen mer eller mindre är – får medelsanvisning på sådant sätt att de ömtåligaste sträckorna kan göras färdiga i ett svep.

Det får inte gå till som t. ex. vid ett vägbygge strax söder om Örbyhus samhälle i Uppland, där på grund av ändrade medelsdispositioner den ur naturvårdssynpunkt ömtåligaste delen över Vendelsjöns nordspets en lång tid legat halvfärdig. Det har gått särskilt illa på grund av det väder vi haft, som sköljt ut delar av fyllningen i den redan förut grunda sjön. Här hade man, innan pengarna dirigerades om, bort åtminstone provisoriskt hårdgöra vägbanan och beså slänterna. Jag erkänner att detta ur det helas synpunkt är en bagatell – det är det sannerligen inte lokalt – men jag har med exemplet velat illustrera varför naturvården betydligt tätare än nu bör knytas till sådana här arbeten. Det menar vi bör ske genom ett bifall till reservationen 8.

Låt mig så säga några ord om strandskyddet. När strandlagen kom till var det inte bara för att trygga allmänhetens tillgång till stränderna, som på sina håll hotade att bli alldeles inklädda med fritidsbebyggelse, utan det var också för att skydda landskapsbilden från de mest besynnerliga sommarstugor.

Jag tillhörde inte riksdagen på den tiden, men hade jag gjort det, hade jag yrkat på generellt strandskyddsförordnande och inte bara för områden av betydelse för det rörliga friluftslivet. Naturligtvis skulle den strandägare som inte fick sälja strandtomter ha skälig ersättning. Jag anser fortfarande, att det var och är orättfärdigt att genomföra en sådan här reform på *en* medborgarkategoriens bekostnad. Men den omständigheten att partierna inte kunde komma överens i ersättningsfrågan, fick inte föranleda att strandlagen ställdes på framtiden; i så fall hade vi i dag inte haft några stränder kvar att skydda.

Meningen med strandlagen var inte att förhindra all bebyggelse vid stränderna, bara att få läget under kontroll och att efter inventering släppa fram en hyfsad bebyggelse på lämpliga platser. Tyvärr har länsstyrelserna ibland varit väl frikostiga med dispenser, och därför har det enligt min mening med tanke på landskapsbilden blivit nödvändigt med ett generellt

Nr 145

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

förordnande. Jag upprepar att ett sådant inte utesluter bebyggelse, som säkerligen på många håll kan släppas fram efter länsstyrelsens medgivande. Slutresultatet blir, skulle jag tro, ungefär detsamma vid bifall till utskottets hemställan som vid bifall till reservanternas förslag – i teorin, men inte i praktiken, fruktar jag. Att det sedan finns länsstyrelser som tillämpar strandlagen som om den innebure ett absolut byggnadsförbud, t. o. m. så strängt att ett hus inom strandskyddsområde som brinner ned inte får byggas upp igen. Det är naturligtvis galet, men den saken borde man väl, inte minst med tanke på sommarstugetrycket i t. ex. Stockholms skärgård, kunna få bukt med via tillämpningskungörelsen. Eftersom departementschefens förslag och utskottets skrivning i det här fallet helt sammanfaller med mina egna mycket bestämda åsikter, kan jag tyvärr inte ansluta mig till reservationen 2, som utskottets övriga borgerliga ledamöter avgivit, utan jag kommer på denna punkt att rösta med utskottet.

Däremot kan jag oreserverat ansluta mig till reservation 4. Samtidigt som jag yrkar bifall till den yrkar jag bifall till reservation 5 med motiveringen att – utöver vad som står skrivet i reservationen – jordbruksministrernas ändringar av första stycket i 16 § NVL enligt vår uppfattning är onödigt klåfingrighet av typisk Lidbommerikaraktär.

Den sista reservation som jag vill säga några ord om är reservationen 1. Det är en gammal följetong, som jag hade hoppats att vi skulle få se slutet på nu. Jag har tydligen hoppats förgäves.

Friluftslivet ökar i glädjande snabb takt, men därmed ökar också nödvändigheten av att precisera allemansrättens innebörd, inte minst därför att den för den överväldigande majoriteten bland friluftsfolket – den hänsynsfulla delen – inte skall få sitt värde urholkat genom missbruk av några få. De där missbrukarna behöver man bildligt talat slå i huvudet med lagtext, och har det i lagen skrivits in termen allemansrätt, kan jag inte finna annat än att man också måste ha möjlighet att i lagen återfinna definitionen härpå. Jag har för övrigt för länge sedan yrkat på att allemansrätten skall tas in i lagen varför jag hälsar den delen av propositionen med tillfredsställelse; det är bara det felet, att jag tycker texten är litet snedvriden genom att det inte talas om vad allemansrätten är. Vill man inte tala om vad allemansrätten innebär, utan nöjer sig med de allmänna, svepande texter som nu gäller, hade naturvårdskommitténs formulering, att man skall respektera rätten att färdas fritt i naturen, varit bättre. Att införa en viss term – allemansrätt – utan att det sedan går att hitta innebörden av den i lagtexten är just vad jag opponerar mig emot. Jag vet inte varför jordbruksministern ömmar så mycket för våra advokater – jag tror de skulle kunna skaffa sig arbete ändå; de kommer ju att få arbete genom den här lagen, ifall det är några saker i den som är svåra att tolka. Det vore bättre att en gång för alla få den saken klarlagd! Jag finner det i högsta grad otillfredsställande att till ledning för en uttolkning av vad allemansrätten är i propositionen finna uttryck sådana som: "På flera punkter råder oklarhet om vad al-

lemansrätten innebär” eller ”torde allemansrätten inte generellt omfatta rätt att ta och tillägna sig renlav”. I sådana dimhöljda fraser har man inte mycket stöd att hämta. Jag yrkar därför bifall till reservationen 1, men jag kan trösta den hårt prövade kammaren – de få som är här verkar förresten inte vara särskilt hårt prövade – med att jag inte skall fördröja sammanträdet genom att begära votering i den här delen.

Så till sist några kortfattade anmärkningar. Kommunerna föreslås få ökade befogenheter. Vi får hoppas att delegationsrätten kommer att utnyttjas ytterligt restriktivt. Det är inte bara bygglagutredningen som inger förskräckelse för framtiden i vad avser naturvården. Erfarenheterna talar också sitt språk. Hade kommunerna haft hand om strandskyddet, hade vi i dag på många håll inte haft några stränder kvar, det visar kommunernas frikostiga tillstyrkande av dispensansökningar. Det är givetvis inte av ond vilja som så skett, men kommunerna har nu en gång inte möjlighet till den översikt som länsstyrelserna har, inte ens sedan de har blivit storkommuner. Sedan är väl också samvetskampen ganska svår när det gäller att välja om man genom sommarstugor skall dra skattekonor till kommunen eller avstå därifrån till förmån för naturen; tyvärr segrar nog oftast omtanken om skattekonorna. Därtill kommer att det är litet så och så med den biologiska sakkunskapen. Vid länsstyrelsernas naturvårdsenheter finns bland alla tekniker åtminstone *någon* företrädare för den sakkunskapen, och som ett oeftergivligt villkor för delegering till kommunerna måste man därför uppställa kravet, att vederbörande kommun skall ha till sig knuten biologiskt sakkunnig person.

Herr talman! Jag ber att med detta få yrka bifall till reservationerna 1, 4, 5, 6 a, 7, 8 och 10, men jag kan inte underlåta att säga att hälsan tiger still: det mesta i propositionen är utmärkt bra – vi får åtminstone hoppas att dessa rosor måtte vara en liten tröst för jordbruksministern – men vi har genom den usla handläggningen tyvärr inte kunnat komma med mera beröm.

Herr TAKMAN (vpk):

Herr talman! Min partigrupp har i allt väsentligt accepterat propositionen, och jag har i utskottet medverkat till den text som är majoritetens. Jag tänker då på substansen. När det gäller den litterära utformningen och även bitar av substansen delar jag herr Wachtmeisters i Johannishus uppfattning att kansliet har gjort ett utomordentligt arbete. Jag kan alltså nu yrka bifall till utskottets förslag på alla punkter och vill bara göra ett par anmärkningar i marginalen.

Vi hade förra året en lång debatt om hyggesplogning – jag använder till skillnad från utskottets sekreterare beteckningen hyggesplogning, därför att det är ju inte fråga om att vända torvorna som inom jordbruket utan man går fram som med en snöplog. Jag yrkade då på att det skulle införas förbud mot hyggesplogning inom renskötselområdet med tanke på de övergrepp som hade gjorts där.

Med anledning av en anmälan kom sedan JO med ett beslut i frågan

Nr 145

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

den 1 november 1973. JO framhöll att hyggesplogning i renbetesland måste ses som ändrad markanvändning som, när den medför avsevärd olägenhet för renskötseln, innebär en överträdelse av 30 § rennäringslagen. Det var domänverket som hade gått fram på det sättet och inte samrått med samerna – i varje fall hade brister förekommit. JO sade bl. a. följande: "Det är tydligt att domänverkets företrädare ej alla gånger haft erforderligt samråd med samerna. Det är otillfredsställande att givna föreskrifter ej bättre följts. Jag vill hoppas att den arbetsgrupp som lantbruksstyrelsen tillsatte i mars 1971 skall kunna finna vägar för en förbättrad kontakt."

Arbetsgruppen har framfört att hyggesplogning – och man nämner också harvning –, okritiskt använd, kan innebära olägenheter för andra intressen, särskilt renskötseln. Och departementschefen anser att tiden nu är inne för någon form av reglering av hyggesplogningen, som för närvarande på det hela taget är okontrollerad. Det blir alltså nu en annan ordning, och jag är nöjd med de nya bestämmelserna och utskottets skrivning.

Eftersom detta är en av de sista frågorna på höstsessionens dagordning skall jag bara med ett par ord beröra reservationen 8 som herr Hedström redogjort för och som har en något slingrig historia.

För min del röstade jag i andra omgången i utskottet – i första omgången lade jag ned min röst – för vad som nu har blivit utskottets yrkande. Jag kommer givetvis att i kammaren rösta som jag gjorde i utskottet. Men min partigrupp har fri röstning och några i gruppen kommer att rösta för reservationen eller avstå.

Jag tycker inte att de praktiska skillnaderna mellan de båda ståndpunkterna är så härresande stora, men jag anser det motiverat att före voteringen ge besked om hur rösterna kommer att läggas.

Herr LINDBERG (s):

Herr talman! Låt mig inledningsvis konstatera att miljöfrågorna de senaste åren har haft en mycket framskjuten ställning i den politiska debatten. De politiska partierna tävlar i propagandan om att vara miljöns främsta förespråkare och pådrivare. I synnerhet gäller det centerpartiet och folkpartiet. Att sedan orden inte i lika hög grad åtföljs av handling har redan avslöjats i en del inlägg här och kommer ytterligare att avslöjas vid de voteringar som följer efter denna debatt. Även inom vårt parti har miljöfrågorna fått en framskjuten ställning. Det återspeglas inte minst i den proposition som jordbruksministern har lagt på riksdagens bord och som vi i dag behandlar.

Låt mig konstatera att utskottet i huvuddragen har varit enigt om propositionens förslag. Det är glädjande och tyder på att omtanken om vår naturmiljö är fast rotad och vinner anslutning i alla partier. Äsikts-skiljaktigheterna i de flesta av reservationerna vill jag inte överbetona, men i några frågor är skillnaderna stora. Jag skall återkomma till en av dessa frågor litet längre fram.

Innan jag går vidare vill jag dock understryka några av de värderingar som jordbruksministern uttalat i inledningen till propositionen. Han framhåller bl. a. att omtanken om miljövärdena ständigt måste påverka utvecklingen och bli en utgångspunkt för samhällets handlande på skilda områden. Planeringen av miljöpolitiken måste sättas in som ett led i en totalplanering av hela samhället. Snävt ekonomiska hänsyn får inte tillåtas bli styrande för utvecklingen.

Det åvilar i första hand den som äger mark att sköta och vårda den på ett sådant sätt att den kan utnyttjas både av nuvarande och kommande generationer.

Jordbruksministern slår också fast: "Men det åvilar också dem som utnyttjar marken för rekreation och friluftsliv att visa omsorg och hänsyn till markens känslighet. Utgångspunkten för handlandet måste vara hänsyn till naturresurser och naturmiljö. Ingen har rätt att handla på ett sådant sätt att oersättliga naturvärden förstörs. Därför måste samhällets inflytande över utnyttjandet av våra naturresurser stärkas."

Jag utgår från att de flesta av kammarens ledamöter instämmer i dessa värderingar. Då kan det synas onödigt av mig att i denna talarstol upprepa dem. Men jag vill påstå redan nu att delar man dessa värderingar och även följer dem i de voteringar som kommer efter debatten, bör det bli en stor majoritet för utskottets förslag.

Jag skall i huvudsak uppehålla mig vid frågor som rör skogsvårdslagen. I 1 § skogsvårdslagen, i vilken paragraf anges hur skogen skall skötas, föreslås ett tillägg med lydelsen: "Hänsyn skall tagas till naturvårdens intressen." Förslaget är bra. Jag vågar påstå att man lätt kan hitta flagranta fall, där skogsbruket inte har tagit tillräcklig hänsyn till naturvårdens intressena. Men jag vill understryka att om misstag har begåtts i detta avseende är det ingalunda en allmän företeelse. Man kan också finna exempel, där skogsbruk och naturvård mycket väl har kombinerats. Rent generellt vill jag säga att ett rätt skött skogsbruk är en väsentlig del av naturvården. De senaste årens debatt om kalhyggena har också lett till en klart märkbar förändring och ett betydligt större hänsynstagande till naturmiljön vid avverkningar.

Den andra ändring av skogsvårdslagen som föreslås är ett tillägg till paragrafen 8 a, som ålägger ägare av skogsmark skyldighet att enligt bestämmelser som meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen utser, att underrätta skogsvårdsstyrelsen om avverkning som skall äga rum på hans mark. Det är viktigt att påpeka att undantag från bestämmelsen kan meddelas. Avsikten med lagen är att anmälningsskyldigheten i första hand skall gälla kalavverkningar och inte gallringsavverkningar annat än undantagsvis. Förslaget har två syften: dels att få en kontroll på kalavverkningen från naturvårdssynpunkt, dels att komma till rätta med dåliga återväxtåtgärder.

Herr Larsson i Borby påstod i sitt anförande att departementet saknar den praktiska insynen. Han hade förståelse för detta och menade att man skulle ta det som ett skäl för att invänta 1973 års skogsutredning.

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

Jag tror inte det är lämpligt. Jag är nämligen övertygad om att vad jag nu kommer att redovisa har man kännedom om inom departementet. Låt mig därför något belysa nödvändigheten av en anmälningsskyldighet främst ur återväxtsynpunkt.

Hyggens ålder och plantskogarnas kvalitet registreras vid riksskogstaxeringen. Av dessa registreringar framgår exempelvis följande: I Götaland och Svealand utom Kopparbergs län tillhör 70 procent av skogsmarken privata skogsägare. I detta område bildas 76 procent av kalmarken av hyggen mindre än 5 hektar. 48 procent av kalmarksarealen är äldre än 5 år. Av denna areal bildas 22 procent av hyggen mindre än 5 hektar. I de sydligaste landskapen är motsvarande tal 86 procent.

Låt mig ytterligare tillägga att en inventering som gjorts 1974 av planteringar utförda 1972 visar att det på 20–30 procent av hyggerna i södra Sverige och 50 procent av hyggerna i norra Sverige inte finns någon nöjaktig återväxt enligt skogsvårdslagens krav. Det är, herr Larsson i Borrbj, fakta som redan föreligger. – Här behöver man inte avvakta någon ytterligare utredning, utan det krävs omedelbara åtgärder.

Merparten av kalmarken i landet bör föryngras genom plantering, vilket innebär att tillfredsställande föryngring bör kunna finnas inom 5 år. Enligt redovisningarna är så inte fallet. De dåliga föryngringsresultaten är särskilt markanta på privat mark, där merparten av kalmarken bildas av hyggen mindre än 5 hektar. Därför behöver skogsvårdsstyrelsernas återväxtkontroller skärpas på dessa marker, särskilt när det gäller de mindre hyggerna. I skogsvårdslagen stadgas att ej utvecklingsbar skog inte på någon fastighet får avverkas så att det uppkommer större rubbningar i avkastningens jämnhet. De senaste årens stora efterfrågan på virke har i många fall inneburit att stora delar av skogsfastigheter eller hela fastigheter har slutavverkats på en gång. Skogsvårdsstyrelserna har i de flesta fall ställts inför fullbordat faktum och inte kunnat ingripa. För att skogsvårdsstyrelserna skall kunna tillämpa de nämnda bestämmelserna bör de få ett medel som möjliggör detta. Förhandsanmälan om avverkning är ett sådant medel.

För att skogsvårdsstyrelserna vidare skall få möjlighet att ge råd och anvisningar om främst föryngringsmetoder fordras att de får kontakt med skogsägaren redan före avverkning. På så sätt kan onödiga fröträdsställningar och felaktiga utglesningar eller genomhuggningar av skog undvikas. Samtliga skogsvårdsstyrelser har yttrat sig över arbetsgruppens förslag till anmälningsplikt. Av dessa avstyrker endast en förslaget helt. Om jag fattade herr Jonasson rätt hävdade han att skogsvårdsstyrelserna gick emot förslaget om anmälingsskyldighet, men så är inte fallet. Det är endast en av skogsvårdsstyrelserna som har avstyrkt det. Två styrelser förordar efterhandsanmälan. Övriga 21 styrelser tillstyrker förslaget. Styrelserna anger som skäl för sin tillstyrkan att anmälningarna kommer att ge möjlighet till bättre tillämpning av 7 § skogsvårdslagen, bättre rådgivning i återväxtfrågor, bättre återväxtresultat och bättre planering av plantproduktionen. Flera styrelser lägger i dag ned avsevärt arbete

på uppsökning och registrering av hyggen. Genom anmälningsförfarandet kan rådgivnings- och kontrollverksamheten planeras bättre och befintliga resurser därmed utnyttjas på bättre sätt. Om ytterligare resurser skulle visa sig behövas kan frågan anmälas av skogsvårdsstyrelserna och prövas i särskild ordning.

I ett annat avseende är det viktigt att anmälningsskyldigheten kan utsträckas längre än till skyldighet att anmäla kalavverkningar. Skogsvårdsstyrelserna i de nordligaste länen har i remissvaren till kalhyggesgruppens rapport framfört önskemål om anmälningsplikt beträffande avverkningar som ligger i de svårföröyrade områdena i fjällnära områden i anslutning till barrskogsgården. Anledningen är enkel och lättförklarlig. I dessa områden är det viktigt att rätt avverkningsmetod kommer till användning om man skall kunna trygga en tillfredsställande återväxt. En felaktig avverkning i dessa områden kan omintetgöra återväxtmöjligheterna för mycket lång tid framåt.

Sett mot detta faktum är det helt naturligt att skogsvårdsstyrelserna ges möjligheter att komma in med sin rådgivande verksamhet till markägarna innan avverkningarna vidtas.

Men även ur naturvårdssynpunkt är det angeläget att samhället får en kontrollmöjlighet innan hyggen över huvud taget tas upp. Avsikten är inte att förhindra kalhyggen, utan att lindra verkningarna därav, så att de inte utgör ett alltför störande inslag i landskapsbilden. Ur landskapsvårdssynpunkt går det mycket väl att med små och enkla medel förhindra verkningarna att bli alltför allvarliga. Man kan t. ex. undvika att lägga hyggerna kant i kant, man kan lämna skyddande trädridåer eller anpassa hyggerna till terrängen. I andra fall kan det vara möjligt att undvika hyggen genom att i känsliga lägen använda sig av självföröyring.

Genom att markägaren blir skyldig att anmäla innan avverkningen skall utföras, ges myndigheterna möjligheter till samråd om avverkningsmetod och utförande. Genom att länsstyrelserna kan till skogsvårdsstyrelserna anmäla vilka områden som de ur naturvårdssynpunkt är intresserade av att samråda om före avverkningarna, kan man undvika att områden, som eljest skulle bli naturvårdsområden, bli onödigt stora och onödigt många till antalet.

Det måste ur skogsbrukets synpunkt vara mindre störande med en sådan anmälningsskyldighet än att områden utses till naturvårdsområden med samrådsstyldighet.

De borgerliga ledamöterna i utskottet har reserverat sig mot den anmälningsskyldighet som föreslås i propositionen och yrkar avslag på införande av 8 § skogsvårdslagen. Det är ett mycket märkligt ställningstagande från utskottets centerpartister och folkpartister, sett emot vad de själva sagt i sina motioner. Jag ber att få citera ett stycke av vad som sägs i motionen 2008 av herr Fälldin m. fl.:

”Nu gällande lagar är inte i alla avseenden tillräckliga för att ge ett tillfredsställande naturskydd. Vi vill erinra om att utvecklingen inom vissa delar av skogsbruket vållar särskilda problem för landskapsvården.

Nr 145

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

Omfattande och stora kalhyggen har i vissa områden förstört landskapsbilden. Regler måste skapas så att kalhuggning och skogsplöjning inte får ske i sådan omfattning att den ekologiska balansen och landskapet skadas."

Jag ber att få instämma med motionärerna i detta avseende. Det är ett bra uttalande.

För att inte vara orättvis mot folkpartiet skall jag be att få citera ett stycke ur motionen 2011 av herrar Wirtén och Enlund:

"I debatten om skogsbruket har stor uppmärksamhet ägnats åt problemen med kalhyggen. Denna form av skogsbruk torde inte kunna undvaras. Det finns dock anledning att – som föreslås i propositionen – kringgärda denna verksamhet med regler som begränsar nackdelarna från naturvårds- och friluftssynpunkt. I propositionen sägs ingenting om begränsning av kalhyggenas storlek. Riksdagen bör understryka att vid prövning av anmälningar om avverkning möjligheterna att begränsa hyggenas storlek bör tillvaratas.

Den anmälningsplikt beträffande avverkningsplaner som föreslås i propositionen motiveras huvudsakligen med behovet av effektivare skogsvårdande åtgärder efter avverkningsplaneringen, av planering för sysselsättning samt av naturvårdsskäl. Vi delar till fullo den uppfattning som framförs i propositionen om vikten härav."

Det är också ett uttalande som jag kan instämma i. Sett mot dessa uttalanden är det uppseendeväckande med det ställningstagande som de båda partiernas utskottsledamöter gjort vid utskottsbehandlingen.

Centerpartiet efterlyser i sin motion åtgärder för att begränsa verkningarna av kalhyggen. Men inte ens de måttfulla åtgärder som jordbruksministern föreslår i propositionen orkar man med att fatta beslut om. I och för sig är det inte förvånande. Vi känner sedan gammalt partiets ovilja mot beslut som eventuellt kan inskränka på markägarnas rättigheter.

Ändå märkligare är folkpartiets ställningstagande i denna fråga. Man efterlyser också åtgärder för att begränsa verkningarna av kalhyggen. Man säger t. o. m. att man instämmer till fullo i uttalandet om vikten av att anmälningsplikt införs. Sedan yrkar man avslag på propositionen i denna del.

Visserligen har folkpartiet i sin motion sagt att anmälningsskyldighet skall föreligga efter avverkningsplaneringen, men därifrån och till att yrka avslag på förslaget om anmälningsplikt är steget långt. Konsekvensen mellan ord och handling är för mig obefintlig.

För övrigt börjar inkonsekvensen redan i motionen. Bland skälen för anmälningsplikten framhåller departementschefen naturvårdsskäl. Motionärerna säger: "Vi delar till fullo den uppfattning, som framförs i propositionen."

Men om man medger att bl. a. naturvårdsskälen är ett argument för anmälningsplikten, hur kan man då bara föreslå att anmälningsplikten skall fullgöras sedan avverkningsplaneringen är utförd? Då finns det inga som

helst möjligheter att gå in och korrigera om hygget i något avseende är olämpligt av naturvårdsskäl.

Herr talman, jag nödgas tyvärr konstatera att de vackra ord om viljan till en effektivare naturvård som förekommer i motionerna bara är en läpparnas bekännelse. I praktisk handling är de båda partierna inte beredda att ge samhället de medel som behövs för att uppfylla de krav som de själva ställer. Har jag fel i mitt påstående har ni i centerpartiet och folkpartiet ännu möjlighet att överbevisa mig. Voteringen återstår. Ta det som en utmaning att bevisa för mig att jag har fel och att jag har riktat orättvisa beskyllningar mot mittenpartierna.

Herr Larsson i Borby vill understryka nackdelarna med en generell anmälningsplikt och hänvisar till att centern önskar få en anmälnings-skyldighet när det gäller känsliga områden som kan utses till naturvårds-områden. Det är inget särskilt generöst erbjudande. Beträffande naturvårdsområdena kommer ju ändå samrådsskyldighet att föreligga. Där är det alltså ganska överflödigt att komma med förslag om anmälnings-skyldighet. Den föreligger enligt mitt bedömande allaredan i förslaget.

Även om riksdagsledamöterna har bråttom hem till den långa julledigheten måste jag i mitt anförande ta med litet historik.

När skogspolitiska utredningen lade sitt betänkande våren 1973, blåste det upp till storm i de borgerliga partierna och den borgerliga pressen, särskilt i centerpartiet. Låt mig för undvikande av missförstånd säga att jag långt ifrån till alla delar instämmer i de förslag som utredningen lade fram. Inte heller det mål som utredningen ställde upp för den framtida avverkningsvolymen är enligt min mening invändningsfritt.

Utredningen hade som planeringsmål för den framtida avverkningsvolymen kommit fram till 80 miljoner skogskubikmeter under 1970-talet och 90–95 miljoner skogskubikmeter i mitten av 1980-talet. Den borgerliga pressen angrep utredningen och framtonade Sverige i ord och bilder som ett enda kalhygge. Låt mig citera några pressuttalanden.

Falu-Kuriren den 13 mars 1973. Rubrik: "Kalhugget land". I texten återfinner man bl. a. följande uttalande: "Men ännu större är risken att våra skogar huggs ned i förtid. Att vi bara får kalhyggen."

Göteborgsposten den 15 mars samma år: "Allemansrätten är numera så grundad och upprördheten över den utbredda skövlingen så stor att både skrivbordsskogsbrukarna och de statliga och privata storbolagen inte kan vänta sig någon förståelse för sina krav på kalhuggningar med eller utan avgifter eller skatter."

Västernorrlands Allehanda skriver: "Såvitt vi vet finns det ingen möjlighet att avverka så mycket skog som betänkandet föreslår utan att tillgripa ren skövling med ökat antal kalhyggen och en framtida råvarubrist som följd."

Centerledaren Thorbjörn Fälldin sade i ett pressmeddelande, som är återgivet i Arbetet den 19 mars: "Förslaget leder till en kortsiktig exploateringspolitik, som har oroande likheter med det gamla baggböleriet vid början av sekelskiftet."

Nr 145

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

Centerpartiets kände riksdagsman Johannes Antonsson sade i ett tal i Eskilstuna att förslaget skulle leda till ökade kalhyggen.

Påståendena är riktiga. Förslaget skulle ha lett till ökade kalhyggen. Men vi hade fått ökade kalhyggen ändå, utan att utredningens förslag genomfördes.

I dagsläget har vi kommit upp i avverkningssiffror som ligger på omkring 84 miljoner skogskubikmeter. Med den avgång som uppstår på grund av skog som torkar, blåser ned eller ruttnar är siffran totalt 88 miljoner skogskubikmeter per år. Dessa siffror skall ställas mot den årliga tillväxten, som ligger mellan 70 och 75 miljoner skogskubikmeter – alltså en kraftig årlig överavverkning i förhållande till tillväxten. Om någon händelsevis tror att skogsbruket gallrar sig fram till dessa avverkningssiffror tar hon eller han fel. Det är över huvud taget inte möjligt med den brist på gallringsbar skog som finns i det här landet.

Vi har med andra ord år 1974 kommit upp till avverkningssiffror som ligger i närheten av de mål skogspolitiska utredningen uppställde för mitten av 1980-talet. Goda konjunkturer, god efterfrågan och höga priser har gjort att vinstintresset fört fram till avverkningssiffror som ligger över det mål utredningen hade ställt upp för 1970-talet och befinner sig, som jag nämnde, i närheten av de siffror den hade angivit för 1980-talet.

Låt mig då fråga: Är det någon skillnad om effekterna av avverkningarna uppkommer på grund av de styrmedel som utredningen föreslog eller om det är vinstintresset som åstadkommer dessa höga avverkningssiffror? Det är samma skogar som avverkas, det är i stort sett samma kalhyggen som uppstår. Vill någon av de borgerliga partiernas ledamöter svara mig på frågan: Är de kalytor som uppstår på det här sättet mindre farliga än om de uppkommit med andra styrmedel bakom?

Eftersom avverkningarna nu är uppe i samma siffror som utredningen ställde som mål, måste centerledaren Thorbjörn Fälldin anse att nuvarande avverkningsnivå har oroande likheter med "baggböleri". Det skulle vara intressant att få en bekräftelse på detta.

Jag har inte gjort denna återblick för att åstadkomma gräl. Jag vill i första hand med siffrorna belysa att riskerna för att vi inte kan bemästra uppkomsten av alltför stora och många kalavverkningar är uppenbara. Vi behöver den kontroll som jordbruksministern föreslår i propositionen. Jag är övertygad om att herr Wachtmeister i Johannishus, om han – även om han har brist på tid – handlar enligt de kunskaper han besitter i dessa frågor, kommer att instämma i nödvändigheten av de här åtgärderna. Då kanske han också hinner överväga om han inte skall byta knapp inför voteringen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan i jordbruksutskottets betänkande nr 52.

Herr WACHTMEISTER i Johannishus (m) kort genmäle:

Herr talman! Sedan jag hört herr Lindbergs långa anförande förstår jag fullkomligt vikten av slutavverkning. Herr Lindberg anförde en mängd siffror, som inte säger ett dugg utan tvärtom är direkt vilseledande vad beträffar kalmarsarealerna i södra och mellersta Sverige. Siffrorna är vilseledande därför att han inte nämnde vad som är bakgrunden till dessa kalmarker, nämligen 1967 och 1969 års svåra stormar, som ingen anmälningsplikt i världen hade kunnat förhindra. Ingen hade heller kunnat hjälpa skogsvårdsstyrelserna att tillhandahålla plantor i tid, eftersom dessa stormar inte kunde förutses. Efter stormarna har det förekommit torka och ökade insektsangrepp genom de virkesmängder som legat i skogarna. Man har inte haft möjlighet att få plantor från skogsvårdsstyrelserna. Granplantor har inte kunnat erhållas ens genom import och tillgången på tallplantor har varit obefintlig.

Det är mot denna bakgrund helt missvisande att anförda dessa siffror, om man vill klarlägga betydelsen av en anmälningsskyldighet. I det avscendet säger siffrorna inte ett dyft. Det finns hela härad som nästan inte har ett träd kvar. Man skall kanske ha sett förödelsen efter dessa stormar för att riktigt förstå förhållandena.

Vidare talar herr Lindberg om läpparnas bekännelse. Ja, det är förfärligt lätt för herr Lindberg, som inget ansvar har, att säga sådant. Men jag har ägnat större delen av mitt liv åt naturvård och försökt genomföra en sådan i praktiskt jordbruk med ansvar för anställda. Men sannerligen om denna verksamhet har underlättats genom en mängd ryckiga åtgärder från alla håll och kanter.

Hur stor naturvårdare man än är, tvingas man som praktisk jordbrukare att vidta åtgärder som man absolut inte skulle vilja ha. Jag avskyr kalhyggerna men tvingas ta dem, eftersom jag annars inte kan avverka skogen på ett ekonomiskt försvarligt sätt. Jag tvingas att exploatera grustillgångar osv. Vi måste tänka litet på vad ekonomin betyder. Ingen människa har mig veterligt kommit på tanken att förbjuda nedläggandet av masugnar, så att vi skall kunna fortsätta med driften av de träkolseldade masugnarna, som är så pittoreska och trevliga för fritidsfolket att titta på. Men när det gäller jordbruket passar det. Då skall man låsa fast verksamheten vid ett visst utvecklingsstadium. Jag är bara glad om vi kunde genomföra det, men det blir en lång omställningsprocedur. Vi kan inte göra detta utan vidare. Om man tvingar jordbruket till snabba omställningar, som medför alltför stora ekonomiska krav på jordbruket, påverkas också jordbrukarnas åtgärder tyvärr negativt av detta.

Det har till sist påpekats från folkpartiet att jag tidigare sade att folkpartiet stod bakom reservationen 2 angående införande av generellt strandskydd. Jag sade att alla de borgerliga representanterna i utskottet utom jag stod bakom den reservationen, men det är fel. Inte heller folkpartiet tillhörde reservanterna på den punkten.

Nr 145

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

Herr LARSSON i Borrby (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag försökte redan inledningsvis genom vissa principuttalanden avvärja en debatt i dag som skulle präglas av att man miss-tänkliggör varandras ambitioner. Mina förväntningar infriades också mycket elegant en bra stund. Det hela höll genom anförandena av ut-skottens talesmän och fram t. o. m. herr Takman. Men när herr Lindberg fick ordet grusades min förhoppning. Jag kunde ha avstått från att bemöta hans inlägg, men efter så pass tydliga provokationer, herr Lindberg, kan man inte underlåta att svara.

Jag skall ändå försöka undvika att falla för frestelsen att dra upp en aggressiv och irriterad debatt. Jag tror inte, herr Lindberg, att vi uppnår några som helst förnuftiga resultat i vad gäller vare sig naturvård, skogs-politik eller något annat område genom att använda aggressiva röstlägen och förfalla till misstänkliggöranden av varandras ärliga ambitioner. Jag skall därför försöka undvika att bemöta herr Lindberg på dessa punkter, även om jag medger att det kan vara svårt.

Låt mig säga att jag är tacksam mot herr Lindberg för att han citerade värdefulla delar av vår partimotion. Jag ville inte vara så pretentiös att jag själv tog kammarledamöternas tid i anspråk med en så omfattande redovisning. Men även om jag tackar för citatet, är jag besviken över att herr Lindberg inte kunde läsa ytterligare ett par rader, när han ändå tog god tid på sig. Av raden efter citatets slut framgick nämligen att vi hyser ett stort förtroende för 1973 års skogsutrednings möjligheter att göra de avvägningar som behövs för att på ett riktigt sätt klara denna problematik. T. o. m. herr Lindberg erkänner att vi i långa stycken är eniga om hur man därvid skall gå till väga.

Den kritik som förs fram i reservationerna riktar sig inte – det vill jag än en gång understryka, om det mot förmodan skulle vara någon mer i kammaren än herr Lindberg som inte har uppfattat detta – mot ambitionen när det gäller naturvård, effektiv skogsproduktion eller god skogsvård, utan mot de metoder som är föreslagna. Vi tillåter oss att inte tro på anmälningsplikten, i varje fall inte när förslaget hastas fram någon vecka innan bestämmelsen skall träda i kraft. Den är inte tillräckligt förberedd för att kunna fungera.

Beträffande mål och medel i skogspolitiken förstår jag mycket väl att herr Lindberg vill ta upp en debatt med mig, som är ägare till elva stycken pilträd och ingenting mer, men det har vi inte tid till.

Under detta anförande övertog herr andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr ENLUND (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Lindberg inledde sitt anförande med att säga, att här skulle föreligga en stor differens mellan ord och handling hos folk-partiet när det gäller skogsvård och naturvård. Sedan citerade han ur utskottsbetänkandet precis samma stycke som jag har citerat – och jag

har också kraftigt understrukit hur viktigt det är som sägs där om avvägningen mellan skogsvårdssynpunkter och naturvårdssynpunkter. Av detta borde man kunna dra slutsatsen att vi är eniga när det gäller målet men har olika uppfattningar om hur vi skall nå fram till det.

Därefter läste herr Lindberg högt ur vår motion. Det föreligger en betydande skillnad mellan det förslag som herr Wirtén och jag förde fram i vår motion och det som läggs fram i propositionen. Nog är det ändå ganska betydelsefullt att de anmälningar som kommer in till skogsvårdsstyrelsen överensstämmer med vad som händer ute i terrängen. Med det system som föreslås i propositionen skulle ett stort antal fel uppkomma, som sedan skulle korrigeras genom nya blanketter och nya anmälningar. Eftersom de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet inte har velat tillmötesgå våra önskemål och begränsa förhandsanmälningarna till de områden där naturvårdssynpunkter är särskilt viktiga, har vi tyckt det vara rimligt att de här problemen får ses över i ett sammanhang i 1973 års skogsbruksutredning.

När det gäller de värdefulla önskemålen, som vi alla tycker bör uppfyllas och som herr Lindberg har uppräknat en hel del av, kvarstår frågan: Hur skall detta kunna klaras av med det förslag som föreligger? Inte ens en så viktig fråga som om en anmälan från markägaren skall åtföljas av en klarsignal från skogsvårdsstyrelsen finns med i propositionen. Hur skall man då kunna få den styrning som herr Lindberg förordar för att åstadkomma en bättre naturvård, något som vi alla vill ha?

Herr JONASSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Lindberg påpekade att jag sade att alla skogsvårdsstyrelser utom en har varit negativa till anmälningsplikten. Det är rätt, men det gäller som vi alla vet bara kalhyggena, inte den allmänna anmälningsplikten, och det är väl där skillnaden ligger.

Jag skall inte nämnvärt gå in på frågan om kalhyggena, eftersom Einar Larsson i Borrby har behandlat den på ett bra sätt. Jag vill bara påminna om att vi vid flera olika tillfällen – jag gjorde det i mitt förra anförande – har uttalat oss mot dessa stora kalhyggen och sagt att sådana inte borde komma till stånd mera. Jag har sett kalhyggena i norra Värmland – det största är på 390 hektar – och de är alldeles för stora. Uddeholms skogschef har också förklarat att sådana kalhyggen inte kommer att tas upp i fortsättningen. Det bör väl stå klart att efter alla de här debatterna kommer man att hålla igen på den punkten.

Jag beklagar att herr Lindberg inte läste raderna ut när det gällde centerns motion; det har också herr Larsson i Borrby sagt. Herr Lindberg har läst det här som en viss potentat läser Bibeln.

Herr LINDBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Wachtmeister i Johannishus säger i sin replik till mig att efter att ha hört mitt långa anförande borde man fortsätta med kalavverkningar. Ja, kanske det. Men jag hoppas att man följer naturens

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

ordning och tar de äldsta träden först.

Sedan är han artig mot mig och säger att jag har inget ansvar. Jag skall vara lika artig mot herr Wachtmeister och säga att jag tilltror honom om ett mycket stort ansvar när det gäller naturvård på hans egna marker. Om alla markägare hade samma ansvar för naturvård, då behövde vi ingen lagstiftning – jag är övertygad om det.

Han påstår vidare att jag lämnar vilseledande uppgifter om kalavverkningsarna och orsakerna till att de har uppstått. Den undersökning från södra Sverige som jag redovisade rörde sig om åren 1968–1972, och ett medeltal håller sig alltså kring år 1970. Det gällde avverkningar som sträcker sig fem år tillbaka i tiden. Vi borde således kunna vara överens om, herr Wachtmeister, att siffrorna i stort sett avser hyggen som har upptagits före de stora stormfällningarna. Så var den saken ur världen.

Herr Larsson i Borrbj är ledsen och stött över att jag inte är snäll och vänlig så här före jul, och han tycker att vi ändå borde högakta de stora ambitioner som centern har. Jag har inte sagt att det var något fel på ambitionerna. Jag efterlyste bara att ord och handling skulle nå upp till de ambitioner man uttrycker i annat sammanhang, framför allt i sin egen motion. Då är vi fullständigt överens, och då skall jag inte heller kritisera herr Larsson, i Borrbj och centerpartiet.

Herr Enlund säger att vi borde vara eniga om målsättningen. Ja, vi är eniga om målsättningen, herr Enlund. Men samma sak gäller här: Följ vid kommande voteringar den målsättning som ni har skisserat i er motion! Då går vi hem eniga till julfirandet, herr Enlund.

Herr Jonasson! Skogsvårdsstyrelsernas svar innebar att de inte var negativa mot anmälningsplikt i fråga om kalhyggen, men det bör inte göras allmänt. Det kan äga sin riktighet. Men, herr Jonasson, jag ber att få understryka vad som står både i propositionen och i utskottsbetänkandet och vad jag framhöll i mitt anförande, nämligen att anmälningsskyldigheten gäller i första hand kalavverkningarna och avses inte att omfatta gallringsavverkningar annat än i undantagsfall.

Då var också den saken uppklarad, och så kan även herr Jonasson och jag vara överens så här före jul.

Herr WACHTMEISTER i Johannishus (m) kort genmäle:

Herr talman! Om alla bedrev sådan aktiv naturvård på sina marker som jag gör på mina, då skulle det se visset ut med Sveriges affärer, det kan jag försäkra herr Lindberg. Det går inte att lägga ned så mycket arbete om man vill ha en tillfredsställande ekonomi på det hela, och jag kan inte heller fortsätta med det.

Vill man även i fortsättningen ha kvar större områden som grönområden och landskapsvårdsområden, då får man finna sig i att på något sätt kompensera markägarna därför. Jag upprepar vad jag sade tidigare: Vi kan inte både äta kakan och ha kvar den. När det gäller ett landskap som uppkommit under vissa förhållanden kan vi inte tro att det skall gå att ha kvar det än i dag.

Sedan återkommer herr Lindberg till siffrorna för kalhyggen. De säger fortfarande ingenting. Herr Lindberg visar inga tabeller för vilka år kalhyggerna gjordes. Man kan inte ta medelproportionalen och påstå utan vidare att siffrorna härrör sig från tiden före stormen, eftersom det var inom en period när vi hade haft de svåra stormarna.

Jag kanske också får fästa herr Lindbergs uppmärksamhet på att jag inte talade om kalavverkningarna; jag talade om slutavverkning, som jag insåg vikten av.

Herr JONASSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Lindberg har medgivit att skogsvårdsstyrelsernas yttrande gällde bara kalhugningarna. Men i herr Lindbergs eget anförande – om han inte stryker någonting där – har han talat om nödvändigheten av anmälan även i andra avseenden. Det var detta som jag fäste mig vid.

Herr ENLUND (fp) kort genmäle:

Herr talman! Vi har i motionen från folkpartihåll kraftigt understrukt vikten av en bra naturvård, och jag tror att om herr Lindberg släpper litet grand av sin tro på byråkratin finns det goda förutsättningar för att vi kommer överens.

Herr LINDBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! De siffror jag återgav, herr Wachtmeister i Johannishus, gäller ändå ett medeltal med år 1970 som utgångspunkt och avser hyggen som är mer än fem år gamla. Då bör det stora flertalet av dessa hyggen ha varit upptagna innan de omtalade stormfällningarna uppstod.

Vidare vill jag göra ett påpekande eftersom man lätt kan få det intrycket av herr Wachtmeisters repliker att jag står här och propagerar mot kalhyggen. Jag förmodar att herr Wachtmeister har läst det betänkande som kalhyggesgruppen har avlämnat – jag har varit en av medlemmarna i den gruppen. Där är det klargjort att även jag står bakom vad som sägs om nödvändigheten av att det företas slutavverkningar. Jag instämmer helt i att det är nödvändigt att göra slutavverkningar, men vi måste ändå ha en kontroll över slutavverkningarna. Vi kan inte helt överlåta åt skogsägarna att sköta detta på ett sätt som – mot bakgrund av de nuvarande höga avverkningssiffrorna – kan befaras leda till en hushållning med våra skogsresurser som är av det slaget att vi inom 15–20 år får en mycket kraftig svacka i virkestillförseln.

Dessutom bör samhället ha möjligheter att kontrollera att det tas tillräcklig hänsyn till naturvården. Jag medger att på många håll kombinerar man naturvård och skogsavverkningar på ett bra sätt. Men det finns undantag, herr Wachtmeister – jag är övertygad om att vi är överens om detta – som behöver kontrolleras, och de föreslagna åtgärderna sträcker sig inte längre än till att ge samhället möjligheter till en sådan här kontroll. Jag tror, herr Wachtmeister, att det är fullständigt nödvändigt att vi får sådana möjligheter.

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

Herr andre vice talmannen anmälde att herr Wachtmeister i Johannishus anhöllit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Herr JOHANSSON i Holmgården (c):

Herr talman! Det kan anses ofint att gå upp i talarstolen så här i debattens senare skede därför att det finns risk för upprepningar. Låt mig emellertid säga att om detta är ofint så är det minst lika ofint av regeringen att alldeles i sessionens slutskede lägga fram en proposition som inte i och för sig innehåller bestämmelser som vi inte skulle kunna avstå ifrån. Vi hade åtminstone kunnat vänta till nästa år. Det allra mesta är redan kringgärdat av bestämmelser. Dessa kan visserligen behöva fräschas upp, men det hade vi kunnat vänta med till nästa år och då fått den tid som vi hade behövt för att ordentligt se över frågan.

Det var troligtvis på grund av propositionens sena framläggande som herr Lindberg fann sig föranlåten att ta så mycket tid i anspråk med att läsa upp delar av både propositionen och motionerna. Nu torde det ändå vara så att de flesta här någorlunda har satt sig in i ärendet och knappast kan ändra uppfattning ens efter herr Lindbergs uppläsningar av långa stycken.

Herr talman! Jag har tagit till orda främst för att beröra ett par saker i propositionen. Den första är strandskyddet som man nu skall göra generellt. Det är möjligt att det finns områden i vårt land där det är behov av ett generellt strandskydd. Detta vitsordas inte minst av herr Wachtmeisters i Johannishus inställning till frågan, för i den bygd som han kommer från är det säkerligen trångt om utrymmet. Följaktligen är det typiskt för honom och för så många andra att åstunda en lagstiftning som passar just sådana områden. Som exempel kan vi ta området här runt Stockholm, där det allra starkaste trycket på stränder och fritidsområden finns.

Jag har litet svårare att förstå när herr Hedström gör gällande att erfarenheterna visar att det finns behov av en förstärkning av strandskyddslagen. Åtminstone den länsstyrelse som han ju känner rätt väl, både landshövdingen och ledamöterna, har haft en annan uppfattning. I sitt remissvar säger länsstyrelsen i Norrbottens län att vi redan har den lagstiftning som behövs för strandskydd. Vi har väl utarbetade strandskyddsförordnanden och har lagt ner stora arbetsinsatser för att kunna finna ut vilka områden som verkligen är väl värda att skydda. Och jag är medveten om att det är inte bara i Norrbottens län som man har gjort detta. Jag kan som ett exempel nämna Västernorrland, där det har nedlagts ett mycket stort arbete på just denna insats. Där ansåg t. o. m. ett socialdemokratiskt kommunalråd att det är troligt att det finns de som är arbetslösa och som anser det vara angeläget att få ytterligare arbetsuppgifter och därför börjar göra om hela det arbete man tidigare har utfört.

Länsstyrelserna har inte suttit med armarna i kors och låtit bebyggelsen

ogenerat flöda ut kring stränderna, utan de har tvärtom på ett ambitiöst sätt begagnat de möjligheter som den nu gällande lagstiftningen ger till strandskyddsförordnanden. Men de har då rimligtvis stannat för de områden som varit angelägna att skydda.

Det har nämnts tidigare i debatten, och jag vill upprepa det, att det finns i Norrbottens län bortåt 47 000 sjöar, där finns massor av bäckar och älvar och en kust med många öar. Där finns stränder i en otrolig mängd. Att belägga alla de stränderna – med det ringa tryck som där föreligger – med strandskyddsförordnanden kan inte vara rimligt.

Det har också sagts tidigare i debatten att det finns en åstundan hos människorna att ha tillgång till fritidsbebyggelse. De allra flesta vill ha en stuga att åka ut till när de är lediga, och i mitt hemlän är det mera angeläget än på andra håll på grund av de stora avstånden. I allmänhet vill man ju inte stanna alldeles intill de egna knutarna. I rimlighetens namn bör man också få placera sin stuga så att den verkligen tjänar sitt ändamål. Fördenskull är det ingen risk att alla stränder blir nedlusade av stugor, därför att det finns ju en betydande variation på människornas önskemål i fråga om placeringen av fritidsstugor. Länsstyrelsen har också i sitt remissvar med bestämdhet hävdad att det inte finns någon anledning att införa det generella strandskydd som föreslås i propositionen.

Jag skall försöka begränsa mig till några få ord om ändringen av skogsvårdslagen. Herr Lindberg försökte i ett långt anförande göra gällande att det handlar om en miljöfråga, där framför allt centern och folkpartiet har svikit. Han gjorde också i sitt långa anförande sken av att det var han och de personer till vilka han har delat med sig av sin sakkunskap som är de verkliga motståndarna till kalhyggen, men i sitt senaste inlägg erkände han i alla fall att kalhyggen är en realitet som vi är tvungna att finna oss i. Statsrådet har också sagt i propositionen att det kan inte undgås att kalhyggen ingår som ett led i ett effektivt skogsbruk. Och det är helt klart – vi kan inte undgå dem. Att det sedan skall skötas på ett rimligt och riktigt sätt och att vi skall ha en god skogsvård är vi överens om.

Under de år jag har varit ledamot av jordbruksutskottet har det då och då hänt att vi gjort övertramp och väckt motioner i ärenden som är under utredning. Då har inte minst herr Lindberg varit snabb med att höja fingret och framhålla att frågan är under utredning och att man därför inte kan ta upp den. Men är det någon fråga som är under grundlig utredning, så är det just den vi diskuterar i dag. Det är därför förvånansvärt att herr Lindberg kan tillstyrka förslaget. Det är orimligt att i dag angripa den som vill avvakta utredningens resultat för inte vilja medverka till en god skogsvård. Jag håller det inte för otroligt att den utredning som nu pågår framlägger förslag till betydligt strängare bestämmelser än den anmälningsplikt som föreslagits i propositionen. Den förpliktar till syvende og sidst ändå inte till någonting. Åtminstone har inte jag funnit någonting i propositionen som säger att vederbörande har skyldighet att vidta den och den åtgärden utöver vad skogsvårdslagen

Nr 145

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

numera redan stadgar. Jag tror att vi får gå längre i våra krav på en god skogsvård, men vi bör rimligen kunna vänta tills utredningen är färdig. Det är vi vana vid att göra i andra sammanhang.

Herr talman! Jag skall nöja mig med detta och ber att få yrka bifall till de reservationer jag varit med om att avge.

Herr LINDBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag ber bara att få ställa ett par frågor till herr Johansson i Holmgården.

När har jag sagt att jag med min sakkunskap har bidragit till utarbetandet av propositionen? Jag har endast antytt att jag deltagit i kalhyggesgruppens utredningsarbete.

När har jag sagt att jag är motståndare till kalhyggen? Vad jag har talat om är en kontroll som ger oss möjligheter till vissa begränsningar av kalhyggen. Det är två vitt skilda saker.

Om herr Johansson inte vill vara med om att ge samhället den kontrollmöjligheten så är det också en helt annan sak. På den punkten finns det en klar åsiktsskillnad mellan oss.

Jag vill därutöver bara understryka att jag håller med herr Johansson om att vi behöver en betydligt längre gående skogsvård än detta förslag ger möjlighet till. Det är just dessa frågor utredningen arbetar med, och det finns all anledning att avvakta det utredningsresultatet. Men vad utredningen skulle kunna framlägga för ytterligare bevis för att det behövs en anmälningsplikt för att ge skogsvårdsstyrelserna dessa möjligheter har jag mycket svårt att förstå. Materialet finns redan. I sådana avseenden brukar vi väl vara ense om att vi inte behöver avvakta resultatet av pågående utredningar.

Herr JOHANSSON i Holmgården (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag har i alla fall under hela den tid som vi diskuterat denna proposition i utskottet fått uppfattningen att herr Lindberg anser att den är höjden av sakkunskap. Om han nu inte själv har bidragit till densamma så förändrar det ju ingenting.

Till det sista som herr Lindberg sade vill jag säga att vad vi anser är angeläget efter en omarbetning av skogsvårdslagen är att skogsvårdsstyrelserna också erhåller de resurser som behövs för att de skall kunna fullgöra sitt arbete. Vi har vid samtal i utskottet med en representant för skogsstyrelsen fått klart besked om att det över huvud taget inte går att fullgöra denna uppgift med de resurser man för närvarande har – det var det klara besked han gav. Vi tror att man kan göra en bättre insats för skogsvården genom att i större utsträckning vara ute i skogen och inte genom att sitta på kontoret och bläddra i 150 000 anmälningar.

Fru LUNDBLAD (s):

Herr talman! Detta ärende är ett miljövårdsärende av mycket stor betydelse för allmänheten.

Det har tidigare förekommit almdiskussioner, det har förekommit protestaktioner när natursköna skogspartier har avverkats för att ge plats åt vissa aktiviteter, och det har förekommit en omfattande aktion i Värmland mot de stora kalhyggena där, som över ett par dagar har ändrat hela landskapsbilden för många år framåt. Vidare har det förekommit aktioner från många håll, där det krävs bättre skydd för strandpartierna.

De politiska partierna är ju alltid mycket lyhörda för opinionen i miljövårdsfrågor. Därför har de också uppmärksammat dessa i sina program. Det har varit mycket intressant att studera de borgerliga programmen, t. ex. beträffande kalhyggena. I centerns program "Människan och miljön" sägs bl. a.: "Utvecklingen inom vissa delar av skogsbruket vållar särskilda problem för landskapsvården. Omfattande och stora kalhyggen har i vissa områden förstört landskapsbilden." Och så säger man: "Bruket av kalhuggning måste regleras så att det inte sker i sådan omfattning att det skadar den ekologiska balansen och landskapet." Man kräver alltså en reglering.

Vid folkpartiets landsmöte i september i år förelåg också motioner i dessa frågor, och då svarade partistyrelsen bl. a.: "Partistyrelsen vill understryka att en hårdare reglering av metoden med kalhuggning är nödvändig. Krav bör ställas på begränsning av hyggenas storlek och på deras belägenhet. Partistyrelsen förutsätter att riksdagsgruppen vid sina ställningstaganden --- verkar i dessa motioners syfte."

Även moderaterna tar upp landskapsfrågorna i sitt program från juni 1973 och skriver: "I en alltmer industrialiserad värld har vi ett ansvar såväl gentemot den egna befolkningen som gentemot Europas folk i övrigt. --- Det gäller härvid inte blott att slå vakt om speciella områden utan att skydda naturen i en mera total mening. Djurliv och flora måste bevaras. Biologiska hänsyn måste vara utgångspunkter för skyddet av vår omgivning."

Också i riksdagen har många partier gjort framstötningar i dessa frågor. Jag har gått igenom motionsfloran och därvid funnit att de olika partierna under åren 1971, 1972, 1973 och 1974 har framställt krav på att kalhyggena skall begränsas och landskapsbilden inte förstöras genom beslut över människornas huvuden. Alla partier har alltså varit eniga på den punkten - trodde man. Men när nu regeringen efter en snabbutredning om kalhyggena vill rejält förstärka länsmyndigheternas möjligheter att av hänsyn till naturmiljön förebygga, samråda och i tid sätta in skogsvårdande åtgärder stegrar sig centern, moderaterna och folkpartiet i reservationen 8, som handlar om förhandsanmälan vid avverkning av skog. Även om reservanterna kan hålla med om att det naturligtvis kunde vara bra med denna tillståndsplikt och att det självfallet också vore bra att få veta mera med hänsyn till planeringen av sysselsättning, är de inte beredda att nu ta ställning till ett allmänt anmälningssystem. Man vill i stället uppskjuta sitt ställningstagande, trots uttalanden i egna motioner om svårigheterna beträffande kalhyggena och trots uttalanden i egna partiprogram och partiuttalanden. Vem skall väljarna lita på?

Nu säger herr Johansson i Holmgården att vi bör vänta till nästa år. Men är det inte angeläget att få ett beslut redan nu bl. a. med tanke på att dagens höga virkespriser gör att många skogsägare önskar påskynda avverkningsen? Exploateringen av våra stränder i de tätbefolkade delarna av Sverige visar att det behövs fasta regler, som är lätta att förstå för allmänheten men där undantag kan göras i enlighet med lokala förhållanden.

Mot bakgrund av vad jag här citerat ur olika partiprogram om en skärpt politik på miljövårdens område är det anmärkningsvärt att på alla de punkter där regeringen nu föreslår ändringar för att slå vakt om naturvården och landskapsbilden så yrkar de borgerliga partierna i sina reservationer avslag på eller uppmjukning av regeringens förslag. Detta borde i större utsträckning än vad som har skett bringas till allmänhetens kännedom.

Herr talman! I denna långdans kring granen i våra skogar finns det inga julkappar till miljövännerna från de borgerliga partierna. Propositionen är däremot ett lackat paket.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Fru FREDRIKSON (c):

Herr talman! Vi har talat mycket om skogsvårdslagen. På s. 21 i betänkandet hänvisas till arbetsgruppens rapport om kalhyggen. Av den rapporten framgår att hälften av kalmarsarealen utgörs av hyggen som är mindre än fem hektar och att 40 procent därav är äldre än fem år. Det innebär att det under en period av minst fem år efter avverkningsen inte har åstadkommits någon tillfredsställande förnygring på dessa marker.

Här vill jag hänvisa till vad herr Wachtmeister i Johannishus sade om att dessa s. k. kalhyggen ofta har uppkommit på grund av stormfällningar, att det blivit besvärlig återplantering, till följd av insektsangrepp och kanske också på grund av att dessa icke beräknade avverkningsen efter naturkatastrofer inte har kunnat förutses så att skogsvårdsstyrelsen har tagit fram plantor i den mängd som har behövts. Av de redovisade kalhyggena i Bohuslän beror 80 procent på vindfällnen.

Den vanliga människan kanske inte känner till vad som skall räknas som kalhyggen. I kalhyggesgruppens rapport definieras kalhyggen på detta sätt:

”Kalmark i åldersklassammanhang är den areal som är bevuxen med skog i medelåldrarna 0–2 år. Till kalmark räknas i detta sammanhang även mycket glesa bestånd och fröträdsställningar. Detta innebär att det på dessa marker ofta finns ett registrerat virkesförråd. De är alltså inte alltid helt kala.

Kalmark i huggningsklassammanhang omfattar förutom helt kal mark även mark som håller på att förnygras men där förnygringen inte kan betraktas som tillfredsställande. — — — Även marker där plantbeståndet är yngre än 3 år betraktas som kalmark.”

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

I rapporten sägs klart att någon särredovisning av de helt kala markerna inte görs.

Det är av värde för oss vanliga människor att vi får klart för oss att det inte rör sig om helt kala marker.

Jag vill poängtera att centerns syn på kalhyggen är densamma som tidigare. Frågan är bara hur man skall behandla en proposition som läggs fram med så kort varsel att det är svårt att hinna med att finna de bästa vägarna, i synnerhet när en utredning är på gång. Vi är alla överens om att vi skall bedriva en god och från olika synpunkter riktig skogsvård.

Jag vill också säga något om allemansrätten i naturvårdslagen. Här vill jag starkt understryka att jag inte vill ta bort allemansrätten, men jag vill lika starkt poängtera att med rätt följer ansvar, och ansvar är detsamma som skyldighet. Betänkandet ger med sina formuleringar en mer omfattande allemansrätt än tidigare. Det gäller då att rätt bruka den utan att tillfoga någon skada. För oss svenskar är det självklart att vi skall få ströva fritt i markerna och utan särskilt tillstånd få tillgodogöra oss mycket av vad som finns där. Detta har hittills inte varit fastställt i lag utan har byggts på sedvänja. Regler för vad man får och inte får göra har inte fastställts och kan inte heller alltid fastställas. Vad som kan orsaka skada på en ort behöver inte vara till skada på en annan. Denna frihet och förmån är ett arv sedan lång tid tillbaka, när färre människor än nu bodde i vårt land. Förslitningen av naturen var då inte så stor som i dag.

Utskottet har tillstyrkt departementschefens förslag att i 1 § naturvårdslagen införs ett tillägg, varigenom – utan någon precisering av allemansrättens innebörd – slås fast att naturen är tillgänglig för alla enligt allemansrätten.

I betänkandet citeras på s. 29 ur propositionen 99 år 1972. Där står bl. a. att allemansrätten inte får gå så långt att markens brukare "tillfogas nämnvärd olägenhet eller skada". Dessutom talas det om att tillvarata allmänhetens intresse av rörelsefrihet i markerna "så länge markägaren inte tillfogas nämnvärd ekonomisk skada". Naturkonsumenterna har genom boendestruktur och befolkningsökning blivit allt fler. Man söker sig ut till skogar, sjöar, berg och hav och minst lika gärna till den levande landsbygden – levande genom att den brukas yrkesmässigt för att producera livsförnödenheter. Av torsdagens livsmedelsdebatt framgick med all tydlighet att vi måste ha full produktion på våra marker.

Genom att ett ökande antal människor på sin fritid behöver och även söker den rekreation som naturen kan erbjuda uppstår tyvärr även underlåtenheter i vissa fall. Åverkan och nedskräpning kan stundom bli en betydande belastning såväl för markens brukare som för naturen som sådan. Det har alltid gällt att röra sig i markerna med omdöme och att visa hänsyn. Ju fler människor som behöver naturen såsom rekreation, desto starkare måste kravet om aktsamhet och hänsyn ställas på var och en enskild person.

Det finns enligt min mening ingen som helst anledning att tillfoga

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

någon skada. Man behöver inte skräpa ned. Har jag orkat bära ut fyllda förpackningar, orkar jag bära hem de tomma. Har jag öppnat en grind, kan jag även stänga den. En lössläppt djurflock trampar kanske sönder gröda, som kunde ha mättat svältande människor. Plockar jag bär eller svamp, måste jag visa den hänsynen att jag inte ställer korgen på en nysatt planta. Den plantan blir sedan aldrig ett träd. Detta är några exempel. Det kan sägas att dessa saker får man inte göra. Jag tror dock inte att man kan vakta så att inga överträdelser sker. Vi måste lära oss att känna ansvaret.

Såsom sammanfattning vill jag säga att vi måste slå vakt om allemansrätten. Den skall klart innebära allas rätt. Då först slår vi verklig vakt om den. Vi är tvungna att inse att det kräver hänsyn, ansvar och skyldighet. Detta anser jag att allmänheten – vi alla – måste bli väl upplyst om. Det är av synnerligen stor vikt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de reservationer där mitt namn återfinns.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s):

Herr talman! Den snabba förändringen av vårt samhälle och den störning av vår naturmiljö som pågår har skakat om många av oss. Förhållandena i dag kräver till skydd för miljövärdena en lagstiftning, som är effektivare och går längre än den naturvårdslag som vi haft i ett tiotal år.

Naturvården handlar om vårt landskap och våra stränder, om naturen som en del av vår dagliga omgivning och som rekreationsmiljö för de många människorna. I många avseenden gäller det inom naturvården att slå vakt om resurser, som vi inte kan förnya sedan de en gång tagits i anspråk. En gammal natur- och kulturmiljö kan vi inte återställa, sedan urbanisering och rationella brukningsmetoder gjort sitt. Under de senaste åren har glädjande nog en allt starkare opinion till skydd och värn för vår naturmiljö vuxit fram. Lagstiftningen har inte heller stått stilla. Man kan säga att den utvecklats från ett begränsat objektskydd till en normlagstiftning som ger principer av generell räckvidd för vårt handlande med våra resurser och vår yttre miljö.

Naturvårdskommitténs förslag var ett försök att ytterligare effektivisera lagstiftningen och skydda värdefull natur samtidigt som förslaget skapar förutsättning för människorna att få ökad tillgång till naturvärdena och ger det rörliga friluftslivet ytterligare möjligheter. Förslaget, som nu i stora drag fått propositionens form, innebär skärpta krav på hänsyn vid ingrepp i naturen och utnyttjande av dess resurser och ökade möjligheter att slå vakt om den för vårt land unika men utomordentligt värdefulla allemansrätten.

Jag vill ge jordbruksministern ett erkännande för den lagstiftning som han föreslår. Jag medger att han haft en svår uppgift och mött motstånd från olika håll. Hans förslag är bättre än vad jag ett slag vågade räkna med, men jag vill ändå inte säga att det är helt tillräckligt.

Det är i och för sig naturligt att skogsintressenterna gått emot naturvårdskommitténs förslag; det rör sig ju om vissa begränsningar för dem i deras verksamhet. Men menar man allvar med att vi skall ge människorna tillgång till vår natur och dess omistliga värden måste man också vara beredd att i lagstiftningens form värna om naturvärdena. Allt är inte ekonomi och får inte vara ekonomi. Det är lika naturligt att de krafter som en gång såg naturvårdslagen växa fram för ett tiotal år sedan inte tycker om nymodigheter utan reser ett visst motstånd mot dessa, emot en radikalare och modernare lagstiftning på området. Jordbruksministerns balansgång har därför inte varit lätt, det skall konstateras. Han har emellertid skilt sig gott från uppdraget, det vill jag notera.

På ett par punkter tänkte jag ta upp ett litet resonemang. Den första punkten gäller strandskyddet. Det är bra att strandskyddet görs generellt, men det är beklagligt att skyddet inte fått det innehåll som enligt min mening hade krävts för att det skulle bli tillräckligt effektivt. Redan i de av riksdagen för tio år sedan antagna riktlinjerna för naturvården fastslogs nödvändigheten av att slå vakt om inte bara tillträdesmöjligheterna utan också naturvärdena. Likväl utformades det nuvarande strandskyddet som ett mycket begränsat bebyggelseskydd. Såsom naturvårdskommittén slagit fast har detta skydd inte varit tillräckligt. Det är därför beklagligt när i det föreliggande förslaget det nuvarande begränsade bebyggelseskyddet bibehålles med formuleringar som i långa stycken verkar vara ett ordagrant återgivande av de formuleringar som 1964 års departementschef då använde. Det är inte bara tio års utveckling utan lika många år av exploatering av värdefulla strandresurser som delvis gått spårlöst förbi i propositionen. Det är givetvis omöjligt att vid det här laget få någon ändring till stånd.

Det hade varit bra om jordbruksministern haft tillfälle att slå fast att strandskyddet också enligt propositionen syftar till att skydda strandområdets naturvärden, även om dess primära uppgift är att skydda allmänhetens tillträdesmöjligheter, och att reglering i överensstämmelse med naturvårdskommitténs förslag inbegriper bryggor, hamnanläggningar, trädgårdsarrangemang, lek- och badplatser m. m. för privat bruk varigenom allmänheten hindras eller avhålls från att beträda områden med allemansrätt, samt också att byggnadsnämnderna vid byggnadslovsprövning av till- och ombyggnad är skyldiga att beakta strandskyddets intressen så att inte ytterligare privatisering av värdefulla strandresurser sker.

Jag förmodar emellertid att jordbruksministern på grund av att julfirandet närmar sig och kammarens ledamöter skall lämna Stockholm inte vill ge sig in i debatten. Jag vill inte provocera honom att gå upp och svara, men man kanske kan räkna med att en del av de frågor som jag ställt kan klaras i tillämpningsföreskrifterna.

Liksom i fråga om strandskyddet vill jag också när det gäller landskapsvården begränsa mig till ett par punkter där jag anser att det skulle vara av betydelse om man hade fått ett klarläggande uttalande.

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

I naturvårdskommitténs förslag bildar bestämmelserna i 18 och 20 §§ det grundläggande skyddet inom landskapsvården. Bestämmelserna vilar på samma principiella uppfattning om kontroll av väsentliga miljöingrepp till skada för andra och samhället, och de står härutinnan helt i överensstämmelse med vad riksdagen uttalade i anslutning till den så många gånger citerade och omnämnda propositionen 1972:111 om hushållning med mark och vatten.

Denna gemensamma bakgrund och principiella överensstämmelse är av betydelse vid tillämpningen, men kommer kanske inte till klart uttryck i propositionen. Det hade därför kanske varit värdefullt om vi hade fått ett förtydligande även i detta avseende. Men jag begär på sakens nuvarande ståndpunkt inte att något sådant skall behöva göras i dag. Det finns tillfälle att personligen klara av sådana ting med statsrådet efter hand.

Vad gäller bestämmelsen i 19 § om naturvårdsområde föreslog kommittén att institutet skulle kunna användas även i fall som ledde till avsevärt intrång i pågående markanvändning eller ianspråktagande av mark, när parterna var ense. Härigenom skulle institutet kunna användas exempelvis när man i anslutning till en utsiktspunkt ville ta i anspråk mark för sittplats eller en parkeringsplats. Den utformning bestämmelsen fått i propositionen synes inte medge detta.

Utskottet har vid sin behandling uttalat att möjlighet att träffa avtal om mera ingripande åtgärder än som avses med institutet föreligger givetvis alltid enligt civilrättsliga principer.

Ja, uppriktigt sagt är detta ju bara att slå in öppna dörrar. Civilrättsliga avtal kan man ju träffa om allting. Jag tror ändå inte att utskottet har rätt i att detta kan täcka just det jag efterlyser här.

Under debatten har gjorts några inlägg som jag tänkte ge en del kommentarer till.

Herr Hedström åberopade vid några tillfällen motionen 2009 och mitt namn i det sammanhanget. Han säger att strandskyddet blir tillräckligt om man behåller de nuvarande avgränsningsreglerna.

Det är dock ett faktum att erfarenheten visar att de nuvarande reglerna inte räcker.

Bebyggelsen går också bra att klara med nuvarande bestämmelser, anser herr Hedström vidare.

Jag hänvisar i det fallet till vad herr Wachtmeister i Johannishus sade, nämligen att kommunerna släppt fram bebyggelsen på ett sätt som på många håll är skrämmande. Detta gäller inte minst vissa Norrlandsområden.

Bestämmelserna kanske skulle kunna räcka till, men då måste man ha människor som är fasta i sin uppfattning om att naturen skall räddas. Tyvärr är det inte alltid så. Därför hade det behövts att naturvårdskommitténs förslag till generell strandskydd hade följts helt.

Herr Krönmark tog också upp frågan om strandskyddet och sade att det inte är ägnat att underlätta för människor att skaffa sig fritidsbostä-

der. Det är en fullständig felaktig beskrivning. Vad kommittén och propositionen vill är att trygga stränderna för allmänheten och förhindra att man använder dem för bebyggelse.

Jag rekommenderar herr Krönmark att se sig om i landet och iakta hur man har missbrukat den möjlighet man haft att kunna bygga inom strandområdena. Jag är övertygad om att herr Krönmark då inte skulle uttala sig med sådan emfas som han gjorde.

Naturvårdsområdena är tillkomna för att klara ersättningsfrågorna, säger herr Krönmark.

Det har visat sig att det många gånger är svårt att klara ett naturreservat. Då har vi velat föra in ett nytt instrument som avser mindre områden, då främst belägna i närheten av tätorter där det är överflödigt och knappast möjligt att göra dem till naturreservat. Moderaternas representant i utredningen var också med på utredningens enhälliga förslag i det avseendet.

Herr Krönmark var glad över att husbehovstakten enligt naturvårdskommitténs förslag hade slopats. Jag kan förstå svårigheten med kontroll av denna. Men jag vill betona att det i dag finns många "husbehovstakter" som aldrig skulle ha godkänts om det funnits en ordentlig kontroll på dem. Det är där som det brister. Det är därefter som kommittén har bedömt situationen.

Herr Wachtmeister i Johannishus förde ett intressant resonemang. Jag vill ge honom en eloge som den verkliga naturvännen inom moderata samlingspartiet. Herr Wachtmeister går ibland sina egna vägar utan att bry sig om partiets allmänna uppfattning, och det hedrar verkligen herr Wachtmeister. Jag känner honom sedan tredje lagutskottets dagar och jag vet att han är en verkligt pålitlig naturvän. Men när herr Wachtmeister diskuterar naturvårdsområdena gör han en karikatyr av förslaget då han räknar fram en ersättning på 50 öre per kvadratmeter som det skulle vara riktigt att markägaren fick i vissa fall.

Om man träffar avtal med markägaren att han skall göra vissa arbeten skall han självklart ha ersättning för detta. Men det betyder självfallet inte att han skall ha betalt för att marken avsätts till naturvårdsområde. Naturvårdsområdet är ett komplement till naturreservatet. Samhället har inte medel att upprätta naturreservat i den utsträckning som eljest skulle vara nödvändigt. Därför har naturvårdskommittén ansett – och propositionen har följt den uppfattningen – att det är värdefullt att få ett annat instrument som tillförsäkrar allmänheten tillträde till område av stort naturvärde.

Utskottets ordförande, herr Larsson i Borrby, började med att säga: Vi vill förändra lagen så att den blir ändamålsenlig. Det är ingenting annat än ett kamouflage av centerpartiets negativa inställning som herr Larsson på det sättet redovisar.

Så bara en slutsats av denna debatt. Jag upphör aldrig att förvånas över att det finns en partiriktning i detta land, som jämt och ständigt talar om vikten av att människorna kommer nära naturen och som i

Nr 145

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

sin iver att föra människorna tillbaka till vad man kallar lokalsamhällen, i sin praktiska politiska gärning alltid sällar sig till dem som reser motstånd mot lagar som behövs för att skydda och värna människornas möjligheter till gemenskap med naturen. Man rider på vad som kan kallas en grön våg men har enligt mitt förmenande ständigt hamnat i bakvatten. Blodet är tjockare än vatten. Intressegemenskapen med markägarna är större än med de många människor för vilka naturen också är till. Det finns emellertid lysande undantag. Den jag tänker på finns inte i kammaren i dag, men jag vill ändå räcka över en blomma till honom för hans medverkan i naturvårdskommittén och hans stora intresse för att stödja naturvården. Det är förre ordföranden i civilutskottet Erik Grebäck som jag tänker på.

Herr talman! Jag har inget yrkande om bifall till motionen 2009. Jag anser annars att det skulle ha varit värdefullt för naturvården om utskottet behandlat den motionen på annat sätt än som skett, men jag inser att det i dag är omöjligt att nå annat resultat än vad utskottet föreslår. Jag vill emellertid säga att därmed sista ordet ännu inte är sagt om de synpunkter som den motionen innehåller.

I detta anförande instämde herr Hjorth (s).

Herr KRÖNMARK (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Karlsson i Huskvarna sade att jag talat med enfaset om jag skall klassificera herr Karlssons anförande kan jag närmast beteckna det patetiskt. Det var naturvårdskommitténs ordförande som här till departementschefen vädjade om att denne skall försöka klara av de delar av naturvårdskommitténs betänkande som han inte ställt sig bakom – på grund av att de blivit mer eller mindre söndermosade i remissinstanserna – genom tillämpningsföreskrifterna, och alltså gå en smygväg. Jag tar för givet att herr jordbruksministern inte har så fördomsfri syn på demokratins spelregler som tydligen socialförsäkringsutskottets ordförande har utan att vad riksdagen uttalar genom sitt beslut skall vara absolut styrande och vägledande för tillämpningsföreskrifterna.

När det sedan gäller strandskyddet, herr Karlsson, sade jag tidigare att hela förslaget andas en favorisering av det rörliga friluftslivet på det fasta friluftslivets bekostnad. Vi lever i ett fantastiskt land och vi har mer stränder än man har i de flesta andra länder. Därför ser vi från moderata samlingspartiet det som angeläget att vi utnyttjar denna resurs och ger så många människor som möjligt och som önskar fritidsbostäder i närheten av våra vatten en chans att få det. Vi menar att det generella strandskyddet inte är ägnat att underlätta en sådan utveckling. Som jag sade i mitt tidigare anförande är även jag intresserad av att vi skall ha ett strandskydd av nuvarande omfattning och att vi skall ha tillräckliga strandområden för det rörliga friluftslivets behov. Men man skall inte försvåra det fasta friluftslivet.

När det gäller naturvårdsområden sade herr Karlsson att moderaternas

representant i naturvårdskommittén hade stått bakom kommitténs förslag och att vi nu ändrat ståndpunkt. Herr Karlsson i Huskvarna skall nog läsa det särskilda yttrandet av herr Lothigius. När han gör det skall han finna att det harmonierar utomordentligt väl med vad som står i moderata samlingspartiets partimotion i detta ärende. Vi godtar naturvårdsområden som ett instrument när det gäller områden av speciell karaktär, som man vill skydda. Men vi kräver att man – när man avsevärt försvårar markanvändningen – skall lämna viss ersättning till markägaren. Det var just vad herr Lothigius anförde. Jag vill bara säga att moderata samlingspartiet företräder en logisk och konsekvent linje.

Herr WACHTMEISTER i Johannishus (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag tackar herr Göran Karlsson för de alltför vänliga orden. Men jag undrar om han inte, i likhet med Homeros, blundade ett litet ögonblick när jag talade om naturvårdsområden. Jag anförde att värdet av intrånget, beräknat i pengar, skulle bli mycket högt per kvadratmeter. Sedan sade jag ordagrant följande: "Som var och en förstår, skulle det med sådan ersättning inte bli många naturvårdsområden bildade, men jag har velat nämna beloppet för att vi åtminstone skall ha en aning om vad det gäller."

Jag vill fullständiga det med att säga att jag givetvis inte har en tanke på att det beloppet skulle betalas ut. Men vi måste ha klart för oss vilka uppförringar det är vi ålägger markägarna. Det är många fördelar förenade med naturvårdsområden. Därför skall man, när man förhandlar med markägarna, kunna pruta ned ersättningskraven ganska ordentligt. Jag har aldrig sagt att beloppet i fråga skulle utgå, men jag ville nämna det därför att vi måste veta vilka följderna blir; vi får inte bara utfärda ålägganden till höger och vänster utan att sätta oss in i konsekvenserna.

Herr LARSSON i Borrby (c) kort genmäle:

Herr talman! Socialutskottets ordförande har, såsom vi observerat i utskottet, praktiserat en intressant teknik här. Han har motionerat på en rad punkter när det gäller alla formuleringar där inte propositionen har uttryckt sig på samma sätt som den kommitté där han har suttit ordförande. Sedan har det i någon mån följts upp genom försök att driva ärendet vidare till kammaren. Det är vällovligt, men det är ändå väldigt ovanligt att ledamöter i en utredning väntar sig att få varje punkt i utredningsbetänkandets ordalydelse uppföljd i en proposition. Det är litet förmälet.

Jag har närmast begärt ordet för att påpeka att en del talare redan i förväg tycks ha bestämt sig för argumenteringen. Det har här märkts hos fru Lundblad, hos herr Karlsson i Huskvarna och hos några andra. Jag vill nu än en gång – trots att jag gjort det två gånger tidigare i debatten i dag – erinra om de faktiska realiteterna bakom den fråga vi nu diskuterar. Det är inte så att centern går emot naturvårdsintressena. Låt mig läsa innantill ur reservationen 10, om det kan bidra till att undan-

Nr 145

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

röja några missförstånd: "Som underlag för sådana föreskrifter avseende skogsbruket krävs en inventering från länsstyrelsernas sida varefter sådana områden bör särskilt anges, där risk för konflikter mellan skogsbruks- och naturvårdsintressen motiverar förhandsanmälan av exempelvis planerad avverkning. Utförlig information bör lämnas rörande vad markägarna härutinnan bör iakttaga." Vi ställer alltså detta krav på markägarna.

Jag förstår att man i förväg gjort i ordning en argumentering och vill spela upp den skivan här i debatten. Därmed må var och en göra som den vill. Herr Karlsson i Huskvarna säger också att sista ordet inte är sagt i det avseendet. Jag förmodar att han syftar på att flera talare i dag kommer att upprepa detta. Jag kommer inte att ta kammarens tid i anspråk ytterligare för att gendriva sådana påståenden, eftersom jag inte tror att det tjänar något syfte. Men låt mig ändå fråga: Vad är det, herr Karlsson, som ger de många människorna större rätt i naturen genom tillskapandet av en anmälningsplikt som innebär en fruktansvärd byråkrati och beträffande vilken det i lagstiftningen inte anvisas någon uppföljning? Man behöver inte ens avvakta ett besked till följd av denna anmälan, utan man kan omedelbart verkställa avverkningsen. De åtgärder som bör vidtas efter avverkningsen har skogsvårdsstyrelserna redan i uppdrag att följa upp.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s) kort genmäle:

Herr talman! Först ett ord till herr Krönmark. Jag är inte ordförande i socialförsäkringsutskottet, herr Krönmark! I dag talar jag som vanlig ledamot av denna kammare, men fördenskull behöver vad jag säger inte väga mindre, eftersom jag sysslat med dessa frågor och vet vad jag talar om, vilket kanske inte alltid är fallet med herr Krönmark när han kommenterar propositionen och naturvårdskommitténs förslag.

Herr Krönmark gör gällande att jag försökt få jordbruksministern att genom tillämpningsföreskrifter gå ifrån lagen. Om herr Krönmark hade bemödat sig att lyssna till vad jag sade hade han inte behövt begå den fadäsen. Vad jag syftade på var att man reser flaggstänger och sätter ut trädgårdsmöbler osv. i Stockholms skärgård för att markera en tomt som man egentligen inte har och för att förhindra människor att komma dit. Det var den tillämpningsföreskriften, herr Krönmark, som jag ville att jordbruksministern skulle förtydliga. Jag är helt övertygad om att statsrådet Lundkvist instämmer med mig i det fullt.

Sedan bara ytterligare ett ord angående moderata samlingspartiets representant i naturvårdskommittén. Han var med om inrättandet av naturvårdsområden, men det vill herr Krönmark inte vara med om.

Till herr Wachtmeister i Johannishus vill jag bara säga att hans exempel var ett prov utan värde, eftersom han själv sade att detta inte kommer att existera i verkligheten. Och då stämmer ju vad jag sade om att detta är en karikatyr. Om det gäller stora områden har man naturreservat. Då skall i vanlig ordning ersättning utgå, och vi behöver inte nu tvista

om huruvida den skall vara 50 öre m' eller någonting annat.

Så till herr Larsson i Borrbý! Den ståndpunkt herr Larsson i dag reträder är de obotfärdigas förhinder och ingenting annat. Jag förstår att han inte gärna vill diskutera mera. När man som centerpartiet går ut och för en våldsam agitation för naturvården men sedan vid den praktiska lagstiftningen går emot varje förslag som innebär förbättringar för vanliga människor, förstår jag att man har behov av att ligga lågt i debatten.

Herr KRÖNMARK (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag i hastigheten råkade utnämna herr Karlsson i Huskvarna till ordförande i fel utskott. Jag är väl medveten om att det är i socialutskottet som herr Karlsson för klubban.

Herr Karlsson säger att jag skulle ha lyssnat litet bättre så hade jag inte missuppfattat honom. Jag vill uppmana herr Karlsson att uttrycka sig litet tydligare i sina väl förberedda anföranden, så att det inte kan bli anledning till sådana här missförstånd.

Som jag sade är även jag intresserad av att ha ett strandskydd, men har man inte i naturvårdskommittén funderat på det nya som har inträffat i och med att glesbebyggelserätten har slopats? Genom att den icke finns kvar har faktiskt kommunerna möjligheter att helt och hållet reglera bebyggelsen. Vi i moderata samlingspartiet har icke accepterat den inskränkning av glesbebyggelserätten som nu existerar, men sådant är i alla fall läget i dag. Jag kan inte finna annat än att allt det här talet som socialdemokraterna för om vikten av att ha en generell strandlag bara är ett slag i luften. Man har ju redan instrumenten.

För att återgå till naturvårdskommittén vill jag bara säga, att även om det är några månader sedan jag läste kommitténs betänkande så vet jag kanske litet grand om vad det rör sig om. Läser man betänkandet, ser man att herr Lothigius just har avsett sådana områden som vi talar om i partimotionen, nämligen mindre områden av specifikt intresse. Tar man del av propositionen och förarbetena, finner man att bestämmelserna medger att förordnande om naturvårdsområde läggs över ett ganska stort område och att markägaren icke skall ha någon som helst intrångsersättning. Anledningen måste vara att samhället inte vill ikläda sig de kostnader som det skulle innebära att gottgöra markägaren. Därför har man skaffat sig det här instrumentet, som gör att markägaren hamnar i ett absolut underläge och icke kan hävda sina berättigade intressen. En sådan politik kommer vi i moderata samlingspartiet aldrig att acceptera.

Herr WACHTMEISTER i Johannishus (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag vet inte om herr Göran Karlsson i Huskvarna och jag menar olika saker med ordet karikatyr. Jag menar med karikatyr en överdrift med någon liten grund i verkligheten. Men min provräkning på ett område är ingen överdrift. Det är ett högst verkligt område, och

Nr 145

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

jag har räknat ut vad det skulle kosta om det skulle bli naturvårdsområde och bevaras i dagens skick.

Sedan har jag sagt att det inte kan komma i fråga att betala dessa stora summor. Om vi helt avfärdar alla ersättningsanspråk när det gäller naturvårdsområden är det alltså en viss risk för att naturvårdsområden kommer att bildas där det kanske inte är så önskvärt, medan de ur landskapsvårdssynpunkt värdefullaste områdena aldrig blir naturvårdsområden.

Jag hoppas jag kan göra klart vad detta betyder. Vad vi åstadkommer med de här inskränkningarna i markägarens rätt att förfoga över sin egendom är ju att han inte kan utnyttja den på det för honom ekonomiskt rationellaste sättet. Jag tycker att det är roligt om vi kan bevara dessa marker, eftersom de är så värdefulla, men då skall vi inte låta markägaren ensam bära följderna. Är det ur allmän synpunkt viktigt att bevara ett område, då är det också det allmännas sak att betala vad det kostar.

Det belopp jag nämnde, 50 öre/m², är bruttobeloppet; en hel del går ifrån det. Det beloppet gällde just det område jag talade om. Sedan kan vi naturligtvis hitta andra marker med lägre avkastning, där man kommer till en betydligt lägre bruttosiffra, och från den bruttosiffran går ju de fördelar som följer med ett naturvårdsområde. Jag utgår nämligen från att man får hjälp med att hålla området öppet eller i varje fall ersättning för eget arbete för att hålla det öppet osv.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Krönmark säger att jag borde ha varit tydligare i mitt anförande än vad jag var. Jag är rädd för att även om jag hade gett herr Krönmark manuskriptet hade han inte velat förstå vad jag menade med det. Avsikten var emellertid, som jag sade förut, just att poängtera att det inte får gå till så, att enskilda människor genom att sätta upp en eller annan anordning kan hindra folk att lägga till med sina båtar osv. Det var verkliga fall som vi har upplevt i kommittén jag gav exempel på, herr Krönmark, och ingenting annat. Herr Krönmark är intresserad av strandskyddet. Ja, intresserad kan man nog vara, men då får man också lov att ge någonting för det, och det är där herr Krönmark sviker.

Genom att glesbebyggelserätten upphör får kommunerna möjlighet att reglera inom strandområden, säger herr Krönmark. Men titta på hur kommunerna har gjort i verkligheten, och herr Krönmark kommer att vara bekymrad över det sätt på vilket man släppt fram bebyggelsen i många områden!

Sedan talar herr Krönmark och även herr Wachtmeister i Johannishus om markägarnas intressen. Även om man fastställer naturvårdsområden så innebär det inte att markägaren helt är avstängd från möjligheten att få ersättning. Institutet naturvårdsområde har ju kommit till för att man skall slippa de stora naturreservaten som kostar oändliga summor för samhället. Här kan man alltså gå in på ett mindre område och möj-

liggöra att det används för friluftsliv på ett annat sätt än tidigare. Men därmed träder man inte markägarnas intressen för nära.

Det exempel som herr Wachtmeister gav – jag vet inte om det är en provräkning – existerar inte i verkligheten, eftersom herr Wachtmeister inte har kunnat precisera vilket område det är. Därför saknar egentligen herr Wachtmeisters resonemang i det fallet betydelse.

Men jag vill gärna än en gång betyga det stora intresse som herr Wachtmeister visar för naturen. Jag skulle egentligen önska att han som en missionär inom moderata samlingspartiet kunde få partiet att hysa ungefär samma uppfattning som herr Wachtmeister. Men därvidlag tror jag inte att herr Wachtmeisters verkligt erkända vilja att uträtta någonting för naturvården har möjlighet att göra intryck och påverka.

Herr andre vice talmannen anmälde att herrar Krönmark och Wachtmeister i Johannishus anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Herr ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! I jordbruksutskottets betänkande nr 52, som vi nu behandlar här i kanmaren, yrkar utskottet avslag på vpk-motionen nr 508.

I motionens yrkande nr 1, varom det nu är fråga, begärs att riksdagen hos regeringen hemställer om omarbetning, precisering och förslag beträffande miljöskyddslagen med en sådan inriktning att ekologiska miljöaspekter beaktas och en objektiv beslutsprocess i miljöärendena eftersträvas med samhällsekonomisk optimering som målsättning. Yrkandet följs upp i reservationen 9 av herr Takman.

I motiveringen till motionsyrkandet görs en genomgång av vår syn på miljöfrågorna. Jag vill också i detta sammanhang göra en sådan genomgång, om än mera kortfattat.

Det står väl numera klart för alla att miljöfrågorna inte begränsar sig till de enskilda länderna utan i viktiga hänseenden är internationellt övergripande. Detta gäller i synnerhet luft- och vattenföroreningar samt transporter av miljöfarligt gods. Den utbyggnad av kärnkraften som nu sker på olika håll i världen leder också till att transport och lagring av radioaktivt avfall från kärnkraftverk är eller kan bli en internationell miljöfråga. Införandet över Sverige av stora mängder svaveldioxid med luftströmmarna från Västeuropas industriområden är redan ett problem.

Sverige har som ett litet land självfallet inte någon utslagsgivande betydelse i de internationella miljöpolitiska sammanhangen, men som ett alliansfritt land bör vi ändå verka aktivt pådrivande då det gäller att komma till rätta med de internationellt övergripande miljöproblemen.

Vad sedan gäller miljöpolitiken i Sverige vill jag först hänvisa till den målsättning som regeringen uttalat i statsverkspropositionens bilaga 11:

”Miljövårdens främsta uppgift är att skapa och garantera en livsvänlig miljö åt nuvarande och kommande generationer. Därför måste miljöförstörelsen hejdas och förstörd miljö åter ges en acceptabel kvalitet.

Nr 145

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

För att detta mål skall nås krävs en aktiv miljöpolitik och ett nära samarbete mellan stat, kommuner, näringsliv och enskilda."

Jämför man detta målsättningsuttalande med motsvarande från år 1972 så finner man vissa skillnader. Ordet "alla" har bytts ut mot uttrycket "nuvarande och kommande generationer". Det är, som jag ser det, en betydelsefull och viktig precisering och markerar målsättningens långsiktighet. I fråga om den redan förstörda miljön har det också skett en omformulering. Det tidigare uttrycket "så långt möjligt återställas" har ersatts med uttrycket "åter ges en acceptabel kvalitet". Jag vill för min del också där tolka in en ökad vilja att återställa förstörd miljö, vilket jag hälsar med tillfredsställelse, om det också kommer att ta sig praktiska uttryck.

Miljöfrågorna, vilka är nära förbundna med energifrågorna, har visat sig kunna engagera människor – och därmed också väljarna – på ett genomgripande sätt. Mot bakgrund av detta sakförhållande har miljöfrågorna blivit viktiga politiska frågor för samtliga politiska partier. Det framstår ju inte heller som särskilt klokt för de politiska partierna att gå emot en bred opinion vare sig det gäller miljö- eller energifrågor. Partierna har också dragit konsekvenserna av detta och försökt att framstå som så miljövänliga som möjligt såväl i sina program som i uttalanden inför allmänna val.

Vi menar emellertid från vpk-håll att det från miljö- och energipolitisk synpunkt kan dras skiljelinjer mellan partierna. Den skiljelinjen går, enligt vår mening, mellan partier som vill bygga miljö- och energipolitiken på kapitalismens grund och partier som inte är tillfreds med denna grund utan anser socialismen vara den enda grund på vilken det är möjligt att bygga en långsiktig miljö- och energipolitik som, helt i överensstämmelse med regeringens uttalade målsättning, också garanterar kommande generationer en livsvänlig miljö. Detta principiellt viktiga konstaterande från vår sida kan emellertid inte få avhålla oss från att framföra krav på förändringar redan inom ramen för det nu rådande ekonomiska systemet här i landet. Det är ju också vad vi gör i den motion som jag nu plöderar för.

Den fråga som vi ställde oss innan vi formulerade vår motion var: Tillgodoser gällande rätt på miljövårdsområdet den målsättning som formuleras i statsverkspropositionen och som jag nyss citerat? Vi har inte kunnat finna annat, vid studiet av själva miljöskyddslagen, än att möjligheten finns i och för sig men att denna möjlighet inte klart framgår på grund av lagtextens vaga utformning. Såvitt vi förstår är det endast lagtexten som är direkt juridiskt bindande. Vad som sägs i förarbeten och redan avgjorda rättsfall kan endast vara vägledande. Om ur miljösynpunkt mindre tillfredsställande beslut tvingas fram av ekonomiska och sysselsättningsmässiga hänsyn kan detta i fortsättningen leda till en rättstillämpning som inte står i överensstämmelse med den uttalade målsättningen för miljöpolitiken. Vi menar också att en vag lagtext överlämnar tillämpningen av lagen till beslutsfattare som inte är politiskt

ansvariga och vilkas beslut inte ens kan ifrågasättas här i riksdagen. Detta, som vi tycker, otillfredsställande förhållande är inte beslutsfattarnas fel utan lagstiftarens. Vi är av den meningen att det skulle vara möjligt att revidera miljöskyddslagen på sådant sätt att lagen blev mera direkt styrande för beslutsfattandet och utrymmet minskade för fattandet av – i realiteten politiska – beslut på förvaltningsplanet.

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

I reservation till det nu förevarande utskottsbetänkandet anföras också att man inte bör bortse från riskerna av bristande objektivitet då en tjänsteman inom miljöförvaltningen, som har att fatta beslut i ett ärende, samtidigt är engagerad som konsult i det företag vars ärende är föremål för behandling. Hithörande problem bör bli föremål för uppmärksamhet, och regler bör ges beträffande sådana engagemang.

Vad gäller beaktandet av ekologiska aspekter vid beslutsfattandet anser utskottet att så redan sker. Jag vill inte kategoriskt bestrida detta utskottets påstående, men vad jag allvarligt vill ifrågasätta är den vikt som tilläggs de ekologiska aspekterna. En utvidgad forskning på miljöområdet måste klarlägga gränserna för de miljöstörningar som över huvud taget kan tillåtas, och kommande beslut måste grundas på en lag som klart preciserar dessa gränser.

I motionsyrkandet sägs att en samhällsekonomisk optimering skall vara en målsättning vid omarbetningen av miljöskyddslagen. Jag är klart medveten om att denna målsättning är svåruppnåelig inom ramen för rådande s. k. blandekonomi, men ändå måste denna målsättning uppställas just därför att den är riktig ur flera synpunkter. Dels överensstämmer denna ekonomiska princip med miljöintressena i ett längre perspektiv, dels står den ofta i motsättning till den snävt företagsekonomiska princip som får fälla avgörandet inom de enskilda industriföretagen.

Detta motsatsförhållande illustreras också i 1974 års statsverksproposition, där det sägs: "Inom vissa branscher har miljövårds- och sysselsättningsintressena kommit i motsättning. Det gäller företrädesvis branscher där en omodern produktionsteknik används och där lösningarna av miljövårdsproblemen ställer sig så dyra att en nedläggning är ett näraliggande alternativ. Kostnaderna för samhället kan dock bli mycket större vid en nedläggning jämfört med statliga bidrag till de miljövårdsinvesteringar som krävs. Miljövårdsinsatserna består i dessa fall ofta i en omläggning och modernisering av processinriktningen och apparaturen."

Det är således möjligt för privatkapitalistiska industriföretag att försumma både miljövårdsinsatser och modernisering av företagen och sedan under nedläggningshot frampressa 50 procents bidrag från staten till nyinvesteringar. Detta trots att huvudprincipen, enligt departementschefen, skall vara att miljövårdskostnaderna utgör en del av produktionskostnaderna.

Med det sagda yrkar jag, herr talman, bifall till reservationen 9 av herr Takman, fogad till jordbruksutskottets betänkande nr 52.

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

Herr PETTERSSON i Malmö (s):

Herr talman! Jag har vid närmare eftertanke funnit att det anförande jag förberett utan större olägenhet kan framföras vid ett tillfälle då kam-marens ledamöter är mindre pressade av hemlängtan än vad som i dag är fallet. Jag avstår därför, herr talman, med en viss förhoppning att efterföljande skall ta exempel, från att utnyttja den tid jag antecknat mig för.

Herr PERSSON i Karlstad (s):

Herr talman! När vi nu behandlar Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändringar i naturvårdslagen och skogsvårdslagen, finns det all anledning att göra en tillbakablick.

Vi var några socialdemokrater, främst från skogslänen, som i januari 1972 väckte en motion, nr 1972:146, i denna fråga vilken då var mycket brännande aktuell. Det var den då upplammande debatten om kalhyggena och deras verkningar, såväl ekologiskt som sysselsättningsmässigt, som gjorde att många frågade sig vad framtiden skulle komma att innebära för dem och deras familjer och för hela regioner. Det bildades aktionsgrupper, och olika manifest utarbetades. Hos dessa människor uppstod oro och misströstan inför framtiden inom skogsnäringen. Bland dem fanns och finns alljämt alla grupper av människor, från skogsarbetaren till miljövårdaren. Manifestet i norra Värmland, undertecknat av 700 människor, krävde bl. a. samhällets inflytande på skogsbrukets långsiktiga planering och att denna sker med beaktande av samhällets totala kostnader. Efter det att dåvarande jordbruksministern Ingemund Bengtsson med anledning av motionen tillsatt en speciell arbetsgrupp, där bl. a. företrädare för skogsvårdsstyrelsen och naturvårdsverket fanns med, började skogsnäringen och skogsbruket att bombardera massmedia och oss politiker med informationsmaterial som belyste motsatsen, nämligen att kalhyggen var och är något positivt och kommer att förbli ett naturligt inslag i skogshanteringen och skogsavverkningen. Sanningen torde väl ligga någonstans mitt emellan. Men den näring vi då gav åt debatten finns det all anledning att komma ihåg när riksdagen i dag behandlar propositionen. Vi motionärer anade väl inte att vår motion skulle följas av en så inflammerad debatt.

Argument fanns naturligtvis både för och emot kalhyggen. Men allmänt sett torde utan tvivel motståndarna mot kalhyggen ha varit den dominerande gruppen. Vi värmlänningar mötte denna debatt främst i länets norra delar. Vid besök i dessa områden kan man klart konstatera att det finns allför många och stora kalhyggen och att kritikerna haft rätt i mångt och mycket.

Men också ute på våra öar i Vänern och i skärgården har under senaste året debatten om kalhyggen tilltagit. Här har naturvårdsintressen kolliderat med skogsbrukets intressen, mycket beroende på de stigande priserna på trä, papper och massa. Lagförslaget torde i det här stycket till stor del eliminera den oro fritidsfolket och myndigheterna känner inför

kalavverkning i denna vår vackra skärgård. Att vänta ytterligare en tid, som vissa talare här har föreslagit, skulle snabbt förändra öarna i Vänernregionen till det sämre.

I direktiven till den av regeringen tillsatta arbetsgruppen ingick bl. a. uppdraget att studera omfattningen och verkningarna från både ekologisk och sysselsättningsmässig synpunkt. De synpunkter som framförs i den rapport arbetsgruppen avlämnat delar vi motionärer. Bl. a. föreslås där att anmälningsplikt införes för alla avverkningar.

Jordbruksministern har också i propositionen framhållit det alltmer ökade behovet av att ta hänsyn till naturvårdens berättigade intressen i samband med skogsavverkning och skogsbruk. Däremot sägs ingenting om återväxtåtgärder, utan man hänvisar till pågående utredning, den s. k. skogspolitiska utredningen eller 1973 års skogsutredning.

Jag vill i detta sammanhang påpeka det orimliga i att skogsägaren enligt nu gällande lagstiftning får så lång tid som upp till 15 år på sig för att åstadkomma en nöjaktig återväxt i form av plantering eller sådd. Där borde en betydligt kortare tidsrymd aktualiseras, förslagsvis ca fem år. Vi förväntar oss en ändring i kommande lagförslag.

Herr talman! Vad säger då skogsbolagen och skogsnäringen? De allra flesta av oss trodde väl att det lagförslag som nu ligger på riksdagens bord skulle mottas positivt och accepteras av de berörda parterna. Men bondekooperationen och inte minst dess verkställande direktörer har gjort en del tidningsuttalanden. Verkställande direktören i Vänerskog har uttalat sig bl. a. i Säfte-Tidningen, Filipstadstidningen och Arvika Nyheter. Vi har där kunnat läsa rubriker som "Regeringsförslaget ger ökad byråkrati och statlig styrning av skogsbruket". I artikeln sägs att det finns all anledning att protestera mot den ökade byråkratiseringen inom skogsbruket.

I senaste numret av tidningen Land har en av skogsbrukets direktörer anfört att propositionen är ett hot mot skogsbruket och att statsmakterna lägger en stark hämsko på skogsbruket.

LRF har också i samband med remissbehandlingen avstyrkt anmälningsplikten. I varje fall menar man att hyggen under fem hektar ej bör beröras. Enligt utredningen är hälften av samtliga kalhyggen under fem hektar. LRF:s rekommendation är därför ingen lösning på problemet.

Anmälningsplikten för planerad avverkning kan inte vara så betungande vare sig för storbolagen eller de små och medelstora skogsägarna. Men går skogsbolagens direktörer ut i en kampanj mot lagförslaget innan det alls trätt i kraft, åstadkommer de naturligtvis förutfattade meningar om förslaget. Inte mindre farligt är det om företrädare för borgerliga partier faller in i klagolåten och stöder skogsdirektörernas skräckskildringar.

Länsstyrelsen i Värmland har bl. a. anslutit sig till arbetsgruppens förslag om en skärpning av skogsvårdslagens bestämmelser om återväxtåtgärder och om att skogsvårdsstyrelserna skall ha kontroll över att återväxtåtgärderna snabbt vidtas. Länsstyrelsen biträder också arbetsgruppens

Nr 145

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

förslag om införande av obligatorisk anmälan av alla planerade hyggen för att underlätta kontrollen av återväxtåtgärderna.

Insikten om att det är nödvändigt att inom skogsbruket ta större hänsyn till naturvården har successivt vuxit fram. Det slås också fast i 1 § i skogsvårdslagen att skogsbruket är skyldigt att ta hänsyn till naturvårdens intressen. Kalhyggena i Värmlands län är icke ett resultat av storm eller naturkatastrofer – de skiljer sig markant från den skildring som gavs från Bohuslän av kalhyggena där. Vissa av de borgerliga motionärerna hävdar en anmälningsplikt i efterhand.

Herr talman! Man kan verkligen fråga sig vad ett sådant förfaringsätt i realiteten skulle innebära. Debatten om kalhyggena kommer helt naturligt efter det att kalhygget redan är ett faktum och efter det att terrängen och naturen helt förändrats. Reservanterna i utskottet, företrädare av de borgerliga, hävdar att riksdagen i nuläget inte bör fatta beslut angående ett anmälningsförfarande. Vissa av talarna bland centerpartisterna säger sig i grund och botten vara positivt inställda till lagförslaget men säger ändå nej till det. Här har väljarkåren ett klart och otvetydigt bevis för att om de hade haft en borgerlig regering, hade något sådant lagförslag icke lagts fram. Reservanternas skrivning angående skogsvårdslagen visar klart och tydligt var de – inte minst moderaterna och centerpartisterna – står i den här frågan. De hänvisar till att hela frågekomplexet bör lösas samtidigt.

Jag vill uppmana reservanterna att åka ut till människorna i skogsbygden. De ser med stor förväntan fram emot denna lagändring, och vad de hoppas är att regeringens proposition, som nu framlagts inför riksdagen, skall vinna gehör. Herr Jonasson framhöll tidigare i debatten att skogsbolagen och skogsägarna i fortsättningen frivilligt skulle begränsa hyggena och anmäla dem i förväg. Men här behövs inget tvång!

Herr talman! På riksdagens sista arbetsdag före juluppehållet vill jag framhålla att jag trots stundande juletider inte tror på tomten. Jag tror inte att skogsbolagen och skogsägarna så snabbt ändrar sin policy. Bestämmelsen om att länsstyrelsen skall ha möjlighet att anlägga naturvårdsaspekter även på skogsavverkningen är utomordentligt tillfredsställande och dessutom nödvändig. Länsstyrelsen i Värmlands län tog i början av år 1972 initiativ till överläggningar med skogsbrukets företrädare i länet för att undersöka möjligheterna att få till stånd frivilliga rekommendationer och anvisningar, som skulle mildra effekterna av trakthyggesbruket. Överläggningarna har dock hitintills inte resulterat i sådana regionala överenskommelser. Inte i ett enda fall, herr talman, har någon rekommendation vare sig utfärdats eller följts.

På riksnivå har liknande överläggningar förevarit, där företrädare för skogsbruket samlats kring en policyförklaring med samma syfte, men även här saknas konkreta riktlinjer. I en riksdagsdebatt för några år sedan framhöll jag vikten av att fritidsfolkets och allmänhetens intressen borde tillvaratas i betydligt högre grad, inte minst när det gäller närströvsråden. Nyligen gjorda avverkningar försvårar och i många fall blockerar

tidigare strövstigar. Jag nämnde där om ett fall där skogsägaren på mycket kort tid avverkat ett så stort område att en aviserad orienteringstävling måste inställas på grund av att området helt förändrat karaktär i förhållande till tidigare utgivna kartbilder. Området omfattade i det fallet 15 hektar.

Til syvende og sidst, herr talman! Det lagförslag som vi nu fått är till bättnad för de flesta människor som på sin fritid vill ströva i naturen. En efterlängtd nyhet är förbudet mot uppsättande av privatskyltar. Jag förutsätter också att byggnadsnämnderna härvidlag kommer att bli ytterst restriktiva och begränsa antalet tillåtna skyltar till ett minimum. Skogsbruket och naturvårdsintressena bör med goda krafter kunna förena sina intressen med de bestämmelser som ryms i lagförslaget.

Herr talman! Jag vill med detta i allt väsentligt tillstyrka föreliggande förslag och uttalar den förhoppningen, att naturen och dess resurser kommer att tillvaratas av många och att kommande generationer får ökad tillgång till naturen. Vi vet att vi måste förvalta vår sköna natur, och ur ekonomiska och sysselsättningsmässiga synpunkter är det också nödvändigt att skogen inte överavverkas. Vår generation måste känna sitt ansvar för att återställa balansen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets betänkande på samtliga punkter.

Herr JONASSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Pettersson i Malmö vädjade till oss att vi skulle fatta oss kort, men det tog herr Persson i Karlstad föga hänsyn till. Han har laddat upp, men han har också laddat om, som förre statsministern sade en gång.

Herr Persson ansåg att det är skogsdirektörerna som har motsatt sig förslaget och att borgerliga representanter har jamat med. Jag tycker det är ett väldigt kortsynt resonemang. Det är inte direktörerna utan de många små skogsägarna som sitter fast i byråkratin och det är för dem vi vädjar. Jag tror inte att herr Persson vinner något på att anslå en sådan ton. Länsstyrelsen i Värmlands län har yttrat sig i frågan. För egen del har jag reserverat mig på en punkt – det talade inte herr Persson om – mot obligatorisk anmälningsplikt för kalhyggen under tre hektar.

Jag har inte heller sagt att tvång inte behövs beträffande kalhyggena, det har herr Persson helt missuppfattat. Jag har sagt att det finns ingen anledning att införa anmälningsplikt på alla avverkningar så länge vi väntar på skogsutredningens förslag. Länsstyrelsen har haft överläggningar med alla skogsägarkategorier i vårt län och de har sagt att de stora kalhyggena skall stoppas. Länsstyrelsen och dessa är överens på den punkten.

Till sist, herr Persson: Vad är det för idé att försöka skapa ett motsatsförhållande och jaga upp en stämning som inte finns? Vi kan träffas i Värmland och diskutera de här frågorna – då kanske herr Persson talar med mindre bokstäver.

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

Herr PERSSON i Karlstad (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Jonasson anser att anmälningsplikt för kalhyggen på områden som berörs av 19 och 20 §§ är tillräcklig och att övrig anmälningsplikt inte är behövlig. Om vi skulle följa herr Jonassons recept skulle följden bli att egentligen hela norra Värmland skulle undantas.

Trots den knappa tiden vill jag hellre diskutera skogsvård här i kammaren än åka hem. Herr Jonasson har vid länsstyrelsens behandling sagt att kalhyggen om tre hektar vore lämpligt. Här stannar han för fem hektar. Man kan fråga sig var vi till slut skall hamna.

Det är inte vi som skapar motsatsförhållanden utan det är skogsdirektörerna som går ut i denna kampanj.

Upplysningsvis kan nämnas att kalhyggen och lokal skogsbrist har varit föremål för debatt förr. Det fanns lokal skogsbrist i Bergslagen intill gruvfälten som tidigare blivit föremål för regeringsingripande med något annorlunda formulering. Man hade i Bergslagen sedan 1500- och 1600-talen s. k. svedning av marken, och i stort sett fungerade detta bra. Men ibland blev det skogsbrist intill gruvfälten, och då förmådde gruvpartronerna regeringen att utfärda följande bestämmelse: "Låter någon svedja eller någon annan svedja sin skog dömmes till böter; kommer han åter inom ett år dömmes han till galjen, varifrån vi icke vill honom benåda eller pardonera."

Jag är glad att vi har en socialdemokratisk regering och jag liknar dåtidens gruvpartroner vid nutidens skogsdirektörer. Vi måste se till att samhället har större del i den samhällspolitiska debatten, inte minst när det gäller skogsavverkningarna i vårt land.

Herr JONASSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror att kammaren håller mig räkning för om jag inte ger mig in på de diskussioner som herr Persson i Karlstad för.

När det gäller kalhyggerna i norra Värmland vill jag påpeka att jag har varit motståndare till dessa. Jag har förklarat att jag tycker att det är alldeles fel. Jag har motarbetat dessa stora hyggen. De är ett fördärv.

De löften som vi har fått från länsstyrelsen gör att det inte råder någon direkt fara för dagen. Skulle emellertid så bli fallet, skall jag vara med om att vidta åtgärder. Vad jag har sagt är att vi får avvakta skogsutredningen.

Herr Persson i Karlstad påstår att jag i länsstyrelsen har reserverat mig mot anmälningsplikt för ytor under fem hektar. Men nu har jag ändrat mig, säger han, till tre hektar. När har jag sagt detta eller var står det skrivet? Vi får hålla oss någorlunda till sakförhållanden även i riksdagen.

Herr PERSSON i Karlstad (s) kort genmäle:

Herr talman! De löften som skogsbolagen och skogsnäringens företrädare givit har inte infriats. Det är mer än ett år sedan den rekommendation utfärdades då även Vänerskog deltog i överläggningarna.

Eftersom dessa löften inte infriats, förmodar jag – trots juletider och trots att en del tror på jultomten – att det inte blir bättre under 1975.

När det gäller anmälningsplikten finns det många borgerliga motionärer. Det är möjligt att jag har misstagit mig på denna punkt och att det är reservanterna som säger att fem hektar är en lämplig anmälningsyta. I så fall ber jag herr Jonasson om ursäkt.

Jag tycker dock, herr talman, att herr Jonasson inte skall sitta på två stolar i denna debatt. Åk hem till Värmland, herr Jonasson, och tala om för människorna där vilka problemen är. Försök omvända de trögna skogsdirektörerna och tag ner dem på jorden. Då kan vi få en debatt, där samtliga parter verkligen hjälps åt och ser till att diskussionerna hålls på en jordnära nivå.

Herr OLSSON i Edane (s):

Herr talman! Jag skall verkligen lova kammararens hårt provade ledamöter att jag inte skall blanda mig i den värmländska trätan på något sätt. Jag skall helt kort motivera motionen 2003, i vilken vi fyra socialdemokrater har aktualiserat frågan om avverkningstvång i sådana fall där skogsägare medvetet missköter sitt skogskapital.

Från samhällets, skogsägarnas och inte minst skogsarbetarkårens synpunkt måste det vara av stor vikt, att skogsvårdslagens bestämmelser anknyter till rationella skogsuttag inom stora regioner. Dock måste lagen självfallet förhindra rovdrift. Detta senare bör dock kunna förhindras, om de enskilda skogsägarna måste inhämta tillstånd för avverkningar. Så långt är allt gott och väl i fråga om garantier för att inte alltför stora och olämpligt belägna kalhyggen kommer att uppstå.

Vad vi motionärer i motion 2003 aktualiserat är sådana åtgärder som kan anses nödvändiga mot skogsägare som missköter sin skog – med andra ord större befogenheter för skogsvårdsstyrelsen att ingripa mot dem som medvetet missköter sitt skogskapital genom att inte avverka eller restaurera sina skogar, framför allt i äldre och övermogna bestånd.

Vår uppfattning är som framgår av motionen, att införande av avverkningstvång borde övervägas. Oavsett hur den ekonomiska situationen kommer att gestalta sig i framtiden för svenskt skogsbruk, måste samhället ha rätt att kräva av den enskilde skogsägaren, att äldre och övermogna skogsbestånd blir avverkade för att ge sågverks- och massaindustrin den råvara som behövs och att återväxtåtgärder blir gjorda så snart efter slutavverkning som är möjligt med hänsyn till bl. a. tillgången på arbetskraft. Samhället måste kort sagt ha rätt att kräva av den enskilde skogsägaren att nya plantor kommer att växa där de avverkade träden stått.

Inom vårt land finns lokalt omfattande arealer av rest- eller skräpbestånd. Skogsvårdslagen ställer dock mycket ringa krav på skogsägaren när det gäller att återställa dessa marker i produktivt skick. Nu gällande skogsvårdslag är härvidlag mycket milt utformad och ställer blygsamma krav. Lagen, som den nu är utformad, befriar praktiskt taget en skogsägare

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

från skyldighet att restaurera skogsbestånd, som genom gamla underlåtelse blivit tras- eller restskogar, vilka ger ringa utbyte vid avverkning. Vi står inte inför en akut råvarukris på skogens område, men det som är mer oroande är det långsiktiga perspektivet. Med den långsiktiga virkesförsörjningen som bakgrund är det synnerligen angeläget att intensiteten i skogsvårdsarbetet ökar.

Klarar vi inte av plantering, röjning och gallring i erforderlig utsträckning, kan vi heller inte räkna med att långsiktigt kunna förse skogsindustrin med råvara. Vi måste hårdare än hittills ingripa mot dem som missköter sitt skogskapital. Samhället kan inte stillatigande bevittna det ointresse för skogsvård som finns på många håll, inte minst hos vissa sterbhusägare som ingenting utträttar i fråga om skogsvård.

Varken en vanhävdsparagraf eller en lag om avverkningstvång skulle drabba det stora antalet skogsägare utan endast utgöra ett styrmedel mot den minoritet som missköter sitt skogskapital och därmed undanhåller skogsindustrin den råvara som det på sikt kommer att bli behov av. Som jag tidigare sagt: Vi står inte inför en akut kris, men i fråga om den långsiktiga virkesförsörjningen kan det finnas anledning till oro. Vi måste genom allmänna styrmedel kunna se till att den svenska skogsarealen sköts så att den ger skördar för framtiden.

Låt mig, herr talman, helt kort citera vad chefen för skogsstyrelsen generaldirektör Fredrik Ebeling sagt: "Om naturen i Sverige fick sköta landsskapsvården skulle vi i de flesta marker i Sverige få en mörk och svårframkomlig granskog. Den skulle domineras av sjuka och döda träd. En skog som ruttnar med ett slutstadium av ålderskrämpor, död och förruttnelse. Det är bara skogseldar eller omfattande stormfällningar, med svåra insektsvärningar i släptåg, som kan bryta förloppet." Det är den typ av skogsvård i s. k. naturskogar som man skulle kunna förhindra genom att i skogsvårdslagen ta en vanhävdsparagraf och genom att överväga avverkningstvång.

Jordbruksutskottet har utgått ifrån att de i motionen aktualiserade styrmedlen kommer att beaktas i 1973 års skogsutredning. Jag hoppas att utskottet härvidlag får rätt. I annat fall lovar jag att återkomma. Möjligen har vi motionärer varit ute ett eller ett par år för tidigt. En sak borde vi kunna vara överens om, nämligen att skogsbrukets mål alltid måste vara att skogen skall skötas på ett sätt så att den blir till så stor nytta som möjligt. Skogen – om den är väl skött – växer. Det är en råvara som går att förnya.

Jag har inget annat yrkande än utskottets.

I detta anförande instämde herrar Stadling (s) och Karlsson i Malung (s).

Herr DAHLBERG (s):

Herr talman! Jag skall tala för en motion som jag och fyra andra ledamöter av denna kammare väckte för nära elva månader sedan eller

närmare bestämt den 25 januari i år. Denna motion gällde naturvården och framför allt efterlevnaden av naturvårdslagen. Det är bra att vi lagstiftar på detta område, men det är ännu nödvändigare att vi kan upprätthålla efterlevnaden av lagstiftningen. Vi vet alla att det finns olika skyddsområden, nationalparker, naturreservat och många andra fågel- och djurskyddsområden. Dessa områden behöver bevakning, tillsyn och vård.

Vi hade krävt att motionen skulle överlämnas till den aviserade sysselsättningsutredningen. Motionen har varit på remiss och blivit tillstyrkt av naturvårdsverket och Svenska naturskyddsföreningen, men utskottet har stannat för ett yrkande om avslag på vår hemställan.

Det är inte lönt att här tala för motionen. Det finns en annan väg, och den tänker jag använda: Jag tänker anlita postverket och översända samtliga handlingar till sysselsättningsutredningen. Jag hoppas att motionen där skall få en välvillig behandling.

Herr STRÖMBERG i Botkyrka (fp):

Herr talman! När folkpartimotionen 326 om tillståndsplikt för flygplatser och vägar var uppe till behandling förra gången väckte jag irritation i kammaren genom att, trots att den blev återremitterad till utskottet, tala i sak för motionen. Jag gjorde det med avsikt, och med lika stor avsikt skall jag nu, herr talman, icke tala för motionen utan hänvisa till mitt anförande den gången. Jag vill bara nu ta upp de frågor som har väckts i dag och som är nya i avseende på den motionen.

Skälet till återförvisningen var att sakläget skulle förändras genom propositionen om ändringar i naturvårdslagen. Vad nytt har då hänt? Ja, enligt min mening har det inte skett någon ändring alls. När statsrådet exemplifierar vad som kan bli föremål för samråd nämner han en sak: markberedning genom hyggesplöjning.

Vad har nu detta att göra med anläggning av flygplatser och vägar? Självklart förekommer ett samråd redan i dag, om man vill bygga en flygplats. Så stora byggnadsföretag sker inte utan att länsstyrelsen och andra myndigheter är underrättade. Men samråds skyldighet är inte alls lika med tillståndsplikt. Nu prövar man anläggningen från exploateringsynpunkt, men detta ger inte samma garantier för miljöskyddet som tillståndsprövning enligt miljöskyddslagen. Det är angeläget att en förövning sker.

Under våren hade vi en debatt i Storstockholm om anläggandet av en flygplats i Tullinge-Getaren i Botkyrka. Alla partier – även socialdemokraterna – var helt överens om att den utredning som låg bakom förslaget var helt otillräcklig från miljösynpunkt. Av utredningens cirka 350 sidor ägnades endast tre sidor åt att diskutera miljöproblemen i samband med lokalisering. Däremot diskuterar man sida upp och sida ner drift- och kapitalkostnader, transporttider o. d. Miljöaspekterna kom helt enkelt inte med.

Herr Hedström har sagt att ett bifall till motionen skulle ge en by-

Nr 145

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

råkratisk prövning. Nej, herr Hedström, det är fel. Jag har följt ärendet Tullinge-Getaren. Det förekom ingen prövning alls från miljösynpunkt. Då blir det inte byråkrati om man har en förprovning enligt miljöskyddslagen.

Är herr Hedström ute efter att riva upp all förprovning enligt miljöskyddslagen? I så fall är det sensationellt. För om det är byråkratiskt att förpröva anläggning av en flygplats, är det exakt lika byråkratiskt att förpröva andra anläggningar.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen 8.

Fru Lundblad riktar kritik mot folkpartiet med utgångspunkt i handlingar vid landsmötet. Ingen annan talare från folkpartiets sida har varit anmäld för att bemöta detta, men senare har utskottets ordförande, herr Larsson i Borrby, tillbakavisat kritiken, som även riktats mot centern, och sagt att det förslag fru Lundblad stödde sig på medför byråkratiskt krångel. Jag hänvisar i detta avseende till herr Larsson.

Vad folkpartiet vill ha är effektiva åtgärder mot kalhyggen. Det hoppas vi på när utredningen kommer. Anmälningsplikten måste kunna följas upp av sådana åtgärder att den får verklig effekt och inte bara blir pappersraseri.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölles.

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Wachtmeister i Johannishus, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 3

Utskottets hemställan bifölles.

Punkten 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Larsson i Borrby m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Larsson i Borrby begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 52 punkten 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Larsson i Borrby m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Larsson i Borrbý begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 193
Nej - 125
Avstår - 5

Herr Helén (fp) anmälde att han avsett att rösta ja men av misstag nedtryckt nej-knappen.

Punkten 5

Utskottets hemställan bifölles.

Punkten 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herr Larsson i Borrbý m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Larsson i Borrbý begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 52 punkten 6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herr Larsson i Borrbý m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Larsson i Borrbý begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 161
Nej - 162
Avstår - 1

Punkten 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herrar Wachtmeister i Johannishus och Andersson i Ljung, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Wachtmeister i Johannishus begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 52 punkten 7 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herrar Wachtmeister i Johannishus och Andersson i Ljung.

Nr 145

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wachtmeister i Johannishus begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 278
Nej – 46
Avstår – 1

Punkterna 8 och 9

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 10

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o reservationen nr 6 b av herr Larsson i Borrby m. fl. samt 3:o reservationen nr 6 a av herrar Krönmark och Wachtmeister i Johannishus, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Larsson i Borrby begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Krönmark begärt votering även beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 52 punkten 10 antar reservationen nr 6 b av herr Larsson i Borrby m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 6 a av herrar Krönmark och Wachtmeister i Johannishus.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Krönmark begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 87
Nej – 47
Avstår – 189

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 52 punkten 10 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 b av herr Larsson i Borrby m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Larsson i Borrby begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 190
Nej – 93
Avstår – 42

Punkten 11

Utskottets hemställan bifölles.

Punkten 12

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av herr Larsson i Borrby m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Larsson i Borrby begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 52 punkten 12 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av herr Larsson i Borrby m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 163
Nej – 161
Avstår – 1

Punkterna 13–16

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 17

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av herr Larsson i Borrby m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Larsson i Borrby begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 52 punkten 17 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av herr Larsson i Borrby m. fl.

Nr 145

Lördagen den
14 december 1974

*Ändringar i
naturvårdslagen
och skogsvårdsla-
gen, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 153

Nej - 171

Avstår - 1

Punkten 18

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 9 av herr Takman, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Israelsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarken bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 52 punkten 18 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarken bifallit reservationen nr 9 av herr Takman.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkens ledamöter ha röstat för ja-propositionen.

Punkterna 19 och 20

Kammarken biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 21

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 10 av herr Larsson i Borrbj m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Larsson i Borrbj begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarken bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 52 punkten 21 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarken bifallit reservationen nr 10 av herr Larsson i Borrbj m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 162

Nej - 162

Avstår - 1

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, nedlade herr andre vice talmannen i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, varefter på herr

andre vice talmannens anmodan herr Sundgren (s) ur urnan upptog den ena av dessa båda sedlar, och befanns denna innehålla ja.

Kammaren hade alltså i enlighet med ja-propositionens innehåll bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 22–25

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Nr 145

Lördagen den
14 december 1974

Vissa skattelättnader vid gåva av familjeföretag

§ 4 Vissa skattelättnader vid gåva av familjeföretag

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 65 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:185 med förslag om vissa skattelättnader vid gåva av familjeföretag, m. m. jämte motion.

I propositionen 1974:185 hade Kungl. Maj:t (finansdepartementet) föreslagit riksdagen att anta vid propositionen fogade förslag till

1. lag om ändring i lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt,
2. lag om ändring i förordningen (1974:312) om ändring i lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt,
3. lag om ändring i lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt,
4. lag om ändring i förordningen (1974:311) om ändring i lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt,
5. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370).

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen läggs fram förslag om att de nyligen av riksdagen beslutade lättnaderna vid förmögenhets- och arvsbeskattningen av familjeföretag skall, med vissa inskränkningar, tillämpas även vid gåva. De föreslagna bestämmelserna avses skola träda i kraft den 1 januari 1975 och tillämpas på gåvor efter den 24 juni 1974. Vidare föreslås vissa ändringar beträffande värderingen av vattenfallsfastigheter såvitt gäller s. k. andelskraft. De föreslagna reglerna avses skola tillämpas vid 1975 års allmänna fastighetstaxering.”

I detta sammanhang hade behandlats den med anledning av propositionen väckta motionen 1974:2014 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari hemställts att riksdagen beslutade avslå förslagen till skattelättnader vid gåva av familjeföretag i propositionen 1974:185.

Utskottet hemställde

att riksdagen med avslag på motionen 1974:2014 och med anledning av propositionen 1974:185 skulle anta vid propositionen fogade förslag till

1. lag om ändring i lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt med den ändringen att 23 § skulle erhålla av utskottet föreslagen lydelse,
2. lag om ändring i förordningen (1974:312) om ändring i lagen

Lördagen den
14 december 1974

*Skattefrihet för
viss ersättning
enligt trygghetsförsäkringen vid
yrkesskada*

(1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt,

3. lag om ändring i lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt med den ändringen att punkt 3 av anvisningarna till 3 och 4 §§ skulle erhålla av utskottet föreslagen lydelse,

4. lag om ändring i förordningen (1974:311) om ändring i lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt,

5. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370).

Herr BERNDTSON (vpk):

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen 2014.

Herr CARLSTEIN (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till skatteutskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna 1–4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2014 av herr Hermansson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 5

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5 Skattefrihet för viss ersättning enligt trygghetsförsäkringen vid yrkesskada

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 66 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:187 med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370) jämte motioner.

I propositionen 1974:187 hade Kungl. Maj:t (finansdepartementet) föreslagit riksdagen att anta vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370).

I propositionen hade föreslagits att sådan ersättning på grund av trygghetsförsäkring vid yrkesskada (TFY), som utgick under de första 30 dagarna av den tid den skadade var arbetsoförmögen och beräknades enligt schablon, skulle undantas från beskattning.

I detta sammanhang hade behandlats de med anledning av propositionen väckta motionerna

1974:2015 av herrar Arne Geijer i Stockholm (s) och Träff (m) vari hemställdes

1. att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1974:187 beslutade

om att sådana kapitalbelopp som lämnats i stället för livränta inom TFY skulle vara skattefria,

2. att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag till erforderlig lagtext och motivskrivning samt

1974:2016 av fru Lundblad (s).

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

1. upphäva lagen (1974:769) om ändring i kommunalskattelagen (1928:370) såvitt avsåg 19 §,

2. med avslag på motionerna 1974:2015 och 1974:2016 och med anledning av propositionen 1974:187 anta av utskottet framlagt förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370).

Kammaren biföll av utskottet gjord framställning om att ärendet skulle företas till avgörande efter endast en bordläggning.

Herr TRÄFF (m):

Herr talman! I motionen 2015 har herr Arne Geijer i Stockholm och jag själv hemställt att riksdagen vid behandlingen av propositionen 187 beslutar om skattefrihet för ersättning från trygghetsförsäkring vid yrkesskada även i det fall ersättningen lämnas i form av ett engångsbelopp som beräknats genom kapitalisering av livränta. Vi menar alltså att riksdagen borde helt tillmötesgå den framställning från de centrala arbetsmarknadsorganisationerna som ligger till grund för propositionen.

Utskottet har emellertid här helt följt propositionen och avstyrker vår motion, trots att man säger sig delvis kunna instämma i uppfattningen att gällande beskattningsregler medför ogynnsamma konsekvenser i fråga om den aktuella engångsersättningen. Jag tillåter mig tolka denna något kryptiska formulering som ett tecken på att utskottet insett att det finns andra aspekter på den här frågan än de rent fiskala. Det här ärendet bör bedömas minst lika mycket från skaderättsliga som från skatterättsliga synpunkter. Det finns anledning beklaga att en sådan mera omfattande prövning inte kommit till stånd inom finansdepartementet vid propositionens utarbetande.

Nu motiverar utskottet sitt ställningstagande med en hänvisning till departementschefens uttalande att frågan om hur problemet bör lösas ingår i den sittande livförsäkringsskattekommitténs utredningsuppdrag. Men man refererar inte det förhållandet att majoriteten i den kommittén i sitt remissvar tillstyrkt att engångsbelopp från TFY-försäkringen som utbetalas under 1974 inte skall behöva upptas till beskattning vid 1975 års taxering i avvaktan på en definitiv lösning som man räknar med skall vara tillämplig fr. o. m. 1976 års taxering.

Jag är också tveksam om det verkligen finns täckning för utskottets påstående att övervägande antalet remissinstanser avvisar en dellösning.

Nr 145

Lördagen den
14 december 1974

*Skattefrihet för viss
ersättning enligt
trygghetsförsäk-
ringen vid yrkes-
skada*

Lördagen den
14 december 1974

*Skattemässig
behandling vid
övergång från
aktiebolag till
annan företags-
form, m. m.*

Departementschefen uttrycker sig mer försiktigt när han konstaterar att uppfattningarna bland remissinstanserna är delade. Det är också oundersägligt att de remissinstanser som inte enbart sett frågan från rent fiskal synpunkt tillstyrkt arbetsmarknadsorganisationernas framställning.

Arbetsmarknadsorganisationerna har inte utan ansträngningar lyckats ersätta skadeståndsrätten med en avtalsförsäkring inom ett väsentligt område och därmed skapat en av alla erkänd värdefull komplettering av vårt lands socialpolitiska system. Vid utformningen av ersättningen har man försökt att i största möjliga utsträckning främja den skadades möjligheter att återgå i arbetet och att förenkla och förbilliga skaderegleringen. För att det målet skall nås krävs bl. a. de aktuella ändringarna i gällande skattelag. Låt mig därför till slut framhålla att det är väl omvittnat att ersättning i form av engångsbelopp medverkar till en snabbare rehabilitering av den skadade. Den möjligheten bortfaller emellertid i praktiken, om utskottets hemställan bifalles.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen 2015.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr KRISTENSON (s):

Herr talman! Jag skall inte gå in i någon sakdiskussion med herr Träff, som själv sade att det finns andra aspekter på denna fråga. Om motionärerna hade varit ledamöter i skatteutskottet hade de behandlat motionen likadant som ett enhälligt utskott nu här gjort, nämligen så att utskottet har arbetat efter regeln att det är svenska folkets urgamla rätt att sig självt beskatta.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölles.

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 2015 av herrar Arne Geijer i Stockholm och Träff, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

§ 6 Skattemässig behandling vid övergång från aktiebolag till annan företagsform, m. m.

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 67 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:188 med förslag till lag om den skattemässiga behandlingen med anledning av övergång från aktiebolag till annan företagsform, m. m. jämte motioner.

Lördagen den
14 december 1974

*Skattemässig
behandling vid
övergång från
aktiebolag till
annan företags-
form, m. m.*

I propositionen 1974:188 hade Kungl. Maj:t (finansdepartementet) föreslagit riksdagen att anta vid propositionen fogade förslag till

1. lag om den skattemässiga behandlingen med anledning av övergång från aktiebolag till annan företagsform, m. m.,
2. lag om ändring i taxeringslagen (1956:623).

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

"I propositionen föreslås regler om hur en övergång från mindre aktiebolag till annan företagsform skall behandlas från skattesynpunkt.

De föreslagna reglerna innebär att, om ett aktiebolag med ett aktiekapital understigande 50 000 kr. går i likvidation under tiden den 1 januari 1975–den 31 december 1978 eller tvångsupplöses enligt de civilrättsliga övergångsreglerna, särskilda skattelättnader inträder både vid utskiftningsbeskattningen och inkomstbeskattningen. Ett belopp på 75 000 kr. utöver tillskjutet kapital i bolaget föreslås sålunda vara fritt från utskiftningsskatt för i princip alla bolag, som likvideras eller tvångsupplöses. Vidare innebär propositionens förslag att aktiebolag, som driver rörelse, jordbruk eller skogsbruk, skall efter upplösningen kunna fortsätta verksamheten i annan företagsform utan inkomstskattekonsekvenser, om tillgångar och skulder överförts till bokförda värden och samma ägarsituation föreligger i aktiebolaget och det nya företaget.

Lagstiftningen avses träda i kraft den 1 januari 1975."

I detta sammanhang hade behandlats de vid riksdagens början väckta motionerna

1974:939 av herr Bohman m. fl. (m) vari under punkten F hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om tilläggsdirektiv till företagsskatteberedningen innebärande att beredningen uppmanades framlägga förslag till regler som gjorde det möjligt att medge uppskrivning av aktiekapital med obeskattade medel i enlighet med vad som anförts i motionen 1974:932 samt

1974:955 av herr Nordgren m. fl. (m, fp) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag till ändringar i skattereglerna för enskild firma så att denna företagsform i enlighet med i motionen berörda avseenden skattemässigt jämställdes med aktiebolag.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

A. med bifall till propositionen 1974:188 anta de vid propositionen fogade förslagen till

1. lag om den skattemässiga behandlingen med anledning av övergång från aktiebolag till annan företagsform, m. m.,
2. lag om ändring i taxeringslagen (1956:623);

B. avslå

1. motionen 1974:939,
2. motionen 1974:955.

Lördagen den
14 december 1974

*Skattemässig
behandling vid
övergång från
aktiebolag till
annan företags-
form, m. m.*

Därjämte hemställde utskottet att förevarande ärende skulle företas till avgörande efter endast en bordläggning.

Reservationer hade avgivits

beträffande uppskrivning av aktiekapital med obeskattade vinstmedel
1. av herr Nilsson i Trobro (m) och fru Troedsson (m) som ansett att utskottet under B 1 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:939 hos Kungl. Maj:t skulle anhålla att företagsskatteberedningen fick i uppdrag att lägga fram förslag till regler, som gjorde det möjligt att medge uppskrivning av aktiekapital med obeskattade vinstmedel,

beträffande beskattningen av enskild firma

2. av herr Nilsson i Trobro (m) och fru Troedsson (m) som ansett att utskottet under B 2 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:955 hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag till ändringar av beskattningsreglerna för enskild firma så att denna företagsform blev jämställd med aktiebolag.

Kammaren biföll utskottets hemställan att ärendet skulle företas till avgörande efter endast en bordläggning.

Herr NILSSON i Trobro (m):

Herr talman! Med hänsyn till den långt framskridna tiden skall jag nöja mig med att yrka bifall till de två reservationer som har fogats till detta utskottsbetänkande, samtidigt som jag hänvisar till de motiveringar som är anförda i de motioner som har föranlett betänkandet.

Herr talman! Jag ber alltså att få yrka bifall till reservationerna 1 och 2.

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! Med hänvisning till motiveringarna i utskottets betänkande inskränker jag mig till att yrka bifall till utskottets hemställan i sin helhet.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna A 1 och A 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten B 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Nilsson i Trobro och fru Troedsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nilsson i Trobro begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 67 punkten B 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Nilsson i Trobro och fru Troedsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nilsson i Trobro begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 270
Nej - 46
Avstår - 1

Herr andre vice talmannen Virgin (m) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Punkten B 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Nilsson i Trobro och fru Troedsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nilsson i Trobro begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 67 punkten B 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Nilsson i Trobro och fru Troedsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nilsson i Trobro begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 268
Nej - 45
Avstår - 2

Herr andre vice talmannen Virgin (m) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

§ 7 Föredrogs finansutskottets betänkande nr 42 angående tillägsstat I till riksstaten för budgetåret 1974/75.

Sedan kammaren bifallit utskottets framställning om att ärendet skulle företas till avgörande efter endast en bordläggning, bifölls vad utskottet i övrigt hemställt.

Nr 145

Lördagen den
14 december 1974

*Skattemässig
behandling vid
övergång från
aktiebolag till
annan företags-
form, m. m.*

Lördagen den
14 december 1974

Höstsessionens avslutning

Herr TALMANNEN yttrade:

Kammarens vid höstsessionens slut återstående ojusterade protokoll framläggs till godkännande måndagen den 30 december kl. 12.00.

Till kammarens ledamöter har utdelats statistik rörande riksdagsarbetet under åren 1971–1974. Vidare har utdelats en preliminär plan för kammarens sammanträden under tiden 10 januari–31 maj 1975.

Av tidplanen framgår bl. a. att 1975 års riksmöte öppnas fredagen den 10 januari kl. 14.00 i riksdagshuset. Därutöver sammanträder kammaren samma dag kl. 11.00 och kl. 16.00. Särskild underrättelse härom kommer skriftligen att tillställas ledamöterna, liksom särskilda anvisningar med anledning av riksmötets öppnande. Ett antal inbjudningskort till öppningsceremonin kommer att tilldelas ledamöterna. Fördelningen av inbjudningskortet sker genom partikansliernas försorg.

Kammarens ledamöter har också tillställts en promemoria angående de stadganden i den nya riksdagsordningen som föranleder ändringar i formerna för de enskilda riksdagsledamöternas arbetsinsatser.

§ 9 Höstsessionens avslutning

Herr TALMANNEN anförde:

Ärade kammarledamöter! Jag utgår från att ingen av kammarens ledamöter vid avslutningen av årets sista arbetsplenum önskar någon längre redogörelse för arbetet vid 1974 års riksdag. Några uppgifter från den statistik som har utdelats bör dock nämnas. Antalet plenitimmer i kammaren har i jämförelse med föregående år minskat med närmare 100, eller 15 procent, vilket gjort det möjligt att nedbringa antalet kvällsplena från 37 år 1973 till 27 vid årets riksdag. Av statistiken framgår vidare att det sammanlagt hållits cirka 5 390 anföranden och 1 480 genmälen. Dessa siffror är endast obetydligt lägre än föregående års. Antalet voteringar med rösträkning har minskat från 987 till 685. Lottning har fått ske 31 gånger.

Med utgången av detta år upphör 1809 års regeringsform och 1866 års riksdagsordning att gälla. Den nya riksdagsordningen innebär åtskilliga förändringar i riksdagsarbetet, bl. a. ändrade debattregler.

Jag tackar kammarens ärade ledamöter för värdefulla insatser i riksdagsarbetet och för visat förtroende. Till vice talmännen ber jag få framföra ett tack för värdefull hjälp och gott samarbete. Jag framför också kammarens tack till vår sekreterare för hans utomordentliga arbete. Likaså uttalar jag kammarens tacksamhet till kanslipersonalen, stenografkåren och all övrig personal för deras förnämliga arbetsinsatser.

Jag hoppas att det förestående uppehållet i riksdagsarbetet skall ge såväl ledamöter som personal möjligheter till rekreation och avkoppling.

Med den förhoppningen tillönskar jag alla en god jul och ett gott nytt år.

Ordet lämnades på begäran till

Herr NILSSON i Stockholm, som yttrade:

Herr talman! Vi tackar för Edra vänliga ord nyss till oss.

Trots dystra spådomar har den gångna riksdagen varit en arbetsduglig sådan. Ni, herr talman, och presidiet i övrigt har verksamt bidragit därtill. Arbetet har ordnats så att effektivitet kunnat förenas med trivsel. Jag instämmer också i det tack som herr talmannen nyss riktade till de skickliga medarbetare som under chefstjänstemännens ledning bidragit till detta resultat.

När jag inledde årets riksdag påpekade jag att deltagandet i 1973 års val var det högsta i vårt lands historia. Intresset för vad som sker i detta hus var med andra ord stort. Väljarna hade med sina röster stött det politiska parti som stått dem närmast i värderingar, idéer och uttalade intressen, helt i enlighet med demokratins principer, som ger utrymme åt partipolitiska meningar och ideologier att brytas mot varandra. Ingen enda väljare hade lagt sin röst för ett parlamentariskt dödläge. Den partiställning som blev valets resultat, betydde följaktligen icke att väljarna hyste förståelse för att vi skulle hemfalla åt handlingsförlamning och inaktivitet. Historien ger oss många exempel på hur demokratin undergrävs för att de parlamentariskt ansvariga icke värnat om dess funktionsduglighet. Demokratin värnas inte enbart genom att den är inskriven i författningar. Demokratin värnas bäst genom att vi formar vårt handlande så att förtroendet för samhällets goda vilja och förmåga upprätthålles i folkets breda lager.

Har då årets riksdag motsvarat dessa krav? Jag vågar påståendet att så varit fallet. Den har givit prov på både vilja och handlingskraft. Det har varit en de stora reformernas riksdag, som betyder ökad trygghet för de breda lagren av vårt folk och skydd mot eventuella påfrestningar inför den framtida ekonomiska utvecklingen. Jag skall icke göra någon uppräknig av de betydelsefulla beslut som fattats. Andra har redan gjort det. Men jag skulle vilja påpeka att vad stort som skett inte alltid har återspeglats i massmedia. Det finns folk, som bekant, som inte tror på storken – trots att de har sett den. Det tillhör emellertid även demokratins uppgifter att upplysa allmänheten om vad som beslutas här. Och det gångna året har sannerligen inte – som talmannen nyss påpekade – präglats av lotternas marknad i denna församling. Det har varit en arbetsduglig riksdag.

Jag medger att utgångsläget var vanskligt. På sina håll har det också talats om politiskt schackrande. Det kan som bekant gå troll i ord. Men att träffa överenskommelser är ingenting nytt i vår parlamentariska tillvaro. Det är heller inte föraktligt utan tvärtom logiskt naturligt i ett demokratiskt samhälle. Ordet kompromiss har i mångas öron fått en dålig klang. Men tänk efter ett ögonblick! Vi tvingas ständigt att kompromissa med verkligheten, med motståndarna, med de egna anhängarna, ja med oss själva. Därigenom får partiernas principiella program sitt nutidsvärde. Skulle programmens absoluta formuleringar gälla i alla skiften

uppstod risken att de blev gulnade pappersblad. Människorna tröttnar på ett parlamentariskt tillstånd som icke leder till praktiska resultat. Våra skilda meningar måste ändå klädas i riksdagsbeslut, om de icke skall upphöra att ha sin betydelse. Det kan innebära att partierna tvingas att bitvis omsätta sin ideologi i en motsträvig verklighet. Men därför behöver man icke daglinga med sina principer. ATP-frågan var på sin tid ett exempel på hur principer och praktiska ståndpunkter blev oförenliga. Och då blev det strid, med känt resultat, om vilket vi i dag inte längre tvistar.

Kompromisser har sålunda sina gränser. Sammanjämkningar får icke bli självändamål. I så fall skall de fördömas. Men den skapande kompromissen förutsätter politisk karaktär och medvetenhet om huvudlinjen i den egna ideologin. I regel innebär beredskapen till överenskommelser ojämförligt mer av ideologisk styrka än det absoluta krävandet. All erfarenhet visar dessutom att handlingsförklaring kan bli ödesdiger för demokratins bestånd. Den skall ha kraft och förmåga att finna rimliga lösningar på sina egna och medborgarnas problem.

Herr talman! Riktat vi blickarna utöver vårt lands gränser anser vi alla att det är önskvärt med överläggningar och överenskommelser. Vi är medvetna om faran i att varje intressegrupp eller stat i kompromisslös självtillräcklighet driver sina meningar. Kan inte nationerna jämka ihop sina intressen och genom förhandlingar ge avkall på extrema ståndpunkter eller ideologiska motsättningar utsättes mänskligheten för en dödlig fara. Vi har det kalla kriget i färskt minne. Avspänningen mellan supermakterna innebär väl inte att de övergivit sina gamla barrikader. Men den är ett steg i önskvärd riktning. Beredskapen till förhandlingar för att på fredlig väg undanröja konflikter har vårt oförbehållsamma stöd, vilket inte utesluter behovet av vaksamhet mot de faror som denna utveckling kan medföra för de mindre nationerna. Nya verkligheter, nya problem!

Men det saknas inte orosmoln i världen. Rekordhöga prishöjningar, gnisslande utrikeshandel, stagnerande produktion, stigande arbetslöshet, 4 miljoner sysslösa i Västeuropa, 7 miljoner i Förenta staterna, regeringskriser till följd av sviktande parlamentariskt underlag. Vårt läge påverkas av världen omkring oss, och det blir säkert svårt att finna ett vaccin mot både inflation och arbetslöshet. Svårbemästrade uppgifter tornar upp sig framför oss. Må vi ha kraft att med gemensamma ansträngningar lösa dem.

Herr talman! Jag önskar Er en angenäm jul och ett gott nytt år.

Herr talmannen förklarade härefter 1974 års riksdags höstsession avslutad.

§ 10 Kammaren åtskildes kl. 15.38.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert